

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΠΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΑΡΜΕΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Παναγιώτα Καραθανάση

Πειραιάς, 2009

Στον πατέρα μου και σε όσους αφιέρωσαν
κομμάτι τη ζωή τους, όπως εκείνος, σε
ομάδες πίεσης...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΠΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ
ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ

**Σημαντικοί όροι: Εθνικές Διασπορές, Εξωτερική Πολιτική, Ισραηλινό Λόμπι,
Ελληνικό Λόμπι, Αρμενικό Λόμπι, Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική**

Το 2006 η έκθεση δύο επιφανών Αμερικανών καθηγητών σηματοδότησε την αρχή μιας έντονης ακαδημαϊκής και πολιτικής διαμάχης για τη χειραγώγηση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. από το Ισραηλινό Λόμπι και τα Ισραηλινά συμφέροντα. Η διαμάχη αυτή στάθηκε η αφορμή για την αναζήτηση του ρόλου των εθνικών διασπορών στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Για το λόγο αυτό επιλέχθηκαν, εκτός από το Ισραηλινό, δύο ακόμα Λόμπι που όπως και εκείνο προέρχονται από εθνικές διασπορές με βαθιές ρίζες μέσα στο χρόνο, πολιτισμική ομοιογένεια και επιτυχία στο εμπόριο και στις συναλλαγές. Αυτά είναι το Ελληνικό και το Αρμενικό.

Στην εργασία αυτή αναδεικνύεται ότι η σύνθεση του αμερικανικού έθνους σε συνδυασμό με το εκλογικό σύστημα και τη χρήση του δικαιώματος του εκλέγειν δίνει σημαντική δύναμη στις εθνικές διασπορές. Επιπλέον ο τρόπος χρηματοδότησης των υποψηφίων είναι ένα ακόμα στοιχείο του πολιτικού συστήματος που κάνει τους υπεύθυνους λήψης των αποφάσεων ευάλωτους στις πιέσεις των Λόμπι. Προκύπτει λοιπόν διασύνδεση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής.

Συνεπώς σημαντικό ρόλο παίζει η οργάνωση και κινητοποίηση των Λόμπι καθώς και η παρουσίαση των θέσεών τους αλλά και η ικανότητά τους να εξουδετερώνουν τις αντίπαλες «φωνές». Σε αυτό συμβάλλει ιδιαίτερα η ύπαρξη μέσα στους κόλπους της εκάστοτε κοινότητας ανθρώπων που θέλουν και μπορούν να βοηθήσουν στην υλοποίηση των στόχων.

Μέσα λοιπόν από την εξέταση όλων των παραπάνω παραγόντων προκύπτει ότι το Ισραηλινό Λόμπι έχει ασύγκριτη δύναμη ως προς την επιρροή του στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Αντίθετα το Ελληνικό Λόμπι είναι αδύναμο ενώ το Αρμενικό παρουσιάζει μια ανερχόμενη δυναμική που του επιτρέπει να ασκεί μια ικανοποιητική επιρροή.

Ευχαριστίες

Στις λίγες αυτές γραμμές θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον καθηγητή κ.Αθ. Πλατιά για την επίβλεψη και την καθοδήγησή του καθώς και τους καθηγητές, κ.Π.Ήφραστο και την κ. Μ. Μπόση για την συμβολή τους στην τριμελή επιτροπή αλλά και τις χρήσιμες παρατηρήσεις τους .

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ. Α. Θεμελή, Διευθυντή του Τομέα Μελετών του Ινστιτούτου Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, για την πολύτιμη βοήθειά του, καθώς και στην οικογένειά μου που ποτέ δε σταματά να μου δείχνει πόσο πιστεύει σε μένα. Σας ευχαριστώ και τους τρεις σας!

Τέλος, θα ήταυ παράλειψη να μην ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου στο Τμήμα Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Κ.Α.Ν.Ε.Π/Γ.Σ.Ε.Ε. που μέσα σε μια πιεσμένη επαγγελματικά χρονιά έβρισκαν πάντα χρόνο να με ενθαρρύνουν ως προς την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής αλλά και του Αντώνη Γάκη που ήταυ εκεί τη μία αλλά πολύ σημαντική φορά που του χρειάστηκα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΕΘΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
Η έννοια της διασποράς.....	4
Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εθνικά λόμπι.....	9
ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ	
Ιστορικά	14
Οργάνωση και τρόποι δράσεις του Ισραηλινού λόμπι	17
Η ειδική σχέση	25
Διαμόρφωση εξωτερικής πολιτικής :Η επίδραση του Ισραηλινού λόμπι στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.....	31
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΟΜΠΙ	
Ιστορικά	40
Οργάνωση και τρόποι δράσεις του Ελληνικού λόμπι.....	42
Η σχέση Η.Π.Α.- Ελλάδας	54
Διαμόρφωση εξωτερικής πολιτικής:Η επίδραση του Ελληνικού λόμπι στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.....	60
ΤΟ ΑΡΜΕΝΙΚΟ ΛΟΜΠΙ	
Ιστορικά	68
Οργάνωση του Αρμενικού λόμπι.....	71
Η σχέση Η.Π.Α. -Αρμενίας	76
Διαμόρφωση εξωτερικής πολιτικής:Η επίδραση του Αρμενικού λόμπι στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.....	80
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	89

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση των ειδών της διασποράς με βάση τα αίτια του διασκορπισμού ενός έθνους.....6

Πίνακας 2:Σημαντικές Ελληνοαμερικανικές Κοινότητες στις Η.Π.Α.48

Πίνακας 3:Σύνθεση της Επιτροπής του Κογκρέσου για τα Αρμενικά Θέματα.....71

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Μάρτιο του 2006 ο John Mearsheimer και ο Stephen Walt δημοσίευσαν την έκθεσή τους για το φιλοϊσραηλινό λόμπι που στα ελληνικά εκδόθηκε με τον τίτλο «Το Ισραηλινό λόμπι και η πολιτική των Η.Π.Α.». Σε αυτό γινόταν εκτενή ανάλυση για τη χειραγώγηση της αμερικανικής κοινής γνώμης και της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. από το Εβραϊκό λόμπι και τα ισραηλινά συμφέροντα.

Η έκθεση αυτή έκανε πάταγο στις Η.Π.Α. και πυροδότησε έντονες αντιδράσεις. Οι δυο συγγραφείς κατηγορήθηκαν για πραγματολογικού τύπου σφάλματα ενώ δέχτηκαν επίσης κατηγορίες για αντισημιτισμό. Την ίδια στιγμή όμως βρέθηκαν πολλοί επώνυμοι που τόλμησαν να υπερασπιστούν τους δυο καθηγητές. Η αντιπαράθεση αυτή είχε σαν αποτέλεσμα την έκδοση ενός νέου βιβλίου με τίτλο «The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy». Σε αυτό οι Mearsheimer και Walt τεκμηρίωναν πληρέστερα αυτό που ισχυρίζονταν και στην έκθεσή τους : ότι η δραστηριότητα του φιλοϊσραηλινού λόμπι έχει εκτρέψει την αμερικανική εξωτερική πολιτική από αυτό που επιτάσσει το αμερικανικό εθνικό συμφέρον ενώ ταυτόχρονα έχει πείσει τους αμερικανούς ότι το εθνικό συμφέρον των Η.Π.Α. κατ' ουσίαν ταυτίζεται με τα συμφέροντα του Ισραήλ¹.

Η διαμάχη αυτή στάθηκε και η αφορμή για την αναζήτηση του ρόλου των εθνικών διασπορών στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής και συγκεκριμένα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Μέσα στο πλαίσιο αυτό η περιπτωσιολογική μελέτη ίσως δεν ήταν αρκετή. Για αυτό θεωρήθηκε σκόπιμο να εξεταστούν παραπάνω από μία περιπτώσεις ώστε μέσα από τη μελέτη της κάθε μίας ξεχωριστά να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές ώστε να γίνει σαφές υπό ποιες προϋποθέσεις μια διασπορά μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής του κράτους υποδοχής καθώς και τις ιδιαιτερότητες της τριγωνικής σχέσης Η.Π.Α. - Ισραηλινού λόμπι και Ισραήλ. Τελικά πρόκειται για επιτυχημένη δράση του λόμπι ή σύγκληση εθνικών συμφερόντων;

Για να μελετηθεί λοιπόν η επίδραση των εθνικών διασπορών στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής επιλέχθηκαν δύο λόμπι που όπως και το Ισραηλινό προέρχονται από εθνικές διασπορές με βαθιές ρίζες μέσα στο χρόνο, πολιτισμική

¹ Βλ. Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Θύραθεν, 2006.

ομοιογένεια και επιτυχία στο εμπόριο και στις συναλλαγές. Αυτά είναι το Ελληνικό και το Αρμενικό².

Έτσι στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια της διασποράς, στο συναισθηματικό δεσμό με τη μητέρα πατρίδα που αυτή ενέχει, καθώς και στα είδη της διασποράς με βάση τα αίτια που οδήγησαν στο διασκορπισμό. Αναδεικνύονται οι παράγοντες που λειτουργούν ως βασική προϋπόθεση για την επιτυχή δραστηριοποίηση μιας διασποράς καθώς και η σημασία του πολιτικού συστήματος του κράτους υποδοχής αφού ένα κράτος υποδοχής πλουραλιστικό και φιλόξενο, με πολιτικό σύστημα δεκτικό στις εσωτερικές πιέσεις δίνει τη δυνατότητα στις διασπορές να οργανώνονται και να δρουν ασκώντας επιρροή στους διαμορφωτές της πολιτικής του κράτους υποδοχής. Μάλιστα το αμερικανικό πολιτικό σύστημα φαίνεται να ενέχει όλα αυτά τα στοιχεία.

Συγκεκριμένα η σύνθεση του αμερικανικού έθνους σε συνδυασμό με το εκλογικό σύστημα και τη χρήση του δικαιώματος του εκλέγειν δίνει σημαντική δύναμη στις εθνικές διασπορές. Τέλος, ο τρόπος χρηματοδότησης των υποψηφίων είναι ένα ακόμα στοιχείο του πολιτικού συστήματος που κάνει τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων ευάλωτους στις πιέσεις των λόμπι. Προκύπτει λοιπόν διασύνδεση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής ενώ η επιτυχία δεν εξαρτάται μόνο από τη δυνατότητα που έχει το κάθε λόμπι να εκμεταλλεύεται τα προνόμια που του «προσφέρει» το αμερικανικό πολιτικό σύστημα αλλά και από την ικανότητά του να εξουδετερώνει τις αντίπαλες δυνάμεις³.

Στο δεύτερο, τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το Ισραηλινό, Ελληνικό και Αρμενικό λόμπι αντίστοιχα. Το κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει ιστορικές πληροφορίες και στοιχεία για την οργάνωση, την ποιοτική και την ποσοτική παρουσία των μελών της κάθε κοινότητας στις Η.Π.Α. ενώ αναδεικνύονται οι τρόποι και ο βαθμός που οι παράγοντες αυτοί αξιοποιούνται στα πλαίσια του αμερικανικού πολιτικού συστήματος. Επιπλέον εξετάζονται οι σχέσεις του κράτους προέλευσης και του κράτους υποδοχής ενώ στην τελευταία κάθε φορά ενότητα εξετάζονται θέματα στα οποία τα λόμπι

² Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, Occasional Research Paper 13, Athens, Institute of International Relations- Panteion, 1997, σελ.29.

³ Conostas, D.& Platias, A., *Diasporas in World Politics: An Introduction*, σελ. 4-5 στο Conostas, D.C .& Platias, A., *Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective*, London:Macmillan, 1993, σελ. 13-16.

προσπάθησαν να διαμορφώσουν την εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών και φυσικά η έκβασή τους.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο η σύγκριση των εθνικών λόμπι προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα για την επιρροή του κάθε ενός στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Γίνονται σαφείς οι λόγοι που το Ελληνικό λόμπι είναι πια σχεδόν αδύναμο, ενώ αποκαλύπτεται η ανερχόμενη δυναμική του Αρμενικού λόμπι και φυσικά η ασύγκριτη δύναμη του Ισραηλινού. Γιατί η επιτυχία του Ισραηλινού λόμπι είναι συνδυασμός πολλών παραγόντων. Πρώτον της ικανότητάς του να αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες που του προσφέρει το αμερικανικό πολιτικό σύστημα. Δεύτερον της τάσης του να αφουγκράζεται και να εκμεταλλεύεται τις συγκυρίες που θέτουν το Ισραήλ στο επίκεντρο μιας στρατηγικής⁴. Τρίτον στο ότι διαθέτει δυναμικό που όχι μόνο θέλει αλλά και μπορεί να βοηθήσει και τέταρτον στο ότι το Ισραήλ αποτελεί ένα σχετικά ισχυρό σύμμαχο στη Μέση Ανατολή, τη μοναδική χώρα στην περιοχή όπου λειτουργεί η δυτικού τύπου δημοκρατία και κυριαρχούν οι αρχές και οι αξίες της νεωτερικότητας. Και φυσικά όταν στις Η.Π.Α. το κύριο σχέδιο είναι να προωθηθούν αυτές οι αξίες και οι αρχές ως απάντηση στον ισλαμικό εξτρεμισμό τότε το μόνο που δεν πρόκειται να συμβεί είναι να εγκαταλειφθεί ένας τέτοιος σύμμαχος⁵.

⁴Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, Urbana and Chicago, University of Illinois Press, 1986, σελ.15.

⁵ Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και τα λόμπι* στο Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των Η.Π.Α.*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007, σελ.34.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Η λέξη διασπορά προέρχεται από το ελληνικό ρήμα σπείρω και την πρόθεση δια. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην ελληνική μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης αναφορικά με την εκδίωξη των Εβραίων από τους Άγιους Τόπους κατά την περίοδο της Βαβυλωνίας Αυτοκρατορίας του Ναβουχοδονόσορ και τον επακόλουθο εβραϊκό διασκορπισμό. Συνήθως σήμαινε ένα συλλογικό τραύμα, έναν ξεριζωμό όπου κανείς ονειρευόταν την πατρίδα του αλλά ζούσε στην εξορία. Όμως τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι λαοί στο εξωτερικό αυτοπροσδιορίζονται ως διασπορά παρότι δεν υπήρξαν θύματα διώξεων⁶.

Η εξέλιξη αυτή κατέστησε δύσκολη την προσέγγιση της έννοιας της διασποράς με έναν απλό ορισμό ενώ επέβαλε την κατηγοριοποίηση των διασπορών ανάλογα με τα αίτια που οδήγησαν στο διασκορπισμό ενός έθνους. Έτσι ο ορισμός του Armstrong με τον οποίο ως διασπορά ορίζεται «κάθε εθνική ομάδα η οποία στερείται εδαφικής βάσης σε μια δεδομένη πολιτεία, δηλαδή αποτελεί σχετικά μικρή μειονότητα στο σύνολο των τμημάτων της κοινωνίας⁷» κρίνεται αρκετά γενικός και ελλιπής. Ο κυριότερος λόγος είναι γιατί αγνοεί παντελώς το συναισθηματικό δεσμό με τη μητέρα πατρίδα. Αντίθετα, η συνειδητή αυτή σχέση με τον τόπο καταγωγής διακρίνεται εύκολα στον ορισμό του Sheffer με τον οποίο γίνεται αντιληπτή άλλη μία παράμετρος, αυτή του διαχωρισμού των μεταναστευτικών μειονοτικών ομάδων από τις μειονότητες που διαμένουν στις πατροπαράδοτες εστίες τους. Δηλώνεται λοιπόν ρητά ότι «οι σύγχρονες διασπορές είναι εθνικές μειονοτικές ομάδες, μεταναστευτικής προέλευσης που κατοικούν και δραστηριοποιούνται σε χώρες φιλοξενίας, αλλά διατηρούν ισχυρούς συναισθηματικούς και υλικούς δεσμούς με τις χώρες προέλευσής τους⁸». Παρόλα αυτά όμως και ο ορισμός αυτός δε δημιουργεί μια σαφή εικόνα για το τί πραγματικά σημαίνει η λέξη διασπορά.

Ο Cohen όρισε τη διασπορά ως «διασκορπισμό από μια αρχική πατρίδα, συχνά με τραυματικό τρόπο, σε δύο ή περισσότερες ξένες περιοχές, ή εναλλακτικά, ως αποδημία από μια πατρίδα με σκοπό την αναζήτηση εργασίας, εμπορικές δραστηριότητες ή την

⁶ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2000 σελ. 5-6.

⁷ Armstrong.J.A., *Mobilized and Proletarian Diasporas*, American Political Science Review, No.70, June 1976, σελ..393.

⁸ Sheffer, G., *A New Field of Study: Modern Diasporas in International Politics*, στο Sheffer Gabriel (επιμ.), *Modern Diasporas in International Politics*, New York: St. Martin's Press, 1986,σελ.3.

προώθηση αποικιακών φιλοδοξιών». Προχώρησε μάλιστα στη δημιουργία ενός ενοποιημένου καταλόγου στοιχείων που χαρακτηρίζουν μια διασπορά και είναι:

1. μια συλλογική μνήμη και ένας μύθος για την πατρίδα στα οποία συμπεριλαμβάνονται η (γεωγραφική) θέση, η ιστορία και τα επιτεύγματά της
2. μια εξιδανίκευση της υποτιθέμενης προγονικής εστίας και μια συλλογική αφοσίωση στη διατήρηση, αποκατάσταση, ασφάλεια και ευημερία της, ακόμη και στη δημιουργία της
3. η ανάπτυξη μιας κίνησης επιστροφής που κερδίζει συλλογική αποδοχή
4. μια ισχυρή συνείδηση εθνοτικής ομάδας που διατηρείται για μεγάλο χρονικό διάστημα και στηρίζεται σε μια αίσθηση διάκρισης, σε κοινή ιστορία και στην πεποίθηση μιας κοινής μοίρας
5. μια προβληματική σχέση με τις χώρες υποδοχής που υπονοεί τουλάχιστον έλλειψη αποδοχής ή την πιθανότητα ότι μια άλλη δυστυχία μπορεί να ενσκήψει στην ομάδα
6. μια αίσθηση αλληλεγγύης με τα ομοεθνή μέλη σε άλλες χώρες εγκατάστασης και
7. η πιθανότητα μιας ξεχωριστής, δημιουργικής, εμπλουτιστικής ζωής σε χώρες υποδοχής ανεκτικές στον πλουραλισμό⁹.

Μέσα από τον ορισμό και τον κατάλογο του καθηγητή Cohen, ανακύπτουν δύο σημαντικά ζητήματα: πρώτον η κατηγοριοποίηση των ειδών της διασποράς και δεύτερον ο ρόλος του κράτους υποδοχής στην εξέλιξη των εθνικών διασπορών.

Η κατηγοριοποίηση των ειδών της διασποράς μπορεί να γίνει με βάση τα αίτια που οδήγησαν στο διασκορπισμό ενός έθνους. Η μία κατηγορία αφορά διασπορές-θύματα που προέκυψαν από μια μεγάλη συλλογική καταστροφή ενώ η δεύτερη αφορά διασπορές που προέκυψαν από την ηθελημένη μετανάστευση τμημάτων ενός έθνους σε αναζήτηση μιας καλύτερης μοίρας σε ξένους τόπους, είτε μέσω κατακτήσεων και αποικιοποιήσεων, είτε μέσω ενσωμάτωσης σε πιο ανεπτυγμένες κοινωνίες¹⁰.

Στην πρώτη κατηγορία, ανήκουν οι Εβραίοι (Βαβυλώνα), οι Αφρικανοί (δουλεία), οι Ιρλανδοί (ο Μεγάλος Λιμός), οι Αρμένιοι (γενοκτονία) και οι Παλαιστίνιοι (ίδρυση κράτους Ισραήλ). Στη δεύτερη κατηγορία ανήκει ένα πλήθος εθνικών διασπορών η

⁹ Cohen Robin, *Παγκόσμια Διασπορά*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2003,σελ.71.

¹⁰ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π. ,σελ. 6.

μετακίνηση των οποίων οφείλεται σε εξαναγκαστικά στοιχεία που ενείχαν όμως μικρότερη ωμότητα ή είχαν μικρότερο αντίκτυπο στην κοινωνία της χώρας καταγωγής. Έτσι προκύπτει ο εξής διαχωρισμός:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΣΚΟΡΠΙΣΜΟΥ ΕΝΟΣ ΕΘΝΟΥΣ	
Τύπος διασποράς	Παραδείγματα
Εξαιτίας διωγμού/προσφύγων	Εβραίοι , Αφρικανοί, Αρμένιοι Άλλοι: Ιρλανδοί, Παλαιστίνιοι
Αποικιακή/αποικιοκρατική	Αρχαίοι Έλληνες, Βρετανοί, Ρώσοι Άλλοι: Ισπανοί, Πορτογάλοι, Ολλανδοί.
Εργατική/υπηρεσιών	Ινδοί με συμβάσεις υποχρεωτικής εργασίας, Κινέζοι και Ιάπωνες, Σιχ, Τούρκοι, Ιταλοί.
Εμπορική/επιχειρηματική/επαγγελματική	Βενετοί, Λιβανέζοι, Κινέζοι. Άλλοι: σημερινοί Ινδοί, Ιάπωνες.
Πολιτισμική/υβριδική/μετανεωτερική	Λαοί της Καραϊβικής. Άλλοι:σημερινοί Κινέζοι, Ινδοί.

Πηγή:Cohen Robin, Παγκόσμια Διασπορά, Αθήνα, Παπαζήσης, 2003 σελ.312.

Όσον αφορά την εξέλιξη των διασπορών μέσα στις χώρες υποδοχής, σημαντική είναι η συμβολή της τυπολογίας του Armstrong , ο οποίος διακρίνει τις «προλετάρικες διασπορές» από τις «κινητοποιημένες»¹¹. Στην πρώτη κατηγορία συγκαταλέγονται εθνικές μειονότητες που στερούνται οικονομικών πόρων, πέραν του εισοδήματος από την εργασία, έχουν περιορισμένες επικοινωνιακές ικανότητες και στερούνται οργανωτικής πείρας. Η κατάστασή τους αυτή λοιπόν, δεν τους επιτρέπει να έχουν πρόσβαση στις ηγετικές ομάδες του κράτους υποδοχής. Αντίθετα, οι κινητοποιημένες διασπορές έχουν σημαντικά υλικά και πολιτισμικά πλεονεκτήματα σε σχέση με το πολυεθνικό κράτος υποδοχής. Συνεπώς, έχουν υψηλά εισοδήματα και κοινωνικό status που τους εξασφαλίζει την πρόσβαση στις ομάδες που ασκούν την εξουσία¹².

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ένα απλό γενικό μοντέλο για την πορεία μιας διασποράς σε φιλόξενα κράτη υποδοχής. Οι αρχικοί μετανάστες ξεκινούν από το χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο των προλετάρικων διασπορών. Σε αυτήν την

¹¹ Armstrong.J.A., *Mobilized and Proletarian Diasporas*, ο.π.,σελ..393.

¹² Constas, D.& Platias, A., *Diasporas in World Politics: An Introduction*,ο.π., σελ. 4-5.

πρώτη φάση έχουν μεγάλη συνοχή και έντονους συναισθηματικούς δεσμούς με τη χώρα καταγωγής. Έχουν τη θέληση και την προδιάθεση, αλλά όχι την ικανότητα να επηρεάσουν το κράτος διαμονής προς όφελος του κράτους προέλευσης. Στη δεύτερη φάση η διασπορά έχει αναρριχηθεί στο κοινωνικό και οικονομικό σύστημα της χώρας υποδοχής, χωρίς ωστόσο να έχει απολέσει σε σημαντικό βαθμό τη συνοχή της και τους συναισθηματικούς δεσμούς με τη χώρα καταγωγής. Έχει επομένως τόσο τη θέληση όσο και την ικανότητα να επηρεάσει το κράτος διαμονής προς όφελος του κράτους προέλευσης. Η φάση αυτή αποτελεί το αποκορύφωμα της επιρροής των εθνικών διασπορών στη διεθνή πολιτική. Στην τρίτη φάση η επιτυχής αναρρίχηση της διασποράς στην κοινωνία υποδοχής προκαλεί την ολοένα και πιο ολοκληρωμένη αφομοίωσή της, η οποία σηματοδοτείται από συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά γάμων των μελών της με αλλοεθνείς συμπολίτες, με αποτέλεσμα να μειωθεί η συνοχή της και να εξασθενήσει η θέλησή της να σχετίζεται έμπρακτα με τον τόπο καταγωγής. Η λογική ολοκλήρωση της πορείας είναι η πλήρης αποξένωση των απογόνων της αρχικής διασποράς από τη χώρα καταγωγής, οπότε η διασπορά δεν υφίσταται πλέον ως πολιτικός παράγοντας, έστω και αν η σκιά της συνεχίζει να συγκαθορίζει αμυδρά την πολιτισμική ταυτότητα ενός μέρους των απογόνων. Ο ρυθμός με τον οποίο μια διασπορά θα προχωρήσει από την πρώτη στην τελευταία φάση του γενικού αυτού μοντέλου διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση ενώ η δραστηριοποίησή της προς όφελος του κράτους προέλευσης, εξαρτάται από τρεις επιπλέον παράγοντες: α) την ύπαρξη ποσοτικής και ποιοτικής παρουσίας (κατοχή θέσεων κλειδιών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή) της διασποράς στο κράτος υποδοχής, β) την πρόθεση των μελών της διασποράς να διαθέσουν υλικούς, πνευματικούς αλλά και οργανωτικούς πόρους για να ασκήσουν ομαδική επιρροή και γ) την ύπαρξη σύγκλισης συμφερόντων μεταξύ τους κράτους προέλευσης και του κράτους υποδοχής¹³.

Η διαδικασία αυτή συνεπάγεται ότι η διασπορά ζει και δρα σε ένα κράτος υποδοχής πλουραλιστικό και φιλόξενο, το πολιτικό σύστημα του οποίου είναι δεκτικό στις εσωτερικές πιέσεις. Αυτό είναι εφικτό σε κοινωνίες με σχετικά ασθενές «κράτος» όπου τα πολιτικά δίκτυα ανταποκρίνονται σε ένα μοντέλο πλουραλιστικής διακυβέρνησης. Η εξουσία είναι διαχωρισμένη και οροθετημένη και οι αρμοδιότητες συγκεντρωμένες σε αυτόνομους και ημι-αυτόνομους δρώντες που συχνά επηρεάζονται από διαφορετικά συμφέροντα¹⁴. Συνεπώς οι ομάδες πίεσης μπορούν να ασκήσουν veto και να

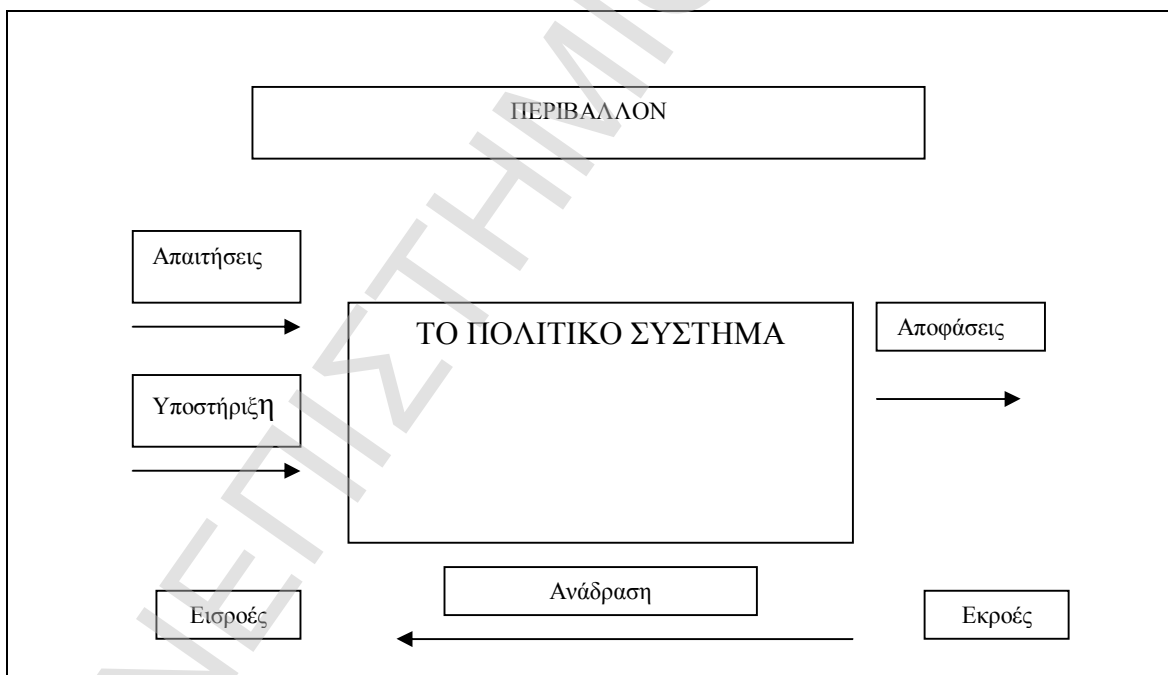
¹³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ.11-12.

¹⁴ Grant McDonnell, *Private Power and American Democracy*, New York, Knopf, 1966 και Theodore Lewi, *The end of Liberalism*, New York, Norton, 1979.

ματαιώσουν ένα νομοσχέδιο ή ακόμα και να ασκήσουν πλήρη έλεγχο στη διαμόρφωση της πολιτικής σε μια συγκεκριμένη περιοχή¹⁵.

Για να γίνει καλύτερα αντιληπτή η δράση της διασποράς ως ομάδας πίεσης κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση του προτύπου του David Easton σχετικά με το πολιτικό σύστημα, το οποίο αντιμετωπίζεται ως ένα μαύρο κουτί που δέχεται εισροές (απαιτήσεις, υποστήριξη) και παράγει εκροές (αποφάσεις). Στη διαδικασία αυτή κρίσιμο ρόλο παίζουν οι δομές έκφρασης αλλά και ρύθμισης των εισροών (θυροφύλακες)¹⁶. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι εθνικές διασπορές λειτουργούν ως δομές έκφρασης και ρύθμισης των εισροών με σκοπό την παραγωγή συγκεκριμένων εκροών που αφορούν την εξωτερική πολιτική και λειτουργούν προς όφελος του κράτους προέλευσης. Αν αυτές οι εκροές ικανοποιούν τα αιτήματα των μελών της διασποράς, αυτά εκφράζουν την υποστήριξή τους στο σύστημα (κυβερνών κόμμα, Πρόεδρο, γερουσιαστή) ή σε αντίθετη περίπτωση την αποδοκιμασία τους.

ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ EASTON

Πηγή: Schwartzberg, R.G, Πολιτική Κοινωνιολογία, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1984, Τόμος Α', σελ. 171.

Γενικά, τα δημοκρατικά καθεστάτα επιτρέπουν μεγαλύτερο βαθμό άσκησης πιέσεων εκ μέρους των διασπορών από ότι δικτατορικά ή ολοκληρωτικά καθεστάτα. Ιδιαίτερα κράτη που είναι ισχυρά και ασφαλή- και επομένως διαθέτουν σημαντική ελευθερία στη

¹⁵ Conostas, D.& Platias, A., «Diasporas in World Politics: An Introduction», ο.π., σελ. 14.

¹⁶ Schwartzberg, R.G, Πολιτική Κοινωνιολογία, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1984, Τόμος Α', σελ. 168-169.

διαμόρφωση των στόχων της εξωτερικής πολιτικής τους- είναι πιθανότερο να διαμορφώσουν τις επιλογές τους υπό εσωτερική πολιτική επιρροή. Αυτό συμβαίνει και στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών¹⁷.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ ΛΟΜΠΙ

Ο ρόλος των εθνικών λόμπι στην αμερικανική πολιτική ζωή έχει γίνει αντικείμενο έντονης ακαδημαϊκής και πολιτικής διαμάχης. Μια πτυχή αυτής της διαμάχης εστιάζεται στο ρόλο των εθνικών διασπορών στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και στον καθορισμό τους αμερικανικού εθνικού συμφέροντος. Σε αυτή τη διαμάχη διακρίνονται δύο μεγάλες σχολές. Η πρώτη αντιμετωπίζει τις εθνικές διασπορές ως λόμπι με πολύ μεγάλη επιρροή που απειλεί την αμερικανική εξωτερική πολιτική και το εθνικό συμφέρον. Η δεύτερη σχολή υποστηρίζει πως οι εθνικές διασπορές είναι λόμπι με περιορισμένη επιρροή που όμως έχει θετική επίδραση αφού προωθεί τα αμερικανικά συμφέροντα στο εξωτερικό¹⁸.

Μέσα από τη σύνθεση των αντιλήψεων των δύο σχολών ουσιαστικά αντικατοπτρίζεται η τριγωνική σχέση μεταξύ διασποράς- κράτους υποδοχής και κράτους προέλευσης. Ο πόλος της διασποράς μάλιστα αντιμετωπίζεται ως ο παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις των δύο κρατικών πόλων του τριγώνου¹⁹. Στην εργασία αυτή εξετάζεται η επιρροή των εθνικών διασπορών στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής του κράτους υποδοχής και συγκεκριμένα στις Η.Π.Α. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένα κράτος που επιτρέπει τη δραστηριοποίηση των εθνικών διασπορών ως ομάδα πολιτικής πίεσης (λόμπι) τόσο εξαιτίας της σύνθεσής του όσο και εξαιτίας του πολιτικού του συστήματος.

Οι στίχοι της Έμμα Λάζαρους που χαράζονται στη βάση του Αγάλματος της Ελευθερίας δίνουν σαφή εικόνα για τη σύνθεση του αμερικανικού έθνους :

«Δώστε μου τους κουρασμένους, τους φτωχούς σας, τις μάζες εκείνων που σας περισσεύουν και που επιθυμούν να αναπνεύσουν ελεύθερα. Τα άθλια σκουπίδια των κοσμοβριθών ακτών σας. Στείλτε σε μένα αυτούς τους άστεγους, τους κτυπημένους από την καταιγίδα: Υψώνω τη λάμπα μου δίπλα στη χρυσή πύλη».

¹⁷ Conostas, D.& Platias, A., *Diasporas in World Politics: An Introduction*, ο.π.,σελ.14.

¹⁸ Heather S. Gregg, *Divide they Conquer: The success of Armenia Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.2.

¹⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ.16.

Η δημιουργία λοιπόν των Η.Π.Α. ως «Έθνος εξ Εθνών» όπου η αφομοίωση δεν είναι στόχος αλλά στρατηγική προκειμένου να επιτευχθεί η ειρηνική και δημιουργική συμβίωση των διαφόρων εθνικών ομάδων κατέστη σημαντικός παράγοντας για την μετεξέλιξη αυτών σε εθνικά λόμπι²⁰. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας όπως ήδη αναφέρθηκε είναι το πολιτικό σύστημα. Η σχετικά εύκολη απόκτηση ιθαγένειας από μετανάστες πρώτης γενιάς δίνει σημαντική δύναμη στις εθνικές διασπορές όταν μάλιστα το Αμερικανικό Σύνταγμα αντιμετωπίζει το ζήτημα της ψήφου όχι ως υποχρέωση αλλά ως δικαίωμα²¹. Συνεπώς, η συμμετοχή στις εκλογές αποτελεί έναν σημαντικό τρόπο με τον οποίο οι εθνικές διασπορές προσπαθούν να περάσουν τα αιτήματά τους. Έτσι ενώ ποσοτικά μπορεί να θεωρούνται ως αμελητέο τμήμα του συνολικού πληθυσμού (οι Εβραίοι αποτελούν το 3% του συνολικού πληθυσμού, οι Έλληνες σχεδόν το 1% ενώ οι Αρμένιοι το 0,5%) η εκλογική τους συμμετοχή και η συγκέντρωση τους σε κρίσιμες εκλογικά πολιτείες, αυξάνει δυσανάλογα τη δύναμή τους²². Πρώτον, σε τοπικό επίπεδο μέσω της διαδικασίας των προκριματικών εκλογών και της εκλογής εκλεκτόρων, δεύτερον σε εθνικό επίπεδο μέσω των προεδρικών εκλογών και της ανάδειξης των εκπροσώπων του νομοθετικού σώματος και τρίτον μέσω της ίδιας της διάρθρωσης των οργάνων της νομοθετικής εξουσίας (επιτροπές)²³.

Επιπλέον, οι ιδρυτές του Αμερικανικού έθνους πίστευαν ότι μια ανοιχτή και δημοκρατική κοινωνία θα πρέπει να παρέχει ελευθερία στην έκφραση των πολιτικών απόψεων, επικοινωνία με την κυβέρνηση και το δικαίωμα της οργάνωσης σε ομάδες για την καλύτερη μεταφορά των απόψεων στους κυβερνητικούς αξιωματούχους. Στην πραγματικότητα το δικαίωμα αυτό κατοχυρώθηκε στην πρώτη από τις δέκα τροποποιήσεις του Αμερικανικού Συντάγματος γνωστού ως Bill of Rights. Έτσι άρχισε να δημιουργείται η διαδικασία του lobbying. Σύμφωνα με το λεξικό του Webster ως lobbying ορίζεται η διαδικασία που έχει σκοπό να επηρεάσει του δημόσιους αξιωματούχους. Μια ξένη κυβέρνηση, μια εταιρεία ή ένας ιδιώτης που θέλει να επηρεάσει τις πολιτικές αποφάσεις των Η.Π.Α. μπορεί να το κάνει με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: καλοπιάνοντας δημοσιογράφους, μισθώνοντας εταιρείες δημοσίων σχέσεων, κινητοποιώντας συμπαθούντες Αμερικανούς πολίτες και

²⁰ Μουσούρου Λ.Μ., *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Αθήνα, Gutenberg, 1991.

²¹ Βλέπε άρθρο 14 του Αμερικανικού Συντάγματος και Immigration Nationality Act καθώς και www.uscis.gov/portal/site/uscis/menuitem.eb

²² Smith Tony, *Foreign Attachments: The Power of Ethnic Groups in the making of American Foreign Policy*, Massachusetts, Harvard University Press, 2000, σελ.99.

²³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945 -2002*, Αθήνα, Ποιότητα, σελ. 323-325.

αναπτύσσοντας σχέσεις με σημαντικά μέλη του νομοθετικού σώματος και μέλη της εκτελεστικής εξουσίας²⁴.

Συνεπώς τα λόμπι δεν επιδρούν μόνο μέσω της πρόσβασης σε κομματικούς παράγοντες και εκλεγμένους αντιπροσώπους αλλά και μέσω της επίδρασης επί της «διοίκησης και του επικοινωνιακού πράττειν». Δηλαδή μπορούν και επηρεάζουν τη διοικητική γραφειοκρατία που εισηγείται και συχνά δεσμεύει την πολιτική διαδικασία λήψης αποφάσεων ενώ παράλληλα μπορούν και διαμορφώνουν τον οργανωμένο ή αυθόρμητο διάλογο που αποκρυσταλλώνει τις διαθέσεις, τις προκαταλήψεις, τους κανόνες και την πολιτική ατμόσφαιρά μιας κοινωνίας²⁵.

Την ίδια στιγμή το κόστος της προεκλογικής καμπάνιας έχει εκτοξευθεί στα ύψη. Η Ερευνητική Υπηρεσία του Κογκρέσου (Congressional Research Service) υπολόγισε ότι \$3,9 δισεκατομμύρια ξοδεύτηκαν στην προεκλογική προεδρική καμπάνια του 2004. Το κόστος όμως είναι πολύ μεγαλύτερο αν αναλογιστεί κανείς και αυτό της εκλογικής εκστρατείας των προκριματικών εκλογών. Ο κάθε υποψήφιος μάλιστα για το προεδρικό χρίσμα πρέπει να στηριχθεί σε προσωπικό μηχανισμό για την εξασφάλιση των πόρων που χρειάζονται. Το όλο και αυξανόμενο κόστος της πολιτικής καμπάνιας έχει οδηγήσει τους υποψηφίους να ξοδεύουν μεγάλο μερίδιο του χρόνου τους σε αναζήτηση χρηματοδότησης ενώ παράλληλα έχει κάνει τα μέλη των εθνικών λόμπι (και όχι μόνο) να συνεισφέρουν τα μέγιστα στις προεκλογικές εκστρατείες. Με αυτόν τον τρόπο άλλωστε δεσμεύουν τον υποψήφιο για στήριξη των αιτημάτων τους δημιουργώντας παράλληλα έναν φαύλο κύκλο εξαρτήσεων.

Τα όρια στη χρηματοδότηση που επέβαλε η νομοθεσία της δεκαετίας του 1970 και η πρόθεση των μεταρρυθμιστών να απεξαρτήσουν τους υποψηφίους από τους μεγάλους χρηματοδότες όπως επιχειρήσεις, εργατικά συνδικάτα και να τους αναγκάσουν να επιζητήσουν τη χρηματοδότηση των εκλογικών τους αγώνων από μεγάλο αριθμό ατόμων και συλλογικών οντοτήτων (Political Action Committee) δεν φαίνεται να μείωσαν τη δύναμη του χρήματος. Σήμερα το μέγιστο ποσό που μπορεί να δοθεί από έναν ιδιώτη απευθείας σε έναν υποψήφιο για τη Γερουσία ή τη Βουλή των Αντιπροσώπων είναι \$2300 για τις προκριματικές και \$2300 για τις γενικές εκλογές ή συνολικά \$4600 για μια εκλογική περίοδο δύο χρόνων. Παρόλα αυτά η συνεισφορά στα κόμματα και σε κάθε PAC αλλά και η συνεισφορά μελών της οικογένειας μπορεί να

²⁴ Από την ομιλία του Emanuel L. Rouvelas, *Modern American Lobbying*, Athens, Constantinos Karamanlis Institute for Democracy, 2007.

²⁵ Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και τα λόμπι*, ο.π., σελ.34.

αυξήσει το ποσό. Για όλες τις ομοσπονδιακές εκλογικές καμπάνιες ένας υποψήφιος περιορίζεται στα \$ 108200 για μια δίχρονη εκλογική περίοδο²⁶.

Δύο παράγοντες ωστόσο είναι εκτός αυτού του νομικού πλαισίου και κάνουν στην πραγματικότητα τις δαπάνες πολύ μεγαλύτερες. Ο πρώτος είναι οι δαπάνες των δύο εθνικών κομματικών επιτροπών, που δεν υπόκεινται σε περιορισμούς εφόσον αυτές δεν ευνοούν ονομαστικά τους υποψηφίους των κομμάτων τους. Ο δεύτερος παράγοντας είναι οι ιδιωτικές δαπάνες για τον επηρεασμό των ψηφοφόρων με μηνύματα που δεν υποστηρίζουν ρητά κάποιον υποψήφιο. Τα δικαστήρια αποφάσισαν ότι το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου κάλυπτε τέτοιες δαπάνες. Το αποτέλεσμα ήταν κάθε λογής οργανωμένα συμφέροντα και επί μέρους κινήματα να παρεμβαίνουν στις εκλογές με διαφημίσεις και άλλου είδους κινητοποιήσεις, που επιτίθεντο κατά των υποψηφίων που υιοθετούν αντίθετες θέσεις²⁷. Τη διαδικασία αυτή φυσικά ακολουθούν και τα εθνικά λόμπι.

Μέσα από όλα αυτά προκύπτει μια διασύνδεση της εσωτερικής με την εξωτερική πολιτική. Συνεπώς το αν τελικά τα εθνικά λόμπι διαμορφώνουν την αμερικανική εξωτερική πολιτική φαίνεται να έχει άμεση σχέση με το κατά πόσο μπορούν να εκμεταλλευτούν τα «προνόμια» που τους προσφέρει το ίδιο το πολιτικό σύστημα αλλά και να εκμηδενίσουν τους ανταγωνισμούς που το ίδιο περικλείει. Τίθεται λοιπόν τόσο θέμα οργάνωσης, κινητοποίησης και παρουσίας θέσεων όσο και ύπαρξης ή μη αντίπαλου δέους. Γιατί μια δημοκρατική χώρα είναι γεμάτη από αντίρροπες δυνάμεις.

Με βάση αυτούς τους παράγοντες θα εξεταστούν τρία σημαντικά εθνικά λόμπι, το Ισραηλινό, Ελληνικό και Αρμενικό ώστε να εντοπιστούν τα σημεία εκείνα που επιτρέπουν της συμβολή τους στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής καθώς και το μέγεθος αυτής. Και η λέξη συμβολή δεν αναφέρεται τυχαία αφού ο πρωταγωνιστικός ρόλος στη χάραξη της εξωτερικής πολιτικής ανήκει αποκλειστικά και μόνο στα κράτη ως αναπόσπαστο κομμάτι της υψηλής στρατηγικής τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν μια υπαρκτή ή μια πιθανή σύγκρουση²⁸. Όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αγνοηθεί η καταλυτική επιρροή των διεθνικών δρώντων στην

²⁶ Από την ομιλία του Emanuel L.Rouvelas, *Modern American Lobbying*, ο.π.

²⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945 -2002*, ο.π., σελ. 323-325.

²⁸ Koliopoulos Constantinos & Platias G.Athanassios , *Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and their relevance today* , Athens, Eurasia publications, 2006 σελ.43.

συμπεριφορά των κρατών²⁹. Υπό αυτό το πρίσμα οι εθνικές διασπορές μπορούν πράγματι να διαμορφώσουν την εξωτερική πολιτική ενός κράτους και δη των Ηνωμένων Πολιτειών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

²⁹ Conostas, D.& Platias, A., *Diasporas in World Politics: An Introduction*, ο.π., σελ. 14 .

ΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟ ΛΟΜΠΙ

Ιστορικά

Το 1654 μια χούφτα Εβραίοι, 23 όλοι κι όλοι αποβιβάστηκαν στο Νέο Άμστερνταμ, τη μικρή ολλανδική αποικία στις όχθες του ποταμού Hudson, σημαίνοντας την αρχή της Εβραϊκής εγκατάστασης στο «Νέο Κόσμο». Η εγκατάσταση αυτή ενισχύθηκε το 19^ο αιώνα με Εβραίους από την Πολωνία και τη Ρωσία λόγω του αντισημιτισμού. Ο αντισημιτισμός σχετίζεται με την προκατάληψη και τις διακρίσεις σε βάρος των Εβραίων και εκδηλώθηκε με διαφορετικούς τρόπους όπως με τη θέσπιση αντιεβραϊκής νομοθεσίας, με συγκρούσεις, περιορισμούς (γκέτο) και με πογκρόμ³⁰.

Στον 20^ο αιώνα το μίσος αυτό οδήγησε σε πραγματική γενοκτονία. Η άνοδος των Ναζί στη Γερμανία και το Ολοκαύτωμα δημιούργησε νέο μεταναστευτικό κύμα προς τις Η.Π.Α. το οποίο διήρκεσε και μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου λόγω του ότι πολλές ευρωπαϊκές εβραϊκές κοινότητες είχαν διαλυθεί. Σήμερα, η κοινότητα των Η.Π.Α. αριθμεί 6.000.000 άτομα αποτελώντας το μεγαλύτερο κέντρο Εβραϊσμού μετά το Ισραήλ³¹.

Παρά τις αρχικές δυσκολίες, οι Εβραίοι κατάφεραν να ενσωματωθούν στην αμερικανική κοινωνία μέσω των δημοκρατικών διαδικασιών και των ευκαιριών που πρόσφερε το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα. Οι διώξεις που υπέστησαν στην ιστορική τους πορεία προφανώς τους ώθησε στην συμμετοχή τους στις πολιτικές διαδικασίες. Στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα Εβραϊκές προσωπικότητες όπως ο πρέσβης Henry Morgenthau κατείχαν σημαντικές θέσεις στην εκτελεστική αλλά και στη δικαστική εξουσία. Λίγο αργότερα οι πρόσφυγες από τη Ναζιστική Γερμανία συνεισέφεραν ποιοτικά τόσο στην Εβραϊκή κοινότητα όσο και στην Αμερικανική κοινωνία γενικότερα (brain drain). Ανάμεσά τους ήταν εξέχοντες επιστήμονες και άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών όπως ο Albert Einstein, ο Otto Stern, ο Erik Fromm κ.α. Μεταπολεμικά, οι Εβραίοι ήταν πρωταγωνιστές στο κίνημα του κοινωνικού ακτιβισμού και στην προώθηση φιλελεύθερων και ριζοσπαστικών πολιτικών. Η αυξανόμενη ευημερία τους συνέπεσε με την προσπάθεια καταπολέμησης των κοινωνικών διακρίσεων ενώ η αύξηση των εκπαιδευτικών ευκαιριών συνεισέφερε τα μέγιστα στην πρόοδο των

³⁰ Ρωσικός όρος για την ερήμωση και την καταστροφή, που περιγράφει τις οργανωμένες επιθέσεις κατά των Εβραίων, οι οποίες αποτελούσαν κοινή πρακτική στη Ρωσία του 19^{ου} αιώνα.

³¹ Grand Larousse, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα Τόμος 2, 2001, σελ.241-243.

Εβραίων μέσα στην Αμερικανική κοινωνία. Τη δεκαετία του 1980 και του 1990, 85% των Αμερικανοεβραίων ήταν επαγγελματίες, managers, στελέχη διοίκησης και businessmen. Κατείχαν μάλιστα σημαντικές θέσεις στον ακαδημαϊκό χώρο, στην πολιτική, στα ΜΜΕ και στην οικονομία³².

Η Αμερικανοεβραϊκή κοινότητα επηρεάστηκε ιδιαίτερα από το σιωνιστικό κίνημα. Ο σιωνισμός εδραιώθηκε από τον δημοσιογράφο Theodor Herzl ως ιδεολογική κατεύθυνση με συγκεκριμένες πρακτικές εφαρμογής για την επιστροφή των Εβραίων στην περιοχή της «Γης του Ισραήλ» με σκοπό τη δημιουργία του σύγχρονου Εβραϊκού κράτους. Η όλη επιχειρηματολογία του Herzl, όπως αυτή αναπτύσσεται στο βιβλίο του «Το εβραϊκό κράτος», κινήθηκε γύρω από δυο σημαντικούς άξονες: α) Οι Εβραίοι θα μπορούσαν να έχουν μια θέση στον κόσμο μόνο όταν παύσουν να αποτελούν μόνιμο στοιχείο ανωμαλίας στα εθνικά κράτη και αυτό μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με την ίδρυση ενός εβραϊκού έθνους-κράτους και β) Το εβραϊκό πρόβλημα ήταν πάνω απ' όλα διεθνές πρόβλημα το οποίο εκ των πραγμάτων εμπλεκόταν στις διαδικασίες της διεθνούς πολιτικής. Προς το σκοπό αυτό ο Herzl οργάνωσε το πρώτο Σιωνιστικό Συνέδριο στη Βασιλεία της Ελβετίας, το 1897, όπου εκεί εξελέγη πρόεδρος της Παγκόσμιας Σιωνιστικής Οργάνωσης. Έκτοτε και μέχρι το θάνατό του το 1904, παρέμεινε ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης και εκφραστής του κινήματος. Η κύρια προσπάθεια του στράφηκε στο να πείσει τους Εβραίους για την ορθότητα των απόψεών του, που χρόνο με το χρόνο έβλεπε να κερδίζουν έδαφος μέσα στους ευρύτερους εβραϊκούς κύκλους. Μετά το 1907 το πρόγραμμα του σιωνισμού κινήθηκε σε τρεις βασικούς άξονες: α) Πολιτική δραστηριότητα με στόχο την απόκτηση ευνοϊκών διεθνών πολιτικών όρων που θα βοηθούσαν στη δημιουργία εβραϊκού κράτους, β) Aliya (μετανάστευση) και δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών εγκατάστασης στην Παλαιστίνη, και γ) Εκπαιδευτική και οργανωτική δουλειά ανάμεσα στον κόσμο που εγκαθίσταται στην Παλαιστίνη με στόχο τη δημιουργία κατάλληλης υποδομής που να στηρίζει το υπό εκκόλαψη έθνος-κράτος³³.

Οι πολυάριθμες Αμερικανοεβραϊκές οργανώσεις, τουλάχιστον μέχρι την επικράτηση του σιωνισμού και την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, αντικατόπτριζαν την διαφορετική αντίληψη που είχαν οι Εβραίοι για το πότε, πώς και που έπρεπε να δημιουργηθεί το Εβραϊκό κράτος ενώ η συγκροτημένη ύπαρξη και οργάνωσή τους

³² Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.11.

³³ Ροζάνης Στέφανος (επιμ.), *Ο Σύγχρονος Ιουδαϊσμός*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1995 σελ.129 και 145.

συνίστατο στη συνείδηση της θρησκευτικής τους ιδιαιτερότητας σε έναν αποκλειστικά χριστιανικό κόσμο με έντονο το θρησκευτικό αντιεβραϊσμό. Έτσι το 1843 δημιουργείται η Β'ναι και Β' rith από ΓερμανοΑμερικανούς Εβραίους. Η Β'ναι και Β' rith ήταν μια παραδοσιακά ουδέτερη οργάνωση (κράταγε ισορροπίες μεταξύ σιωνισμού και αντισιωνισμού) ενώ το 1906 ιδρύεται η αντισιωνιστική Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή (American Jewish Committee), για την αντιμετώπιση των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων που προέκυπταν από την μαζική εισροή Εβραίων μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη. Το 1914 ξεκινά η αμερικανική έκδοση του Σιωνισμού με τη μορφή του Zionist Organization of America και το 1935 ο Jabotinsky προχωρά στην ίδρυση του New Zionist Organization³⁴.

Αν και η φωνή της Αμερικανοεβραϊκής κοινότητας επηρέαζε τους πολιτικούς κύκλους και πριν το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η δημιουργία του Κράτους του Ισραήλ λειτούργησε καταλυτικά για την άσκηση επιρροής στην αμερικανική εξωτερική πολιτική. Το 1953, το State Department θέλοντας να ενώσει τις Εβραϊκές φωνές σε θέματα διεθνών σχέσεων, ζήτησε από τον Nahum Goldmann, πρόεδρο του World Jewish Congress να επιβλέπει την ίδρυση ενός αντιπροσωπευτικού θεσμού. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία του Συνεδρίου των Προέδρων των Μεγάλων Εβραϊκών Οργανώσεων (Conference of Presidents of Major Jewish Organizations) που είχε ως στόχο το σχεδιασμό μιας γενικής πολιτικής και την επαφή με τον ίδιο τον Πρόεδρο αλλά και η αναβάθμιση της Αμερικανοϊσραηλινής Επιτροπής Δημοσίων Υποθέσεων³⁵ (AIPAC) με σκοπό την εφαρμογή της πολιτικής και τον επηρεασμό του Κογκρέσου³⁶.

Σήμερα το Ισραηλινό λόμπι στις Η.Π.Α. έχει απaráμιλλη δύναμη. Η βοήθεια που προσφέρει στο Ισραήλ είναι αποτέλεσμα μιας «συντονισμένης» επιχείρησης δεκάδων οργανώσεων που έχουν ισχυρή παρουσία στην Ουάσινγκτον DC. Ανάμεσα στις μεγαλύτερες οργανώσεις είναι η πανίσχυρη AIPAC με 100.000 μέλη, η Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή, το Αμερικανοϊσραηλινό Κογκρέσο, η Β'ναι και Β' rith International, η Hadassah, το Εθνικό Συμβούλιο των Ισραηλινών Γυναικών και η Σιωνιστική Οργάνωση της Αμερικής. Επιπλέον υπάρχουν φιλοϊσραηλινά ερευνητικά κέντρα όπως το The Washington Institute for Near East Policy και το Jewish Institute

³⁴ Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α.: Ιστορική Αναδρομή*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων-Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1996.

³⁵ Η AIPAC δημιουργήθηκε το 1951 υπό την ονομασία American Zionist Council. Το 1954 μετονομάστηκε σε American Zionist Committee for Public Affairs για να πάρει το 1959 την τελική της ονομασία .

³⁶ Smith Tony, *Foreign Attachments: The Power of Ethnic Groups in the Making of American Foreign Policy*, ο.π., σελ.111.

for National Security Affairs. Μια άλλη κατηγορία απαρτίζεται από οργανώσεις όπως η Peace Now και το Σχέδιο NISHMA, που προωθούν τις Αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις εστιάζοντας στην προώθηση της Αραβοϊσραηλινής ειρηνευτικής διαδικασίας και στην συμφιλίωση μεταξύ Παλαιστίνιων και Ισραηλινών. Τέλος, οι ενέργειες των 52 διαφορετικών Εβραϊκών οργανώσεων συντονίζονται από το Συνέδριο των Προέδρων των Μεγάλων Αμερικανικών Οργανώσεων³⁷.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ ΛΟΜΠΙ

Ο όρος λόμπι χρησιμοποιείται για να εκφράσει τον χαλαρό συνασπισμό ατόμων και οργανώσεων που εργάζονται δραστήρια για να κατευθύνουν την αμερικανική εξωτερική πολιτική προς μια φιλοϊσραηλινή κατεύθυνση. Στο ισραηλινό λόμπι δεν ανήκουν όλοι οι Αμερικανοεβραίοι ενώ περιλαμβάνονται γνωστοί Χριστιανοί Σιωνιστές³⁸ καθώς και μη Εβραίοι νεοσυντηρητικοί³⁹. Σε αυτό ανήκουν οι 52 οργανώσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στις γενικές λειτουργίες του το λόμπι του Ισραήλ δεν διαφέρει από τις άλλες οργανωμένες ομάδες ειδικών συμφερόντων. Επιδιώκει να εκλέγονται πολιτικοί που υποστηρίζουν τις θέσεις του και προσπαθεί να προσηλυτίσει αντιπάλους ή σκεπτικιστές. Επιδιώκει να επηρεάζει τη νομοθεσία του Κογκρέσου και να διαμορφώνει την πολιτική της εκτελεστικής εξουσίας. Όπως οποιοδήποτε λόμπι, προσπαθεί επίσης να διαπλάθει τις αντιλήψεις του κοινού για τα ζητήματα για τα οποία ενδιαφέρεται. Δεν υπάρχει τίποτα αθέμιτο σ' αυτή τη συμπεριφορά, άλλωστε έτσι λειτουργεί το αμερικανικό πολιτικό σύστημα. Εκείνο που κάνει μοναδικό το Ισραηλινό λόμπι δεν είναι το τί κάνει αλλά το πόσο καλά το κάνει.

Δύο κυρίως λόγοι έχουν συμβάλει στην συνοχή του Ισραηλινού λόμπι και της Αμερικανοϊσραηλινής κοινότητας γενικότερα. Πρώτον, η συνείδηση της θρησκευτικής του ιδιαιτερότητας σε έναν αντισημιτικό κόσμο που επεδίωξε τη γενοκτονία των Εβραίων (Ολοκαύτωμα) και δεύτερον η δημιουργία και η διατήρηση του Ισραηλινού κράτους που αποτελεί σύμβολο εβραϊκής περηφάνιας καθώς και μέρος της συμφωνίας τους με το Θεό. Η ανεπανάληπτη όμως επιτυχία του φιλο-Ισραηλινού λόμπι στην αμερικανική πολιτική σκηνή σχετίζεται με άλλους κυρίως παράγοντες:

³⁷ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, σελ.12.

³⁸ Κυρίως προτεστάντες και ευαγγελιστές του αμερικανικού νότου, των οποίων η σθεναρή υποστήριξη στο Ισραήλ βασίζεται στην κοινή αντίληψη ότι η χώρα είναι η βιβλική κοιτίδα των Εβραίων.

³⁹ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.32.

1. Τη *σύμπτωση των επιδιώξεων του* λόμπι με τις αντιλήψεις της πολιτικής ελίτ.
2. Την ικανότητα του λόμπι να προσδέσει το Ισραήλ στο Αμερικανικό άρμα του Ψυχρού Πολέμου .
3. Στον όλο και αυξανόμενο ρόλο του Κογκρέσου στα θέματα της Μέσης Ανατολής και στην ικανότητα του λόμπι να επηρεάζει το συγκεκριμένο σώμα.
4. Στο αίσθημα της κοινής γνώμης που οφείλεται εν μέρει στην Εβραίο-Χριστιανική παράδοση και στο σοκ του Ολοκαυτώματος και εν μέρει στην γενική καχυποψία προς τον Αραβικό κόσμο.
5. Στην ανάπτυξη του κινήματος των Χριστιανών-Σιωνιστών ως μέρος της γενικότερης ανάπτυξης του Χριστιανικού φομενταλισμού στις Η.Π.Α.
6. Στην προσαρμογή των Αμερικανοεβραίων, η οποία οδήγησε σε ζύμωση με μη Εβραϊκές ομάδες⁴⁰.

Γενικότερα το Ισραηλινό λόμπι ακολουθεί τους εξής τρόπους δράσεις προς την επίτευξη των στόχων του:

- Μεγάλη συμμετοχή τόσο στην εκλεκτορική όσο και στην εκλογική διαδικασία.
- Χρηματοδότηση των υποψηφίων και των πολιτικών κομμάτων.
- Χρησιμοποίηση των θέσεών τους (ειδικά των εκλεγμένων και διορισμένων αξιωματούχων) προς όφελος του Κράτους του Ισραήλ.
- Χειραγώγηση των ΜΜΕ.
- Διαμόρφωση των Think Tanks.

Το εντυπωσιακό με το Ισραηλινό λόμπι είναι η ενότητα και η ομοφωνία που το διακρίνει. Οι διαφωνίες ναί μεν είναι αναπόφευκτες αλλά περιορίζονται πάντα μέσα στους κόλπους της κοινότητας ενώ σε περίπτωση σύγκρουσης υπερτερεί πάντοτε η άποψη που πρεσβεύει το Ισραηλινό Κράτος⁴¹. Η άποψη του τελευταίου εκφράζεται μέσα από το World Jewish Affairs Division, που αποτελεί το σύνδεσμο του Ισραηλινού κράτους με τους Εβραίους της Διασποράς καθώς και με επιστολές και ομιλίες των Πρωθυπουργών του Ισραήλ⁴².

⁴⁰Rubenberg A.Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.15.

⁴¹ Smith Tony , *Foreign Attachments: The Power of Ethnic Groups in the Making of American Foreign Policy*, ο.π., σελ.112.

⁴² Βλ. www.mfa.gov.il/MFA

Μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την επιτυχία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α. κατέχει η Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή Δημοσίων Υποθέσεων (American Israel Public Affairs Committee), η πανίσχυρη AIPAC. Για περισσότερα από 50 χρόνια, η AIPAC εργάζεται για να συμβάλει στην ευημερία του Ισραήλ εξασφαλίζοντας μεγάλη Αμερικανική βοήθεια. Από έναν μικρό φιλοϊσραηλινό σύνδεσμο δημοσίων σχέσεων στις αρχές της δεκαετίας του 1950 η AIPAC εξελίχθηκε σε ένα εθνικό λαϊκό κίνημα 100.000 μελών το οποίο οι New York Times αποκάλεσαν « ως τον οργανισμό με την μεγαλύτερη επιρροή στις σχέσεις Η.Π.Α. και Ισραήλ»⁴³. Το 1997, το περιοδικό Fortune μετά από έρευνα ανάμεσα στα μέλη του Κογκρέσου και στα μέλη του προσωπικού κατέταξε την AIPAC στη δεύτερη θέση των ισχυρότερων λόμπι της Ουάσινγκτον μετά τον Αμερικανικό Σύνδεσμο Συνταξιούχων. Σε παρόμοιο συμπέρασμα κατέληξε και μια μελέτη της National Journal τον Μάρτιο του 2005, τοποθετώντας την AIPAC στη δεύτερη θέση της λίστας των ισχυρότερων ομάδων πίεσης⁴⁴.

Η AIPAC είναι η μόνη Εβραϊκή οργάνωση που έχει καταγραφεί ως εσωτερικό λόμπι έχοντας εξαιρεθεί από τη Foreign Agents Registration Act. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα από τα βασικά επιχειρήματα των υποστηρικτών του Ισραηλινού λόμπι εναντίον του Αραβικού. Όπως άλλωστε είπε ο Thomas Dine (πρώην διευθυντής της AIPAC) αναφερόμενος στην Αραβική επιρροή στις Ηνωμένες Πολιτείες «Αυτοί είναι ένα ξένο λόμπι... η υποστήριξή τους δεν προέρχεται από το αμερικάνικο έδαφος»⁴⁵.

Αυτό όμως που κάνει την AIPAC μοναδική είναι η οργάνωση και η άμεση κινητοποίηση των μελών της. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της ίδιας της οργάνωσης βασικός στόχος είναι η εξασφάλιση της Αμερικανικής βοήθειας προς το Ισραήλ ώστε αυτό να παραμείνει δυνατό και ασφαλές. Έτσι, δουλεύει για την προώθηση της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των δύο εθνών, την ανάπτυξη σταθερών αμερικανικών αντιπρομοκρατικών πολιτικών, τη συνεργασία σε θέματα ασφάλειας και τεχνολογίας και την αποτροπή της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής σε κράτη όπως το Ιράν. Οι προσπάθειες αυτές παρουσιάζονται όχι μόνο κρίσιμες για το Ισραήλ αλλά και απαραίτητες για τη διασφάλιση του Αμερικανικού συμφέροντος στη Μέση Ανατολή⁴⁶.

⁴³ Βλ. www.aipac.org

⁴⁴ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.34.

⁴⁵ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.354.

⁴⁶ Βλ. www.aipac.org/about_AIPAC

Η AIPAC αποτελείται από μια κεντρική δομή, απαρτιζόμενη από 20 μη ειδικούς αξιωματούχους, οι οποίοι επιλέγονται κάθε δυο χρόνια από 150 αντιπροσώπους (Εκτελεστική Επιτροπή) από σχεδόν 40 τοπικές και εθνικές ισραηλινές οργανώσεις και ομοσπονδίες. Κεφαλή της οργάνωσης αυτής είναι ο Εκτελεστικός Διευθυντής υπεύθυνος για την εφαρμογή της ατζέντα, των καθημερινών δράσεων και την στρατολογία προσωπικού. Η μεγάλη ανάμειξη της οργάνωσης στη διαμόρφωση πολιτικής αλλά και η ανάγκη προσαρμογής στις εξελίξεις έχει δώσει στο εξειδικευμένο προσωπικό της AIPAC μεγάλες εξουσίες. Οι μη ειδικοί αξιωματούχοι συνεδριάζουν μία φορά το μήνα ενώ τα καθημερινά προβλήματα και τις κρίσιμες καταστάσεις χειρίζεται ο Εκτελεστικός διευθυντής υπό το άγρυπνο βλέμμα τόσο της Εκτελεστικής Επιτροπής όσο και ολόκληρης της Αμερικανοεβραϊκής κοινότητας⁴⁷. Ειδικότερα η πολιτική υπεράσπιση των θέσεων και των ενεργειών του Ισραήλ είναι βασικό μέλημα της AIPAC. Για το λόγο αυτό διαθέτει ένα δίκτυο 10 περιφερειακών γραφείων και 9 δορυφορικών με τα οποία δίνει τη δυνατότητα στους υποστηρικτές του Ισραηλινού λόμπι από το Μίσσοουλα μέχρι το Μαϊάμι να ενημερώνονται και να κινητοποιούνται⁴⁸.

Επιπρόσθετα, διατηρεί δίκτυο σε εκατοντάδες Πανεπιστήμια και Κολέγια με το οποίο μαθαίνει τους φοιτητές πώς να απαντούν στους επικριτές του Ισραήλ και πώς να χρησιμοποιούν την ενασχόληση με την πολιτική προς όφελος του Ισραήλ. Το πρόγραμμα αυτό με την ονομασία «Political Leadership Development Programme » έχει συμπεριλάβει πάνω από 18.000 φοιτητές από το 1979 σε 425 κολέγια και Πανεπιστήμια και έχει διττό ρόλο. Πρώτον την κινητοποίηση της Εβραϊκής Κοινότητας και δεύτερον τη δημιουργία της νέας γενιάς ηγετών του λόμπι. Αυτοί που παρακολουθούν το πρόγραμμα εξοικειώνονται με φιλο-Ισραηλινά και αντι-Αραβικά επιχειρήματα και μαθαίνουν πώς να οργανώνουν στο Πανεπιστήμιο τρόπους αντιμετώπισης των φιλο-Παλαιστινιακών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στον επηρεασμό των Πανεπιστημιακών Μέσων Ενημέρωσης. Για αυτό το λόγο μοιράζεται οδηγός για την «Πιο αποδοτική χρήση των φοιτητικών Εφημερίδων» στον οποίο επισημαίνεται ότι αυτή η πολύτιμη πηγή δεν έχει αξιοποιηθεί όσο θα έπρεπε και δίνονται οδηγίες για το πώς να μεγιστοποιηθεί η αποδοτικότητά της. Φιλο-Ισραηλινοί ακτιβιστές ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στο προσωπικό των εφημερίδων, ή να βρίσκουν υποψήφιους υποστηρικτές που ήδη δουλεύουν σε αυτές. Η AIPAC επίσης επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην παρακολούθηση αντι-Ισραηλινών ομιλητών σε Πανεπιστήμια και Κολέγια. Κασέτες και σημειώσεις συγκεντρώνονται και φάκελοι

⁴⁷ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π.,σελ.12-13.

⁴⁸ Βλ. www.aipac.org/about_AIPAC

συμπληρώνονται. Επιπλέον σχεδιάζει ερωτήσεις που μπορούν να γίνουν από τους φοιτητές για να εκθέσουν τον ομιλητή και βοηθάει στη δημιουργία στρατηγικών κατάλληλων για κάθε Πανεπιστήμιο. Επίσης επιχειρεί να δημιουργήσει πολιτικό έρεισμα στα Πανεπιστήμια ώστε αυτό να χρησιμοποιηθεί για την παρεμπόδιση των φιλο-Παλαιστινιακών δραστηριοτήτων. Αυτό το επιτυγχάνει με τον προσεταιρισμό μελών της Φοιτητικής Ένωσης ή της Συγκλήτου σε περίπτωση που κάποιο από αυτά τα σώματα είναι υπεύθυνο για τη διεξαγωγή των εκδηλώσεων στους χώρους του Πανεπιστημίου. Σε άλλη περίπτωση, η AIPAC συμβουλεύει να γίνονται διαμαρτυρίες με σκοπό τη διακοπή των ομιλιών, οι οποίες θα αποθαρρύνουν τη διοίκηση των ιδρυμάτων από τον προγραμματισμό φιλο-παλαιστινιακών εκδηλώσεων⁴⁹. Τα τελευταία χρόνια για την καλύτερη κινητοποίηση των μελών του λόμπι χρησιμοποιούνται και οι συναγωγές ως χώρος στον οποίο η AIPAC μπορεί να πληροφορήσει αλλά και να προτείνει τρόπους δράσεις⁵⁰.

Επιπλέον η AIPAC εκδίδει «οδηγούς» ή «λίστες εχθρών» για να ενημερώσει τους υποστηρικτές της για το ποιος είναι και ποιος δεν είναι «φίλος του Ισραήλ». Ένας από αυτούς, με συγγραφείς του Jonathan S. Kessler και του Jeff Schwaber, *The AIPAC College Guide: Exposing the Anti-Israel Campaign on Campus* (Washington, D.C.: AIPAC Papers on United States-Israeli Relations, 1984; 196pp), αναφέρεται αποκλειστικά σε καθηγητές σε κολέγια και Πανεπιστήμια. Μια έκδοση 154 σελίδων με τίτλο *The Campaign Israel Discredit* περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια 21 οργανισμούς και 38 ιδιώτες στους οποίους η AIPAC έχει βάλει την ταμπέλα των «εχθρών» του Ισραήλ. Αυτοί είναι διακεκριμένοι καθηγητές, παλαιοί διπλωμάτες και Γερουσιαστές, καθώς και φιλανθρωπικοί ή εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Συνοδευτικό σε αυτή την έκδοση είναι ένα 118-σέλιδο βιβλίο με τίτλο «Pro-Arab Propaganda in America: Vehicles and Voices» εκδιδόμενο από την Anti-Defamation League of B' Nai B' Rith, η οποία κατά τον ίδιο τρόπο αναφέρει 48 οργανώσεις και 34 ιδιώτες.⁵¹

Μία άλλη τεχνική που χρησιμοποιείται είναι η άσκηση πίεσης προς τους Γερουσιαστές σχεδόν από τη στιγμή που ανακύπτει ένα θέμα. Στην πραγματικότητα η AIPAC διαθέτει μια λίστα από υποστηρικτές του Ισραήλ σε κάθε Πολιτεία και τομέα. Έτσι όταν κάποιο μέλος του Κογκρέσου είναι αναποφάσιστο ή ενδέχεται να ψηφίσει μια απόφαση δυσμενή προς τα Ισραηλινά συμφέροντα θα γίνει αποδέκτης εκατοντάδων γραμμάτων

⁴⁹ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ. 337.

⁵⁰ Βλ. www.aipac.org/about_AIPAC

⁵¹ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ. 337-338.

και τηλεγραφημάτων όχι μόνο από πολίτες της περιφέρειάς του αλλά και από οικονομικούς χορηγούς από όλη την χώρα.

Κάθε μέρα προσωπικό της AIPAC παρίσταται σε κάθε συνεδρίαση του Κογκρέσου που μπορεί να έχει αντίκτυπο στις Αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις. Εντυπωσιακό είναι το παράδειγμα που αναφέρει ο πρώην Γερουσιαστής από το Ιλλινόις Paul Findley:

«Υπήρξε μία περίπτωση στην οποία δεν είχα καν γράψει την πρόταση. Δεν είχα ούτε καν μιλήσει για αυτήν παρά μόνο είχα ψιθυρίσει σε κάποιον άλλον στην επιτροπή ότι σκεφτόμουν να καταθέσω μια τροποποίηση με την οποία θα ζητούσα τη μείωση κατά \$50 εκατ. της βοήθειας προς το Ισραήλ, ποσό ελάχιστο σε σχέση με το συνολικό. Μέσα σε μισή ώρα με επισκέφτηκαν δύο άλλα μέλη της επιτροπής που ήταν στην αίθουσα εκείνη τη στιγμή. Ξεκάθαρα είχαν λάβει ανησυχητικά τηλεφωνήματα από τις περιφέρειές τους σχετικά με την πρόταση που είχα την πρόθεση να καταθέσω. Ήταν πολύ εντυπωσιακό και το πιθανότερο είναι να υπήρχε αντιπρόσωπος της AIPAC στην αίθουσα. Συνήθως είναι παρόντες κατά τη διάρκεια όλων των διαβουλεύσεων του Κογκρέσου. Δεν χρειάζεται να καλύπτουν κάθε επιτροπή μόνο αυτές στις οποίες πρέπει να παρίστανται»⁵².

Επιπλέον, προσωπικό της AIPAC εκπαιδεύει και συνεργάζεται με υποψήφιους για το Ομοσπονδιακό Γραφείο, τον Λευκό Οίκο, το Πεντάγωνο, τους αξιωματούχους του State Department και τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν το μέλλον του Ισραήλ και την Αμερικανική πολιτική στη Μέση Ανατολή. Οι λομππίστες αυτοί υποστηρίζονται από την ερευνητική ομάδα της AIPAC και το αρχείο πληροφοριών της στο οποίο μπορεί να βρει κανείς ανάλυση εκατοντάδων άρθρων και εγγράφων σε πέντε διαφορετικές γλώσσες⁵³. Παράλληλα η AIPAC διεξάγει εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτικών ηγετών και εν γένει των ενεργών πολιτών για θέματα που επηρεάζουν τις Αμερικανοϊσραηλινές σχέσεις μέσω ειδικών εκθέσεων και μελετών όπως το Near East Report.

Κάθε χρόνο η AIPAC εμπλέκεται σε πάνω από 100 νομοθετικές και πολιτικές πρωτοβουλίες που αφορούν την πολιτική στη Μέση Ανατολή ή έχουν σκοπό να διευρύνουν και να εμβαθύνουν την ειδική σχέση Η.Π.Α.- Ισραήλ. Συχνά μάλιστα καλείται να προετοιμάσει πολιτικές ομιλίες, να συμβάλει στην κατασκευή νομοσχεδίων

⁵²Rubenberg A. Cheryl , *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.356.

⁵³Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.11-12.

καθώς και στην παροχή πληροφοριών. Ακρογωνιαίος όμως λίθος της αποτελεσματικής δράσης του λόμπι είναι ο κρίσιμος ρόλος του στην ανάδειξη των εκπροσώπων της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας⁵⁴. Μέχρι τα μέσα του 1980 η AIPAC ασκούσε την επιρροή της αποκλειστικά και μόνο στο Κογκρέσο αφήνοντας τις επαφές με την εκτελεστική εξουσία στο Συμβούλιο των Προέδρων των Μεγάλων Εβραϊκών Οργανώσεων. Την τελευταία εικοσαετία όμως προσπαθεί να επηρεάσει και την εκτελεστική εξουσία⁵⁵.

Η συγκέντρωση των Εβραίων ψηφοφόρων σε κρίσιμες πολιτείες με μεγάλο αριθμό εκλεκτόρων όπως η Νέα Υόρκη, η Καλιφόρνια, η Φλόριντα, το Ιλλινόις, η Μασαχουσέτη και η Πενσυλβάνια μπορεί να αποβεί καθοριστική για την ανάδειξη Αμερικανού Προέδρου. Την ίδια στιγμή οι Εβραίοι ψηφοφόροι προσφέρουν μεγάλα ποσά για την προεκλογική εκστρατεία τόσο των υποψηφίων Προέδρων όσο και των υποψηφίων για το νομοθετικό σώμα. Η Washington Post κάποτε υπολόγισε ότι οι Δημοκρατικοί υποψήφιοι πρόεδροι «εξαρτώνται από τους Εβραίους υποστηρικτές τους για το 60% των χρημάτων του προεκλογικού τους αγώνα»⁵⁶.

Η AIPAC ως οργανισμός για λόμπι δεν επιτρέπεται να χρηματοδοτεί πολιτικές καμπάνιες. Αυτό το δικαίωμα το έχουν μόνο οι PAC. Ωστόσο η AIPAC ουσιαστικά ελέγχει πάνω από 51 φιλοϊσραηλινές PAC η πλειοψηφία εκ των οποίων αντλούν χρήματα από Εβραίους χορηγούς. Σύμφωνα με άλλα στοιχεία, το 1984 οι φιλοϊσραηλινές PAC έδωσαν \$3,6 εκατ. στους υποψήφιους για το Κογκρέσο και την Προεδρία⁵⁷. Μεταξύ 1990 και 2004 οι επιτροπές αυτές συνεισέφεραν σχεδόν \$57 εκατ. την περίοδο που οι αντίστοιχες Αραβοαμερικανικές και Μουσουλμανικές επιτροπές «προσέφεραν» \$800.000 ενώ στα μέσα του 2006 έδωσαν περισσότερα από \$3 εκατ. σε υποψήφιους και από τα δύο κόμματα⁵⁸.

Πέρα όμως από την παροχή ψήφων και χρημάτων προς τους συμπαθείς υποψηφίους, το Ισραηλινό λόμπι μπορεί και στοχοθετεί και τους πολιτικούς που δεν υιοθετούν πλήρως την agenda του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του γερουσιαστή του Ιλλινόις Charles Percy. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ο γερουσιαστής Percy προκάλεσε την οργή της AIPAC με την άρνηση του να υπογράψει

⁵⁴ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.36-42.

⁵⁵ Rubenberg Cheryl A, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.355.

⁵⁶ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π.,σελ.39.

⁵⁷ Dekmejian R.Hrair – Themelis Angelos , *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.17.

⁵⁸ Mearsheimer John & Walt Stephen, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, New York, Farrar Straus and Giroux , σελ.156.

μια επιστολή διαμαρτυρίας για την «επαναξιολόγηση» των αμερικανοϊσραηλινών σχέσεων στην οποία είχε προβεί ο πρόεδρος Ford αλλά και με τη δήλωσή του ότι ο Παλαιστίνιος ηγέτης Yaser Arafat ήταν «σχετικά» πιο μετριοπαθής από άλλους Παλαιστίνιους εξτρεμιστές. Όταν λοιπόν το 1984 ο Percy διεκδίκησε την επανεκλογή του, οι αντίπαλοί του πήραν τεράστια χρηματικά ποσά από φιλοϊσραηλινές PAC και αναφέρθηκε ότι ένας φιλοϊσραηλινός επιχειρηματίας από την Καλιφόρνια ξόδεψε πάνω από ένα εκατομμύριο δολάρια για διαφημιστικά μηνύματα κατά του Percy στο Ιλλινόις. Μετά την ήττα του Percy ο διευθυντής της AIPAC Thomas Dein δήλωνε : «*Είμαστε σαν του Ινδικούς ελέφαντες, δεν ξεχνάμε*⁵⁹» και «*Όλοι οι Εβραίοι στην Αμερική, από τη μία ακτή στην άλλη συσπειρώθηκαν για να εκδιώξουν τον Percy. Και οι Αμερικανοί πολιτικοί εκείνοι που κατέχουν τώρα δημόσιο αξίωμα και εκείνοι που προσβλέπουν να καταλάβουν-πήραν το μήνυμα*»⁶⁰.

Ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην επιτυχία του λόμπι, είναι ότι μεγάλος αριθμός εκλεγμένων αξιωματούχων ανήκουν σε αυτό –Εβραίοι και Χριστιανοί Σιωνιστές είναι μέλη της γερουσίας και της Βουλής των Αντιπροσώπων-. Ειδικότερα το 2006, εκλέχθηκε αριθμός ρεκόρ Αμερικανοεβραίων στο Κογκρέσο. Ανάμεσα σε αυτούς υπάρχουν προσωπικότητες όπως οι Γερουσιαστές Joseph Lieberman και Charles Schumer καθώς και μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων όπως ο Jerrold Nadler, ο Henry Waxman και ο Robert Wexler που θεωρούνται φανατικοί υποστηρικτές του Ισραήλ⁶¹. Το ίδιο συμβαίνει και με μέλη της διοικητικής γραφειοκρατίας που συχνά δεσμεύουν την πολιτική και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Όπως δήλωσε ο Morris Amitay, πρώην διευθυντής της AIPAC:

*«Υπάρχουν πολλοί εργαζόμενοι εκεί πάνω- στον Λόφο του Καπιτωλίου που τυχαίνει να είναι Εβραίοι, και που είναι πρόθυμοι να εξετάσουν ορισμένα ζητήματα από τη σκοπιά της εβραϊκότητάς τους... Όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι σε θέση να πάρουν αποφάσεις πάνω σε αυτά τα ζητήματα για λογαριασμό των γερουσιαστών...Μπορείς να καταφέρεις πάρα πολλά, ακόμη και σε επίπεδο προσωπικού του Καπιτωλίου»*⁶².

Τέλος, ένας άλλος κρίσιμος τομέας στον οποίο το λόμπι φαίνεται να κερδίζει τη μάχη είναι η διαμόρφωση της κοινής γνώμης μέσα από τον έλεγχο των μέσων μαζικής

⁵⁹ Smith Tony, *Foreign Attachments: The Power of Ethnic Groups in the Making of American Foreign Policy*, ο.π., σελ.121.

⁶⁰ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007 σελ. 261.

⁶¹ Mearsheimer John & Walt Stephen, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, ο.π., σελ.153.

⁶² Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π.,σελ.37.

επικοινωνίας και των Think Tanks. Εβραίοι και φιλοϊσραηλινοί πολίτες κατέχουν θέσεις κλειδιά στα ΜΜΕ ενώ όπως χαρακτηριστικά έγραφε το 2002 ο δημοσιογράφος Eric Alderman για τις δημόσιες συζητήσεις μεταξύ ειδημόνων στη Μέση Ανατολή «δεσπόζουν άνθρωποι που δεν μπορούν ούτε να φανταστούν ότι θα επικρίνουν το Ισραήλ»⁶³.

Παράλληλα ταινίες αλλά και βιβλία λογοτεχνίας που έχουν αναδείξει το Εβραϊκό Ζήτημα και κυρίως τη φρίκη του Ολοκαυτώματος έχουν τύχη ιδιαίτερης αναγνώρισης (π.χ η Λίστα του Σίντλερ) ενώ δεν υπάρχει καμία γνωστή ταινία ή βιβλίο που να διαπραγματεύεται το Ισραηλινο-Παλαιστινιακό ζήτημα από την οπτική των Παλαιστινίων. Το γεγονός αυτό οφείλεται τόσο στην ισχύ και την κινητοποίηση των Φιλο-Ισραηλινών ομάδων όσο και στην αδυναμία των Αράβων να εκφράσουν με επιτυχία τις θέσεις τους⁶⁴. Βέβαια σε αυτό συμβάλλει και η παραδοσιακή Αμερικανική εχθρότητα απέναντι στον Αραβικό κόσμο και στο Ισλάμ γενικότερα, παρότι οι Αραβοαμερικανοί δεν προέρχονται από μια συγκεκριμένη χώρα (μπορεί να είναι Σύριοι, Λιβανέζοι, Αιγύπτιοι κ.α.) ενώ δεν είναι όλοι μουσουλμάνοι⁶⁵.

Το γεγονός αυτό μειώνει ακόμα περισσότερο τις πιθανότητες κατάρριψης των παραδοσιακών στερεοτύπων αφού η έλλειψη συνοχής δεν δίνει περιθώρια για επιτυχημένη δράση και δημιουργία ενός υπολογίσιμου αντιπάλου για το Ισραηλινό λόμπι. Συνεπώς η ισραηλινή πλευρά κυριαρχεί τόσο στα ΜΜΕ όσο και τα Think Tanks που αναπτύσσονται εντός και εκτός Πανεπιστημίων και διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της δημόσιας συζήτησης αλλά και στη χάραξη πολιτικής.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

Το μέγεθος της υποστήριξης που παρέχουν οι Η.Π.Α. στο Ισραήλ υπερβαίνει τα όρια κάθε παραδοσιακής σχέσης μεταξύ κρατών στο διεθνές σύστημα. Δεν είναι μια συμμαχία με τον τρόπο που οι Η.Π.Α. και η Μεγάλη Βρετανία είναι σύμμαχοι αλλά μια «ειδική σχέση» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου και συνεχίζει να υπάρχει δημιουργώντας αντιδράσεις στους κύκλους των διεθνολόγων και των πολιτικών .

⁶³ Mearsheimer John & Walt Stephen, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, ο.π., σελ.171.

⁶⁴ Rubenberg A. Cheryl , *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.340-342.

⁶⁵ Ahrari M.E. (eds), *Ethnic Groups and U.S. Foreign Policy*, Westport CT, Greenwood Press, 1987, σελ. xv.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Αμερικανική κοινή γνώμη και οι Αμερικανοί πολιτικοί παρουσίαζαν μια συμπάθεια προς το Ισραήλ κυρίως εξαιτίας των τύψεων που τους διακατείχαν λόγω του Ολοκαυτώματος αλλά και εξαιτίας της στάσης των Αραβικών κρατών στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου. Συγκεκριμένα ο Πρόεδρος Dwight Eisenhower ήταν ιδιαίτερα εξοργισμένος με την ανεξάρτητη στάση του Αιγυπτίου Προέδρου Νάσερ και με τον εξοπλισμό της Αιγύπτου με Σοβιετικά Όπλα μέσω της Czech Arms Deal. Η επικείμενη μάλιστα εθνικοποίηση της Διώρυγας του Σουέζ καθώς και η άρνηση του Νάσερ να συμμετάσχει στη Συμφωνία της Βαγδάτης έκαναν του Αμερικανικούς κυβερνητικούς κύκλους να αντιλαμβάνονται το «Νασερισμό» ως απειλή για τα αμερικανικά συμφέροντα στη Μέση Ανατολή.

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 φάνηκε ότι ο John F. Kennedy θα μπορούσε να έρθει σε συμφωνία με το Νάσερ και να αποδεχτεί την ένταξη της Αιγύπτου στο κίνημα των αδεσμεύτων. Ο διάδοχός του όμως Lyndon Johnson και οι σύμβουλοί του είχαν διαφορετική άποψη. Για αυτούς ο «Νασερισμός» ήταν μια ανυπόφορη πρόκληση στην Αμερικανική ηγεμονία αλλά ο πόλεμος στο Βιετνάμ περιόριζε σημαντικά τις επιλογές αντιμετώπισης του Νάσερ.

Παράλληλα από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 είχε αρχίσει να καλλιεργείται η αντίληψη μιας «Ισραηλινής Σπάρτης» που θα μπορούσε να κατακτήσει τη Μέση Ανατολή προς όφελος του Αμερικανικού συμφέροντος. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας Kennedy αρχίζει λοιπόν, η πολιτική του μαζικού εξοπλισμού του Ισραηλινού κράτους ενώ στη συνέχεια ο Johnson ασπάστηκε την ιδέα ότι το Ισραήλ μπορούσε να προσφέρει σημαντική βοήθεια ώστε να έλθει το τέλος της Νασερικής Βασιλείας. Για το λόγο αυτό έδωσε το πράσινο φως για την αρχή των εχθροπραξιών του 1967.

Ο πόλεμος των 6 ημερών, τον Ιούνιο του 1967 στάθηκε η αφορμή για το «ανέβασμα των μετοχών» του Ισραηλινού κράτους στον κύκλο των φιλελεύθερων διανοουμένων. Στον πόλεμο αυτό οι Ισραηλινοί έδειξαν εξαιρετική στρατιωτική ικανότητα αφού νίκησαν τρία Αραβικά κράτη –την Αίγυπτο, την Ιορδανία και τη Συρία- σε έξι ημέρες οδηγώντας πολλούς πολιτικούς στο να υιοθετήσουν την άποψη ότι το Ισραήλ θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο της Αμερικανικής δύναμης για την προστασία των περιφερειακών συμφερόντων. Το Ισραήλ και οι Αμερικανοί υποστηρικτές του κατάλαβαν τα πλεονεκτήματα που θα επέφερε στο Ισραήλ μια τέτοια αντίληψη και προπαγάνδισαν την ιδέα στους διαδρόμους της Ουάσιγκτον, στα Πανεπιστήμια και στα Μ.Μ.Ε. Η ιδέα αυτή βρήκε γρήγορα πρόσφορο έδαφος σε πολλά τμήματα της Αμερικανικής κοινωνίας και έγινε πολιτικά ορθόδοξη.

Έτσι η στρατηγική χρησιμότητας του Ισραήλ κέρδισε ευρεία νομιμοποίηση και απέκτησε τη δύναμη της «απόλυτης αλήθειας». Σε αυτό συνέβαλε τα μέγιστα ο Henry Kissinger, Σύμβουλος Ασφάλειας των Προέδρων Nixon και Ford. Ο Kissinger (Εβραϊκής καταγωγής) ήταν ιδιαίτερα προσηλωμένος στην ιδέα του Ισραήλ ως επέκταση της Αμερικανικής δύναμης και βοήθησε ουσιαστικά στη θεσμοποίηση της ιδέας τόσο ιδεολογικά όσο και πρακτικά. Ο ίδιος επιτήρησε τη μαζική μεταφορά όπλων και οικονομικής βοήθειας στο Ισραήλ προσπερνώντας ακόμα και τις προσπάθειες του Υπουργού Εξωτερικών William P. Rogers για την υιοθέτηση μιας κοινά αποδεκτής ειρηνικής διευθέτησης στη Μέση Ανατολή. Το Δόγμα Nixon για την Άπω Ανατολή δημιούργησε και νομιμοποίησε την ιδέα των περιφερειακών συμμάχων και τοποθέτησε την Αμερικανική οπτική για το ρόλο του Ισραήλ σε ένα παγκόσμιο στρατηγικό περιεχόμενο⁶⁶.

Το Ισραήλ ως η μοναδική φιλοδυτική δύναμη στην περιοχή θα μπορούσε να προωθήσει επιτυχώς τα ζωτικά συμφέροντα των Η.Π.Α. λειτουργώντας ως τοποτηρητής αλλά και ως επέκταση της Αμερικανικής δύναμης αφού η γεωπολιτική του θέση θα του επέτρεπε να ενεργήσει άμεσα και να λειτουργήσει ως φραγμός στη ντόπια απειλή που εγείραν οι ριζοσπάστες εθνικιστές για τα αμερικανικά συμφέροντα. Αυτό φάνηκε στην κρίση του «Μαύρου Σεπτέμβρη» όπου οι Ισραηλινοί συνέβαλαν στην προστασία του συμμάχου των Αμερικανών, βασιλιά Χουσεΐν της Ιορδανίας ενώ η στρατιωτική τους δύναμη ανάγκασε την Μόσχα να δαπανήσει περισσότερα για την υποστήριξη των δικών της συμμάχων. Με αυτόν τον τρόπο άρχισε λοιπόν η ειδική σχέση μεταξύ Ισραηλινού Κράτους και Ηνωμένων Πολιτειών.

Μέχρι τις αρχές του 1980 το Ισραήλ θεωρείτο από τις Η.Π.Α. ως «στρατηγικό ατού» ενώ το 1987, σε συνάρτηση με ένα νόμο του προηγούμενου χρόνου, χαρακτηρίστηκε ως ο σημαντικότερος εκτός NATO σύμμαχος. Υπό αυτό το πρίσμα οι Ηνωμένες Πολιτείες του παρείχαν στρατιωτική, διπλωματική και οικονομική κάλυψη ενώ από τη «συνεργασία» αυτή οι Η.Π.Α. επωφελούνταν σε δύο επιπλέον τομείς: στο επίπεδο των Μυστικών Υπηρεσιών και στη δοκιμή των νέων αμερικανικών όπλων. Η συνεργασία μεταξύ Mossad και CIA απλώθηκε σε όλη την Ευρώπη, την Αφρική την Ασία, την Κεντρική και Νότιο Αμερική και κυρίως στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον οι συχνές στρατιωτικές «υποχρεώσεις» του Ισραηλινού Κράτους το ανάγκαζαν να χρησιμοποιεί

⁶⁶Rubenberg A.Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.188.

πρώτο τα Αμερικανικά όπλα τεστάρωντας σε πραγματικές συνθήκες την αποτελεσματικότητά τους.

Με το τέλος όμως του Ψυχρού Πολέμου και την εξάλειψη του Σοβιετικού κινδύνου λογικά η κάλυψη αυτή θα έπρεπε να πάψει. Αντίθετα όμως η υποστήριξη συνέχισε να παρέχεται και μάλιστα με κάθε τρόπο. Μετά μάλιστα την 11^η Σεπτεμβρίου η αμερικανική υποστήριξη συχνά αιτιολογείται με τον ισχυρισμό ότι και οι δυο χώρες απειλούνται από τρομοκρατικές οργανώσεις που προέρχονται από τον αραβικό και μουσουλμανικό κόσμο, και από «κράτη παρίες» που υποστηρίζουν αυτές τις οργανώσεις και επιδιώκουν να αποκτήσουν όπλα μαζικής καταστροφής. Ειδικότερα η πολιτική που υιοθέτησαν οι νεοσυντηρητικοί μετέτρεψε το Ισραήλ στο βασικότερο σύμμαχο στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και στη γενικότερη προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα «κράτη-παρίες» διαιωνίζοντας με αυτό τον τρόπο το νόημα της ειδικής σχέσης⁶⁷.

Οι νεοσυντηρητικοί

Το νεοσυντηρητικό κίνημα αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της αμερικανικής διανόησης και της αμερικανικής πολιτικής ζωής το οποίο μετά την 11^η Σεπτεμβρίου κυριάρχησε στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης Bush και ιδιαίτερα στην απόφαση για εισβολή στο Ιράκ το Μάρτιο του 2003.

Αν και ο όρος κατέληξε να συνδέεται με τις σκληροπυρηνικές απόψεις των γερακιών, τις οποίες υποστήριζαν ο πρώην υπουργός Άμυνας Donald Rumsfeld, ο αντιπρόεδρος Cheney και πολλοί άλλοι στην κυβέρνηση Bush, στην πραγματικότητα ο όρος αναφέρεται σε μια ομάδα συμβούλων και ανθρώπων που διαμορφώνουν πολιτική, άτομα που αρχικά ανήκαν στο Δημοκρατικό κόμμα αλλά στη συνέχεια, κυρίως κατά τη δεκαετία του 1990, μετατοπίστηκαν στο Ρεπουμπλικανικό.

Οι απόψεις των νεοσυντηρητικών φέρουν έντονα τα γνωρίσματα των φιλελεύθερων, μαρξιστικών και σοσιαλιστικών απόψεων που είχαν πολλοί από αυτούς προτού μετατοπιστούν στους κύκλους των Ρεπουμπλικάνων. Οι περισσότεροι εκθειάζουν τις αρετές της Αμερικανικής ηγεμονίας και πιστεύουν ότι η δύναμη των Η.Π.Α. θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη διάδοση της δημοκρατίας και την αποθάρρυνση πιθανών

⁶⁷ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.21.

αντιπάλων για σύγκρουση με αυτές. Κατά την άποψη τους η διάδοση της δημοκρατίας και η διατήρηση της αμερικανικής κυριαρχίας είναι ο καλύτερος τρόπος εξασφάλισης της μακροχρόνιας ειρήνης.

Τυπική αυτής της νεοσυντηρητικής νοοτροπίας είναι η αιτιολόγηση του πολέμου ενάντια στον Σαντάμ Χουσεΐν που πρόβαλε ο πρώην αξιωματούχος του πενταγώνου στην Κυβέρνηση Carter, Paul Wolfowitz ο οποίος υποστήριξε ότι η δημοκρατία στο Ιράκ «θα έριχνε πολύ μεγάλη σκιά, η οποία θα άρχιζε από τη Συρία και το Ιράν και θα εκτεινόταν σε ολόκληρο τον αραβικό κόσμο». Αυτή η εξαιρετικά θεωρητική προοπτική φαίνεται να επηρέασε τον πρόεδρο George Bush Jr., ο οποίος ισχυρίστηκε αργότερα ότι «ένα νέο καθεστώς στο Ιράκ θα αποτελούσε δραματικό παράδειγμα ελευθερίας το οποίο θα ενέπνεε άλλα έθνη στην περιοχή» και «θα έστελνε την είδηση από τη Δαμασκό μέχρι την Τεχεράνη ότι η ελευθερία μπορεί να είναι το μέλλον όλων των εθνών»⁶⁸.

Για τους νεοσυντηρητικούς η επίδειξη της στρατιωτικής ανωτερότητας είναι επιβεβλημένη αφού μόνο με αυτόν τον τρόπο οι Η.Π.Α. μπορούν να αποδείξουν την αποφασιστικότητά τους και να «πείσουν» εχθρούς και φίλους να τις ακολουθήσουν. Οι απόψεις αυτές βρήκαν πρόσφορο έδαφος μετά τις βομβιστικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Ο φόβος που κατέκλυζε την κοινή γνώμη και η ανάγκη για εξάλειψη της τρομοκρατίας ενίσχυσε τις φωνές των νεοσυντηρητικών που έδιναν έμφαση στις απειλές και στη βία και όχι στη διπλωματία. Ανάμεσα σε αυτούς περιλαμβάνονται νυν και πρώην πολιτικοί και κυβερνητικοί αξιωματούχοι όπως ο Elliot Adams, ο Kenneth Adelman, ο William Bennett, ο John Bolton, ο Douglas Feith, ο Lewis Libby, ο Richard Perle, ο Paul Wolfowitz, ο James Woolsey και ο David Wormser⁶⁹.

Σημαντικό γνώρισμα των νεοσυντηρητικών είναι η σύνδεσή τους με το δεξιό Ισραηλινό κόμμα Λικούντ. Η σύνδεση αυτή οφείλεται στην επιθετική στάση που τόσο οι νεοσυντηρητικοί όσο και το Ισραηλινό κόμμα κράταγε απέναντι στο Ιράκ του Σαντάμ και το καθεστώς της Τεχεράνης. Οι αντιλήψεις αυτές που ξεκινούσαν από διαφορετική αφετηρία κατέληγαν στην υποστήριξη μιας πολιτικής που ασπάζονταν και οι δύο πλευρές.

⁶⁸ Χάουαρντ Ρότζερ, *Ιράν και κρίση: Πυρηνικές φιλοδοξίες και η αμερικανική απάντηση*, Αθήνα, εκδόσεις ΚΨΜ, 2006, σελ.35-36.

⁶⁹ Mearsheimer John & Walt Stephen, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, ο.π., σελ.129.

Έτσι ο πόλεμος κατά του Σαντάμ Χουσεΐν θεωρείτο από το Ισραήλ και κατ' επέκταση από το Ισραηλινό λόμπι αναγκαίος για την ύπαρξη μιας ευνοϊκής ειρηνικής διευθέτησης στη Μέση Ανατολή αλλά και για τη διατήρηση της ασφάλειας του Ισραήλ ενώ για τους νεοσυντηρητικούς ως το πρώτο βήμα για τον έλεγχο των πετρελαιοπηγών στο Ιράκ.

Ειδικότερα το σενάριο που προέβλεπε την ιδιωτικοποίηση των κοιτασμάτων πετρελαίου του Μετασανταμικού Ιράκ πιθανόν να αποτέλεσε σημαντικό μέρος της συνηγορίας υπέρ του πολέμου. Σύμφωνα με το σενάριο αυτό αν το μετασανταμικό Ιράκ ιδιωτικοποιούσε στο μέλλον τα κοιτάσματα πετρελαίου, τότε δε θα είχε άλλη επιλογή παρά να φύγει από τον ΟΠΕΚ, ο οποίος απαιτεί από κάθε χώρα-μέλος να ρυθμίζει αυστηρά την παραγωγή και τις εξαγωγές. Και επειδή η Ρωσία που ανέρχεται γρήγορα στην κοινότητα των πετρελαιοπαραγωγών χωρών δεν είναι μέλος του ΟΠΕΚ, η ικανότητα αυτού του οργανισμού να ρυθμίζει τις τιμές του πετρελαίου θα αμφισβητούνταν σοβαρά, προκαλώντας έτσι σοβαρή κρίση ξένου συναλλάγματος για το Ιράν και άλλα καθεστώτα της Μέσης Ανατολής. Αυτός ο υπολογισμός εξηγεί γιατί νεοσυντηρητικοί όπως ο Elliot Abrams, πρώην διευθυντής υποθέσεων της Εγγύς Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής⁷⁰ στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας των Η.Π.Α., υποστήριξαν ότι στο μέλλον οι Η.Π.Α. και όχι τα Ηνωμένα Έθνη, θα πρέπει να ελέγχουν τις πετρελαιοπηγές στο Ιράκ.

Αυτή τη θεωρία επανέλαβε επίσης ο πρώην αναπληρωτής βοηθός του Υπουργού Εξωτερικών, Edward L. Morse, ο οποίος υποστήριξε ότι ο στόχος των νεοσυντηρητικών να περάσουν τα κοιτάσματα πετρελαίου σε ιδιωτικά χέρια σε βάρος του ΟΠΕΚ, δε θα βοηθούσε μόνο να μειωθούν οι τιμές του πετρελαίου, αλλά επίσης θα υπονόμει τις οικονομίες των κυβερνήσεων της Μέσης Ανατολής που έχουν επωφεληθεί σε μεγάλο βαθμό από το υψηλό κόστος του πετρελαίου. Στο παρελθόν οι Η.Π.Α. είχαν επιδιώξει να υπονομεύσουν με τον ίδιο τρόπο την Ε.Σ.Σ.Δ., υποστηρίζει ο Morse και στα μέσα της δεκαετίας του 1980, εξέχοντα πρόσωπα της Ουάσινγκτον είχαν συναντηθεί με το βασιλιά Φαχντ και άλλους ανώτερους αξιωματούχους της Σαουδικής Αραβίας για να συζητήσουν ένα σχέδιο για τη μείωση του κόστους του πετρελαίου και επομένως, για τη μείωση της πρόσβασης σε ξένο συνάλλαγμα που χρειάζονταν πάρα πολύ οι κυβερνήσεις-παρίες στη Μόσχα, στην Τεχεράνη και στην Τρίπολη. Στα μάτια των νεοσυντηρητικών η τακτική αυτή είχε λαμπρή επιτυχία και θα ήθελαν να τη δουν να

⁷⁰ Στην δεύτερη περίοδο διακυβέρνησης του Προέδρου Μπους, κατέχει το αξίωμα του Deputy National Security Advisor for Global Democracy Strategy.

επαναλαμβάνεται στη Μέση Ανατολή γεγονός που θα ήταν εφικτό τόσο με πόλεμο ενάντια στο Ιράκ όσο και ενάντια στο Ιράν⁷¹.

Συνεπώς τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και η επικράτηση των νεοσυντηρητικών στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής δημιούργησε ακόμα ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την επιτυχή δράση του φιλο-ισραηλινού λόμπι.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ : Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η πολιτική των Η.Π.Α στη Μέση Ανατολή διαχρονικά, φαίνεται ότι συνδέεται άμεσα με την εσωτερική πολιτική της υπερδύναμης καθώς και τη δύναμη του φιλο-ισραηλινού λόμπι .

Στην αρχή όμως του Ψυχρού Πολέμου οι Η.Π.Α έδειχναν να ορίζουν το εθνικό συμφέρον στη Μέση Ανατολή με όρους ανάσχεσης της Σοβιετικής εξάπλωσης. Το δόγμα της ανάσχεσης επιδίωκε :

1. την αποτροπή μιας αλλαγής στην παγκόσμια ισορροπία ισχύος
2. τη διασφάλιση της ελευθερίας πρόσβασης των Δυτικών στις πετρελαιοπηγές
3. την ελεύθερη πρόσβαση των Αμερικανικών προϊόντων στις αγορές τις περιοχής
4. τη διατήρηση της ειρήνης για τη διασφάλιση των Αμερικανικών επενδύσεων.

Στην πραγματικότητα για να υλοποιηθούν οι στόχοι του δόγματος της ανάσχεσης θα έπρεπε οι Η.Π.Α. να αναπτύξουν καλές σχέσεις με τις Αραβικές χώρες ώστε να προωθήσουν τη σταθερότητα στην περιοχή αφού η αστάθεια και ο πόλεμος ήταν πιθανό να προκαλέσουν Σοβιετική ανάμειξη που θα έγειρε με τη σειρά της απειλή για τα αμερικανικά εμπορικά συμφέροντα και για την ασφάλεια των πετρελαιοπηγών⁷². Έτσι η πιο λογική αντίδραση θα ήταν η μη αναγνώριση του Κράτους του Ισραήλ το Μάιο του 1948 από τις Η.Π.Α. αφού κάτι τέτοιο θα όξυνε τις Αμερικανο-Αραβικές σχέσεις .Το ζήτημα όμως της αναγνώρισης συνέπεσε με την Προεδρική προεκλογική περίοδο του 1948.

⁷¹ Χάουαρντ Ρότζερ, *Ιράν και κρίση: Πυρηνικές φιλοδοξίες και η αμερικανική απάντηση*, ο.π.,σελ.35-36.

⁷² Rubenberg A.Cheryl , *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.2.

Οι Εβραίοι όπως είδαμε αποτελούν κρίσιμη παράμετρο για την ανάδειξη του Αμερικανού Προέδρου και απειλούσαν να πλήξουν καίρια την επανεκλογή του Προέδρου Truman. Το κύριο μέλημά τους κατά την άνοιξη του 1948 ήταν η αναγνώριση του Ισραήλ. Ωστόσο όλοι οι κύριοι αμερικανοί αξιωματούχοι στην εξωτερική και αμυντική πολιτική- ο υπουργός Εξωτερικών Μάρσαλ, ο υφυπουργός Εξωτερικών Lovett, ο υπουργός Άμυνας Forestall, ο Kennan - ήταν σθεναρά ενάντια στην αμερικανική αναγνώριση του Ισραήλ ως «ισοδύναμη με κήρυξη πολέμου κατά του αραβικού κόσμου».

Ο Truman ωστόσο ήταν υπέρ της αναγνώρισης, εν μέρει λόγω εκλογικών σκοπιμοτήτων- ο ίδιος δήλωσε σε αξιωματούχους του Υπουργείου Εξωτερικών ότι σε αντιδιαστολή με τους Εβραιοαμερικανούς «δεν έχω εκατοντάδες χιλιάδες Άραβες μεταξύ των ψηφοφόρων μου»⁷³- και επιπλέον εξαιτίας της συμπάθειας που έτρεφε για δύο παραδοσιακές μορφές του λόμπυ τον Chaim Weizman και τον Nahum Goldmann. Τον Μάρτιο μάλιστα του 1948, σε συνάντηση με τον Truman, ο Weizmann κατάφερε να αποσπάσει την υπόσχεση του Προέδρου για αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ. Ένα μήνα αργότερα, μια τρομοκρατική ενέργεια στο χωριό Deir Yassin, έξω από την Ιερουσαλήμ, με πάνω από διακόσιους Άραβες νεκρούς, απείλησε να ανατρέψει την υπόσχεση του Truman. Όταν όμως ο αντίπαλός του, στις προεδρικές εκλογές, Thomas Dewey, ανακοίνωσε την υποστήριξή του προς το κράτος τους Ισραήλ, ο Αμερικανός Πρόεδρος θυμήθηκε την συνάντησή του με τον Weizmann. Έτσι προχώρησε στην de facto αναγνώριση του Κράτους του Ισραήλ το Μάιο του 1948 μόλις 11 λεπτά μετά την ανακοίνωση της ανεξαρτησίας του Εβραϊκού κράτους από τον David Ben Gurion⁷⁴.

Το περιστατικό αυτό αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα για την κατανόηση του ρόλου του Προέδρου ως ρυθμιστή στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων και της ισχύς του Ισραηλινού λόμπι. Έτσι και ενώ οι διαμάχες για τη φύση της σχέσης Η.Π.Α.- Ισραήλ συνεχίζονται, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι οι ρίζες της σχέσης αυτής βρίσκονται στην Αμερικανική εσωτερική πολιτική. Σίγουρα κανείς στην Αμερικανική κυβέρνηση και λιγότερο από όλους ο Πρόεδρος Truman δεν οραματιζόταν το Ισραήλ σαν στρατηγικό ατού των Η.Π.Α. που θα κυριαρχούσε στη Μέση Ανατολή προς όφελος της Αμερικανικής δύναμης. Τα κίνητρα του Προέδρου Truman βασιζόνταν σε εσωτερικούς πολιτικούς υπολογισμούς. Ήταν τουλάχιστον 10 χρόνια πριν τη γέννηση της ιδέας ότι

⁷³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, ο.π., σελ.74-75.

⁷⁴ Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α: Ιστορική Αναδρομή*, ο.π. σελ. 13-14.

το Ισραήλ θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως προέκταση της Αμερικανικής δύναμης και τουλάχιστον 20 χρόνια πριν αυτή η ιδέα υιοθετηθεί ως πολιτικά ορθόδοξη.

Τη δεκαετία του 1950, η διοίκηση Eisenhower αποφάσισε να ακολουθήσει πολιτική φιλικής ουδετερότητας στο Μεσανατολικό. Ήταν η μόνη διοίκηση που καταδίκασε την επιθετικότητα των Ισραηλινών, απαίτησε από το Ισραήλ, στα πλαίσια του Ο.Η.Ε., να συμπεριφερθεί σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου και χρησιμοποίησε τη διακοπή της αμερικανικής βοήθειας ως μοχλό άσκησης πίεσης για τη διαμόρφωση της Ισραηλινής πολιτικής. Συγκεκριμένα πάγωσε δάνειο αξίας είκοσι έξι εκατομμυρίων δολαρίων και απείλησε ότι θα άρει την εξαίρεση φόρου των φιλανθρωπικών δωρεών από τους Αμερικανοεβραϊκούς οργανισμούς αν οι Ισραηλινοί δεν σταματούσαν το σχέδιο εκτροπής των νερών του Ιορδάνη που είχε ως στόχο την αποκλειστική χρήση του ποταμού από το Ισραήλ. Το λάθος όμως της διοίκησης Eisenhower και ειδικότερα του Dulles ήταν η αντιμετώπιση του Νάσερ και ειδικότερα η εμμονή για την ανατροπή της αδέσμευτης πολιτικής της Αιγύπτου. Η αντίληψη αυτή προώθησε την ιδέα του Ισραήλ ως «εργαλείο» για την πτώση του Νάσερ και ως προκεχωρημένο φυλάκιο της Αμερικανικής δύναμης και κατ' επέκταση των Αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή⁷⁵.

Λίγα χρόνια αργότερα η νίκη του Kennedy στάθηκε ως ανταμοιβή για τους Αμερικανοεβραίους, αφού μπόρεσαν να αποκτήσουν ξανά την πολιτική επιρροή που είχαν επί Truman. Στόχος του Kennedy ήταν η εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. με προτεραιότητα την ειρηνική επίλυση της διαμάχης Αράβων και Ισραήλ. Το σχέδιο Johnson, πρόταση του Kennedy, δεν έγινε δεκτό από καμία πλευρά. Η δολοφονία του Kennedy, το 1963, έφερε στο Λευκό Οίκο τον εμπνευστή του σχεδίου, έναν παλιό και θερμό υποστηρικτή του Ισραήλ, τον Lyndon Johnson. Για τον Johnson η πολιτική ήταν προσωπική υπόθεση, μια σχέση φιλίας και γνωριμιών. Άλλωστε οι καλύτεροι φίλοι του Προέδρου ήταν Εβραίοι και ένθερμοι υποστηρικτές του Ισραήλ. Σύμφωνα με τον Eban, τον πρέσβη στην Αμερική, ο Johnson ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της Αμερικής που δέχτηκε επίσημη επίσκεψη του Πρωθυπουργού του Ισραήλ και δημιούργησε σχέσεις ανοιχτής επικοινωνίας μεταξύ των δύο κυβερνήσεων ενώ ασπάστηκε την αντίληψη της «Ισραηλινής Σπάρτης» που θα έφερνε το τέλος της βασιλείας του Νάσερ⁷⁶.

⁷⁵ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.84-87.

⁷⁶ Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α: Ιστορική Αναδρομή*, ο.π., σελ. 16-17.

Η έκβαση του πολέμου του Ιουνίου του 1967 και η επίδειξη από το Ισραήλ σπουδαίας στρατιωτικής ικανότητας επιβεβαίωσε την άποψη ότι το Ισραήλ μπορούσε να λειτουργήσει ως στρατηγικό ατού για τις Ηνωμένες Πολιτείες στη Μέση Ανατολή. Το γιατί οι Η.Π.Α. υποστήριξαν τόσο σθεναρά το Ισραήλ το Μάιο και τον Ιούνιο του 1967 είναι πολύ ενδιαφέρον. Αναμφίβολα υψηλόβαθμοι φιλο-Ισραηλινοί αξιωματούχοι στη διοίκηση αλλά και ιδιώτες που διατηρούσαν προσωπικές σχέσεις με τον Πρόεδρο και που είχαν δεσμούς με το Ισραήλ φαίνεται ότι άσκησαν μεγάλη επιρροή στην απόφαση του Προέδρου Johnson να στηρίξει το Ισραήλ στις στρατιωτικές του επιδιώξεις και να του παράσχει την απαραίτητη κάλυψη ώστε να δρέψει τους καρπούς της επιθετικότητάς του. Το προσωπικό ενδιαφέρον του Προέδρου για το Ισραηλινό Κράτος σε συνδυασμό με τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε διεθνώς (κυρίως ο πόλεμος στο Βιετνάμ) τον προδιέθεταν να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στα πλεονεκτήματα που τα μέλη του Ισραηλινού λόμπι παρουσίαζαν ότι θα προέκυπταν από μια επικείμενη Αμερικανική στήριξη των Ισραηλινών προθέσεων. Περιπλεγμένος από έναν «άπιαστο» εχθρό στην Ινδοκίνα και από τεράστιες εσωτερικές πιέσεις για διακοπή του συγκεκριμένου πολέμου ο Johnson έπεισε τον εαυτό του ότι ένας γρήγορος δρόμος για εγκαθίδρυση της Αμερικανικής ηγεμονίας στη Μέση Ανατολή βρίσκεται στη στήριξη της Ισραηλινής επιθετικότητας.

Η αμερικανική εξωτερική πολιτική λοιπόν την περίοδο αυτή αντικατοπτρίζει για άλλη μία φορά την περίοπτη θέση του Προέδρου στο σχεδιασμό αυτής. Παράλληλα το Κογκρέσο, τα media και η κοινή γνώμη ολόψυχα υποστήριξαν το Ισραήλ σε αυτήν την κρίση, αντιλαμβανόμενοι το Ισραηλινό Κράτος ως θύμα στα χέρια των «αιμοσταγών» Αραβικών Κρατών. Ο Πρόεδρος Johnson έτσι δεν αναζήτησε τη «συμβουλή και τη συγκατάθεση» του Κογκρέσου πριν πάρει τη σημαντική απόφαση που μελλοντικά συνέδεσε τις Η.Π.Α. με τους στόχους του Ισραηλινού Κράτους στην περιοχή και έθεσε σε κίνδυνο το Αμερικανικό συμφέρον. Ενώ αρχικά ο Πρόεδρος εξέφρασε την επιθυμία να έχει τη συγκατάθεση του Κογκρέσου για κάθε πρωτοβουλία στη Μέση Ανατολή, μόλις επιβεβαίωσε ότι το Ισραήλ θα μπορούσε να διεξάγει την «εκστρατεία» χωρίς την Αμερικανική στρατιωτική βοήθεια δεν μπήκε στη διαδικασία να συζητήσει με το Κογκρέσο τις επιπτώσεις που θα είχε για το Αμερικανικό συμφέρον αυτή η Ισραηλινή δράση. Η «ειδική σχέση» που εγκαθιδρύεται από εδώ και πέρα ενδυναμώνει τη δράση του φιλο-ισραηλινού λόμπι και καθιστά αδύνατη την εξεύρεση λύσης στο Παλαιστινιακό ζήτημα⁷⁷.

⁷⁷ Rubenberg A.Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π.,σελ.126-129.

Η θεσμοποίηση της ιδέας του Ισραήλ ως στρατηγικού ατού που συνέβη μια δεκαετία αργότερα και η τεράστια βοήθεια που αυτό άρχισε να λαμβάνει από τις Η.Π.Α. ήταν αποτέλεσμα των εκτιμήσεων συγκεκριμένων πολιτικών, όπως του Henry Kissinger, και της εκτεταμένης προσπάθειας του φιλο-ισραηλινού λόμπι που δραστηριοποιήθηκε σε διάφορους τομείς στο Αμερικανικό εσωτερικό σκηνικό τα χρόνια που ακολούθησαν τον πόλεμο των έξι ημερών. Η αντίληψη του Ισραήλ ως τοποτηρητή ενισχύθηκε από την κινητοποίηση του Ισραηλινού Κράτους για τη στήριξη του Ιορδανικού καθεστώτος το 1970. Σύμφωνα, μάλιστα με υποστηρικτές της θεωρίας του Ισραηλινού τοποτηρητή, με την παροχή στρατιωτικής δύναμης στο Ισραήλ θα ενισχυόταν η αμερικανική προσπάθεια για Σοβιετική ανάσχεση, θα προωθειό η σταθερότητα στην περιοχή, η αποτροπή πολέμου, η εξασφάλιση ελεύθερης πρόσβασης στις αγορές και η δημιουργία προϋποθέσεων για επενδύσεις.

Η παραπάνω άποψη την περίοδο αυτή μετατράπηκε σε απόλυτο δόγμα. Η απτή έκφραση αυτής της αντίληψης ήταν η προμήθεια του Ισραήλ με όπλα τελευταίας τεχνολογίας καθώς και η ενίσχυσή του με μεγάλη οικονομική βοήθεια. Επιπλέον, στοιχεία που αποδεικνύουν την πρόθεση της Ουάσιγκτον να διευκολύνει το Ισραήλ στα πλαίσια της μεταξύ τους σχέσης ήταν η ακατάπαυστη και συνεχής προσπάθεια του Kissinger να αποκλείσει το Παλαιστινιακό ζήτημα από όλα τα διπλωματικά forums και να εμποδίσει την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης από το να συμμετέχει στη διπλωματική διαδικασία⁷⁸.

Τις επόμενες δεκαετίες η δύναμη του φιλο-ισραηλινού λόμπι εξαπλώνεται στο Κογκρέσο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η πρόταση Jackson-Vanik καθώς και το «γράμμα των 76 γερουσιαστών». Το 1972, οι Αμερικανοεβραίοι άρχισαν να πιέζουν τις Η.Π.Α. να εξαναγκάσουν την Ε.Σ.Σ.Δ. να επιτρέψει την έξοδο σε Εβραίους που ήθελαν να μεταναστεύσουν. Όλες οι προσπάθειες της Α.Ι.Ρ.Α.Σ., το 1973 επικεντρώθηκαν στο ψήφισμα Jackson-Vanik, που συνέδεε τα Αμερικανικά εμπορικά συμφέροντα με τα δικαιώματα μετανάστευσης από την Ε.Σ.Σ.Δ., παρά τις αντιρρήσεις της κυβέρνησης των Η.Π.Α. Η πίεση που ασκείτο στο Κογκρέσο απειλούσε την ύφεση των Αμερικανο-Σοβιετικών σχέσεων. Τελικά το σχέδιο Jackson-Vanik δεν ψηφίστηκε με αντάλλαγμα την υπόσχεση του Brezhnev στο Nixon να επιτρέπει σε 38.500 Εβραίους να φεύγουν κάθε χρόνο από την Ε.Σ.Σ.Δ.⁷⁹.

⁷⁸ Η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης είναι ευρύτερα γνωστή ως PLO.

⁷⁹ Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α.: Ιστορική Αναδρομή*, ο.π., σελ. 19.

Μετά την παραίτηση του Nixon , ο Kissinger βρέθηκε αντιμέτωπος με τον Εβραϊκό τύπο στο Ισραήλ αλλά και τον Rabin (τον τότε Ισραηλινό πρέσβη). Είχε γίνει πιο συντηρητικός σχετικά με τον σχεδιασμό της ειρήνης στη Μέση Ανατολή και ζητούσε την σταδιακή διευθέτηση του προβλήματος. Οι Ισραηλινοί πίστεψαν ότι τους πρόδωσε και ότι έπραττε εναντίον του Ισραήλ. Ο Kissinger συνέχιζε τις προσπάθειες για την ειρήνη, που όμως έφτασαν σε αδιέξοδο όταν ούτε οι Ισραηλινοί, ούτε οι Άραβες έκαναν καμία υποχώρηση. Το Ισραήλ αμφέβαλλε για τη δύναμη του Kissinger και του Ford, προέδρου των Η.Π.Α. τότε, ν' αντιμετωπίσουν τις απειλές των Αράβων, που εν τω μεταξύ χρησιμοποιούσαν το πιο ισχυρό τους όπλο, το πετρέλαιο, για να πετύχουν τους σκοπούς τους.

Το 1975, ο Ford μίλησε για «επαναπροσδιορισμό» της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, ένας όρος που αποδείχτηκε αμφιλεγόμενος. Η εβραϊκή ηγεσία τον εξήγησε ως εγκατάλειψη του Ισραήλ από τις Η.Π.Α. Ο Ford έπαιξε με το φόβο του Ισραήλ και πέτυχε θετικά αποτελέσματα για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή. Οι Ισραηλινοί δέχτηκαν το σχέδιο Kissinger/Ford που ακολουθούσε την ιδεολογία της απόφασης 242 του ΟΗΕ και του σχεδίου Roger. Σύμφωνα με το σχέδιο, το Ισραήλ δεχόταν να υιοθετήσει τα σύνορα που είχε πριν το 1967 εφόσον ο Πρόεδρος της Αμερικής μπορούσε να εγγυηθεί την ασφάλεια της χώρας. Το γράμμα όμως των 76 γεροισιαστών που κοινοποιήθηκε στη Γερουσία υπονόμωσε τις προσπάθειες του Ford. Το γράμμα αυτό παρουσίαζε την Αμερική ως υποστηρικτή των πράξεων του Ισραήλ και επομένως κατέστρεφε την ιδέα του Kissinger για επαναπροσδιορισμό της Αμερικανικής πολιτικής. Ως συνέπεια αυτού του γεγονότος οι 76 γεροισιαστές βρέθηκαν εκτεθειμένοι αφού έπραξαν κάτω από την πίεση του εβραϊκού λόμπι⁸⁰.

Ακόμα και υπό τη διοίκηση του Carter, όπου το επιχείρημα του Ισραήλ ως στρατηγικό ατού χρησιμοποιήθηκε λιγότερο από ποτέ και όπου ο ίδιος ο Πρόεδρος ξεκίνησε με φρέσκιες ιδέες και τουλάχιστον με την πρόθεση να βρεθεί λύση στο Παλαιστινιακό ζήτημα, ο βασικός προσανατολισμός των αξιωματούχων ήταν φιλο-ισραηλινός. Ο ίδιος ο Πρόεδρος για παράδειγμα ήταν Ευαγγελιστής και συνεπώς η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ ήταν η εκπλήρωση της Βιβλικής προφητείας. Δεδομένου του γεγονότος αυτού μπορεί η επιθυμία για Παλαιστινιακό κράτος να ανταγωνιστεί το Ισραηλινό συμφέρον; Επιπλέον ο Zbigniew Brzezinski, σύμβουλος σε θέματα ασφάλειας, ήταν άκρως επηρεασμένος από τη λογική του Ψυχρού Πολέμου. Μόλις η Σοβιετική Ένωση

⁸⁰ Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α.: Ιστορική Αναδρομή*, ο.π., σελ. 248-253.

παρενέβη στο Αφγανιστάν και η Ουάσιγκτον άρχισε να φοβάται ότι μια «κόκκινη σκιά» θα έπεφτε πάνω από τη Μέση Ανατολή δε θα ήταν δυνατό να μην συμπεριλάβει το Ισραήλ στην κοινή μάχη απέναντι στους Σοβιετικούς.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας ήταν η στάση της κοινής γνώμης που ήταν ιδιαίτερα υποστηρικτική απέναντι στο Ισραήλ και ιδιαίτερα εχθρική απέναντι στους Παλαιστίνιους και γενικότερα στους Άραβες. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως με την αλλαγή της Αιγυπτιακής πολιτικής υπέρ της Δύσης στα μέσα της δεκαετίας του 1970, οι Η.Π.Α. έπαψαν να στηρίζουν αποκλειστικά το Ισραήλ. Η αρχή έγινε το 1978, όταν η κυβέρνηση Carter πέρασε στο Κογκρέσο ένα μεγάλο πακέτο στρατιωτικής βοήθειας προς αραβικές δυνάμεις (που αφορούσε κυρίως τη μεταβίβαση αεροσκαφών F-15 και F-5E προς τη Σαουδική Αραβία και την Αίγυπτο) παρά την έντονη και συντονισμένη αντίσταση της ισραηλινής κυβέρνησης και του εβραϊκού λόμπι⁸¹.

Το ίδιο συνέβη το 1981, όταν η κυβέρνηση Reagan πέρασε στο Κογκρέσο την πώληση οπλικών συστημάτων AWACS στη Σαουδική Αραβία, και πάλι παρά την αντίθεση του εβραϊκού λόμπι. Στην περίπτωση όμως αυτή, θα πρέπει να σημειωθεί ότι δούλευαν συγχρόνως τρία λόμπι: το Ισραηλινό, το Αραβικό και του Λευκού Οίκου. Ο Howard Baker, αρχηγός της πλειοψηφίας στη γερουσία την περίοδο εκείνη πίστευε ότι η συναλλαγή με τους Άραβες θα ήταν καθοριστική για τις Αμερικανοαραβικές σχέσεις γι' αυτό και όταν ανέλαβε την υπόθεση είχε σκοπό να κερδίσει. Ο James Baker, ο ανώτερος πολιτικός σύμβουλος του Reagan, συνεργαζόταν με τον H. Baker και με τους Άραβες για τα AWACS ενώ σκοπός για τον Πρόεδρο Reagan ήταν να εμποδίσει οποιαδήποτε Σοβιετική επιρροή στη Μέση Ανατολή. Έτσι η Γερουσία ψήφισε την πώληση των AWACS με 52 ψήφους υπέρ και 48 κατά⁸².

Μετά τη χαμένη μάχη των AWACS το φιλο-ισραηλινό λόμπι μεταμορφώθηκε σε μια πολιτικοποιημένη κίνηση με σκοπό την κινητοποίηση όλων των Αμερικανοεβραίων ζητώντας την ενεργή συμμετοχή τους στο λόμπι αλλά και στα οικονομικά. Έτσι στα τέλη του 20^{ου} αιώνα το λόμπι γίνεται πιο ισχυρό από ποτέ.

Κατά την προεδρία του Clinton, η πολιτική για το Μεσανατολικό διαμορφωνόταν κατά κύριο λόγο από αξιωματούχους που διατηρούσαν στενούς δεσμούς με το Ισραήλ ή με

⁸¹Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π.,σελ.126-129.

⁸² Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α: Ιστορική Αναδρομή*, ο.π., σελ. 26-27.

σημαντικές φιλο-ισραηλινές οργανώσεις. Μεταξύ αυτών, ο Martin Indyk, πρώην Υποδιευθυντής Έρευνας στην AIPAC και συνιδρυτής του φιλο-ισραηλινού «Ινστιτούτου της Ουάσιγκτον για την Πολιτική στην Εγγύς Ανατολή»(WINEP). Ο Dennis Ross, ο οποίος προσχώρησε στο WINEP όταν έφυγε από την κυβέρνηση το 2001 και ο Aaron Miller, που έχει ζήσει στο Ισραήλ και το επισκέπτεται συχνά. Αυτά τα πρόσωπα συγκαταλέγονταν στους πλέον έμπιστους συμβούλους του Clinton στη συνάντηση κορυφής του Καμπ Ντέιβιν, τον Ιούλιο του 2000. Παρ' όλο που και οι τρεις υποστήριξαν τη διαδικασία ειρήνευσης του Όσλο και έδειξαν να στηρίζουν την ιδέα της δημιουργίας ενός Παλαιστινιακού κράτους, εντούτοις κινήθηκαν μέσα στα αποδεκτά από το Ισραήλ πλαίσια. Η αμερικανική αντιπροσωπεία δεχόταν υποδείξεις από τον Ehud Barak, εναρμόνιζε εκ των προτέρων τις διαπραγματευτικές της θέσεις με το Ισραήλ και δεν κατέβαζε ανεξάρτητες προτάσεις. Όπως ήταν επόμενο, οι Παλαιστίνιοι διαπραγματευτές παραπονέθηκαν ότι «διαπραγματεύονταν με δύο ισραηλινές ομάδες- μία υπό τη σημαία του Ισραήλ και μία υπό τη σημαία των Η.Π.Α.»⁸³.

Η κατάσταση είναι ακόμη πιο εξόφθαλμη με την κυβέρνηση Bush, της οποίας τα στελέχη (όπως φάνηκε σε προηγούμενη ενότητα) περιλαμβάνουν ένθερμους υποστηρικτές του Ισραήλ. Πλέον δεν έχει σημασία αν οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι ασπάζονται την άποψη που αντιλαμβάνεται το Ισραηλινό κράτος ως τοποτηρητή αφού οι περισσότεροι αξιωματούχοι είναι μέλη του λόμπι. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι το λόμπι είναι ικανό να διατηρήσει την κυριαρχία αυτής της αντίληψης ως αναμφισβήτητη πολιτική αλήθεια και να εξασφαλίσει ότι παρά το πόσο διασφαλίζεται το Αμερικανικό συμφέρον μέσα από την πολιτική του Ισραήλ, η Αμερικανική κυβέρνηση θα συνεχίσει να παρέχει τη στήριξή της σε αυτό. Η δυνατότητα του λόμπι να επηρεάζει καταλυτικά την εκλογική διαδικασία, η ικανότητά του να διαμορφώνει την κοινή γνώμη και την πολιτική κουλτούρα είναι παράγοντες που εξασφαλίζουν εκ των προτέρων τη στήριξη αυτή και συνεπώς τη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής⁸⁴.

Η σύμπτωση των απόψεων της Αμερικανικής πολιτικής ελίτ και των πεποιθήσεων του Ισραηλινού λόμπι, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου σίγουρα έκανε πιο εύκολη την υλοποίηση των Ισραηλινών στόχων. Ίσως μάλιστα η περίοδος αυτή να θυμίζει έντονα την περίοδο και τον τρόπο δράσης του Προέδρου Johnson. Οι Η.Π.Α. για πρώτη φορά δέχονται επίθεση στο έδαφός τους. Η αμερικανική κοινή γνώμη έχει υποστεί ένα μεγάλο σοκ που πιέζει την Αμερικανική κυβέρνηση και οι προτάσεις του φιλο-ισραηλινού λόμπι ενισχύονται από τη φωνή των νεοσυντηρητικών. Ο

⁸³ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.41.

⁸⁴ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.375.

Πρόεδρος Bush σαν ένας άλλος Πρόεδρος Johnson βλέπει την επέμβαση στη Μέση Ανατολή ως ένα δρόμο για την εγκαθίδρυση της Αμερικανική ηγεμονίας στην περιοχή, γεγονός που θα αποκαταστήσει το γόητρο της «πληγωμένης» υπερδύναμης. Αυτή τη φορά μάλιστα η δύναμη του λόμπι συμβάλλει για τη συγκατάθεση και του Κογκρέσου.

Σε κάθε περίπτωση η κύρια αιτία υποστήριξης του Ισραήλ από τις Η.Π.Α. και τη μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών της, είναι το ότι αυτό αποτελεί ένα σχετικά ισχυρό σύμμαχο στη Μέση Ανατολή, τη μοναδική χώρα στην οποία λειτουργεί η δυτικού τύπου δημοκρατία, κυριαρχούν οι αρχές και αξίες της νεωτερικότητας. Και ασφαλώς όταν το κύριο σχέδιο των Η.Π.Α. είναι να προωθηθούν αυτές οι αξίες και αρχές, το μόνο που δεν πρόκειται να συμβεί είναι να εγκαταλειφθεί ένας τέτοιος σύμμαχος⁸⁵.

⁸⁵ Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και τα λόμπι*, ο.π., σελ.34.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΟΜΠΙ

Ιστορικά

Η πρώτη μαζική εισροή Ελλήνων μεταναστών συνέβη κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων δεκαετιών του 20^{ου} αιώνα ενώ μικρότερα κύματα μεταναστών έφτασαν στην Αμερική μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στα τέλη κυρίως της δεκαετίας του 1960 και 1970. Συνοπτικά, η ελληνική εμπειρία στις Η.Π.Α. είναι ένα μίγμα εθνικής υπερηφάνειας και συμμετοχής στην αμερικανική κοινωνία. Στα πρώτα χρόνια, είναι η ιστορία μεταναστών που αντιμετώπισαν απίστευτες δυσκολίες και που παρόλα αυτά κατάφεραν να γίνουν μέλη της μεσαίας τάξης δημιουργώντας μικρές επιχειρήσεις όπως restaurant, ζαχαροπλαστεία και real estate. Είναι η ιστορία των παιδιών των μεταναστών, της λεγόμενης δεύτερης γενιάς, η πλειοψηφία των οποίων ανήλθε στην κοινωνικοοικονομική κλίμακα, λαμβάνοντας υψηλότερου επιπέδου εκπαίδευση και σημειώνοντας μεγάλες επιτυχίες στην χώρα στην οποία γεννήθηκαν. Τέλος, είναι η ιστορία των Ελληνο-Αμερικανών τρίτης και τέταρτης γενιάς καθώς και των Ελλήνων φοιτητών που καταφθάνουν στις Η.Π.Α. κατά εκατοντάδες τα τελευταία χρόνια.⁸⁶ Σύμφωνα μάλιστα με τις επίσημες στατιστικές μετρήσεις των Η.Π.Α. η Ελληνοαμερικανική κοινότητα έχει το υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης και το δεύτερο υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα -μετά τους Εβραίους- από όλες τις εθνότητες που εγκαταστάθηκαν στις Η.Π.Α.⁸⁷

Ειδικότερα, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990, δώδεκα Ελληνοαμερικανοί είχαν εκλεγεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων και τρεις στην Αμερικανική Γερουσία. Ο Spiro Agnew, γιος Έλληνα μετανάστη, εκλέχθηκε δύο φορές αντιπρόεδρος των Η.Π.Α. ενώ το 1988 ο Michael Dukakis, παιδί Ελλήνων μεταναστών χρίστηκε υποψήφιος του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές⁸⁸. Επίσης το 1992 ο Paul Tsongas έδωσε μάχη για να λάβει το χρίσμα του υποψηφίου Προέδρου από το Δημοκρατικό Κόμμα αλλά απέτυχε εξαιτίας μάλλον της δυσκολίας του να συγκεντρώσει την οικονομική ενίσχυση μεγάλης μερίδας Ελληνοαμερικανών⁸⁹. Εξίσου γνωστοί και επιτυχημένοι Ελληνοαμερικανοί είναι ο πρώην Διευθυντής της CIA , George Tenet και

⁸⁶ Moskos C. Charles, *Greek Americans: Struggle and Success*, New Brunswick-New Jersey, Transaction Publishers, ,1989, σελ.1-3.

⁸⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 48.

⁸⁸ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*,ο.π., σελ.22.

⁸⁹ Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, στο Clogg Richard (επιμ.), *Η Ελληνική Διασπορά στον 20^ο αιώνα*, ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 2004, σελ 204.

ο George Stephanopoulos δημοσιογράφος και πρώην συνεργάτης του Προέδρου Κλίντον.

Ωστόσο, η «μεταμόρφωση» της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας σε ομάδα πίεσης σημειώθηκε το 1974. Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο λειτούργησε καταλυτικά για τη δημιουργία του Ελληνικού λόμπι αφού δημιούργησε την αίσθηση του εθνικού κινδύνου ενώ για πρώτη φορά η κοινότητα ήρθε σε ρήξη με τις επιλογές της ίδιας της κυβέρνησης. Έτσι αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει τις ήδη υπάρχουσες δομές της αλλά και να προχωρήσει στη δημιουργία καινούριων ώστε να μπορέσει να επηρεάσει την αμερικανική εξωτερική πολιτική η οποία είχε ξεφύγει από το «γράμμα του νόμου». Η κινητοποίηση αυτή οδήγησε στην μεγαλύτερη επιτυχία του Ελληνικού λόμπι που αφορούσε στο εμπόριο μεταφοράς αμερικανικών όπλων στην Τουρκία την περίοδο 1975 -1978.

Το 1992, το Μακεδονικό οδήγησε την Ελληνική ομογένεια σε νέες κινητοποιήσεις που έδειξαν προς στιγμήν πως η Ελληνοαμερικανική κοινότητα θα διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Οι ενέργειες αυτές όμως δεν είχαν ουσιαστική επίδραση στον τρόπο που αντιμετώπισαν οι Η.Π.Α. το Μακεδονικό ζήτημα. Παρόλα αυτά στην αμερικανική πρωτεύουσα η ύπαρξη οργανώσεων λόμπι που εκπροσωπούν την Ελληνοαμερικανική κοινότητα θεωρείται φυσικό φαινόμενο. Όμως υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στη θεωρητική και στην πραγματική δύναμη του Ελληνικού λόμπι⁹⁰.

Σήμερα, το Ελληνικό λόμπι στις Η.Π.Α. μοιάζει ανενεργό τόσο εξαιτίας των οργανωτικών και συντονιστικών προβλημάτων όσο και εξαιτίας της σύνθεσης της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Η μείωση των Ελληνοαμερικανών πρώτης γενιάς οδήγησε τις Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις στα χέρια ομογενών δεύτερης γενιάς που αν και είναι μορφωμένοι και επιτυχημένοι, όπως άλλωστε ήδη αναφέραμε, είναι ουσιαστικά απομακρυσμένοι από τα τεκταινόμενα της χώρας προέλευσης τους. Επιπλέον, οι λεγόμενοι «νεοφερμένοι», στις «τάξεις» των οποίων ανήκει ένα μεγάλο ποσοστό Ελλήνων σπουδαστών, διατηρούν τόσο στενούς δεσμούς με την Ελλάδα που

⁹⁰ Κιτροπέφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των ΗΠΑ: 1992-2001* στο Τσάκωνας Παναγιώτης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική :Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Α', σελ.395-396.

εξαιτίας αυτού μένουν στο περιθώριο της Αμερικανικής πολιτικής και κοινωνικής ζωής⁹¹.

Υπάρχουν περίπου 15 ομογενειακές οργανώσεις και φορείς που συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στην προσπάθεια διαμόρφωσης της πολιτικής των Η.Π.Α. Πρόκειται για τις καθαυτό οργανώσεις λόμπι που εδρεύουν στην Ουάσιγκτον, ομογενειακές οργανώσεις που ασχολούνται με την πολιτική είτε σε εθνικό είτε σε πολιτειακό επίπεδο και τέλος, ομογενειακοί φορείς με έμμεση συμμετοχή όπως η Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή Αμερικής και τα ελληνοαμερικανικά μέσα ενημέρωσης. Τέλος, ένα θέμα που δεν φαίνεται να είναι ξεκάθαρο είναι ο ακριβής αριθμός της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1990, όπου ζητήθηκε από τους πολίτες να προσδιορίσουν την καταγωγή τους με όρους εθνικής προέλευσης, 700.000 Αμερικανοί δήλωσαν ότι είναι ελληνικής καταγωγής και 400.000 ότι έχουν κάποια ελληνική ρίζα (συνολικά 1.100.000 άτομα). Άλλες πηγές αναφέρουν ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στο 1,5 εκατ. ενώ η εκτίμηση που ανεβάζει τον αριθμό στα 2 με 3 εκατ. είναι μάλλον υπερβολική⁹². Επομένως, η επιρροή της ελληνικής διασποράς σε σχέση με την αμερικανική εξωτερική πολιτική βασίζεται σε ποιοτικούς και όχι ποσοτικούς παράγοντες⁹³.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ

Υπάρχουν τέσσερις βασικές αξίες που η Ελληνοαμερικανική κοινότητα έχει διατηρήσει όλα αυτά τα χρόνια και είναι πολύ σημαντικές καθώς διαμόρφωσαν και χαρακτηρίζουν την κοινότητα αυτή. Η μία αξία είναι η σκληρή δουλειά. Οι περισσότεροι Έλληνες έφτασαν στην Αμερική χωρίς μόρφωση και εντάχθηκαν αρχικά στα κατώτερα στρώματα της αμερικανικής κοινωνίας. Ο μόνος δρόμος προς το αμερικανικό όνειρο ήταν λοιπόν η σκληρή δουλειά.

Η δεύτερη αξία είναι οι πολύ στενοί και ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί. Η σημασία που δίνεται στην πυρηνική οικογένεια είναι κάτι ξένο προς την αμερικανική κοινωνία αλλά

⁹¹ Stavrou Nicolaos, *The Hellenic American Community in Foreign Policy consideration of the motherland*, στο Conostas, D.C .& Platias, A., «Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective», London: Macmillan, 1993, σελ.84.

⁹² Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, ο.π., σελ 201.

⁹³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 48.

χαρακτηριστικό της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Τρίτη σημαντική αξία είναι η έμφαση στην εκπαίδευση. Από όλες τις εθνικές κοινότητες στις Η.Π.Α., η Ελληνοαμερικανική είναι εκείνη της οποίας η δεύτερη γενιά μορφώθηκε περισσότερο και ταχύτερα συγκριτικά με τις άλλες. Η κοινότητα αυτή ξεκινώντας από τη βάση έφτασε να έχει, όχι τα εγγόνια της αλλά τα παιδιά της να είναι απόφοιτοι των καλύτερων πανεπιστημίων των Ηνωμένων Πολιτειών. Η έμφαση στην εκπαίδευση έχει χαρακτηρίσει την κοινότητα αυτή και αντανακλάται στο ότι τα μέλη της έχουν αναδειχθεί πρωταγωνιστές σε όλους τους τομείς, τις επιχειρήσεις, στον ακαδημαϊκό τομέα, στην επιστήμη, στον πολιτισμό και σε πολλά άλλα πεδία.

Τέταρτος σημαντικός πυλώνας είναι η έμφαση στην Εκκλησία που αποτέλεσε πραγματικά την οργανωτική αρχή της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Υπάρχουν περισσότερες από 550 ενορίες στην Αμερική, σε όλες τις πολιτείες, και κάθε ενορία είναι η οργανωτική βάση κάθε κοινότητας. Υπάρχουν βέβαια και άλλες οργανώσεις όπως η ΑΗΕΡΑ (American Hellenic Educational Progressive Association) και οι μικρές οργανώσεις που εκπροσωπούν μικρές κοινότητες με τοπική βάση γεγονός που καθιστά δύσκολη τη συνένωσή τους⁹⁴.

Από τη σκοπιά της οργάνωσής της, η αρχική ομογένεια στις Η.Π.Α. ταλανίστηκε από τον ελληνικό διχασμό μεταξύ βενιζελικών και βασιλικών που προκάλεσε επίπονες εμφύλιες διαμάχες στους κόλπους της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας κατά την περίοδο της σύστασης της Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής και των τεσσάρων αρχικών μητροπόλεων της (Νέα Υόρκη, Βοστώνη, Σικάγο, και Σαν Φρανσίσκο) στη δεκαετία μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μία από τις συνέπειες των εμφύλιων διαμαχών ήταν η Αρχιεπισκοπή Βορείου και Νοτίου Αμερικής να περάσει από τη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως⁹⁵.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα ήταν η διαμάχη μεταξύ αυτών που υποστήριζαν τη διατήρηση της ελληνικής ταυτότητας και αυτών που υποστήριζαν την ενσωμάτωση στον Αμερικανικό τρόπο ζωής ώστε να εξαλειφθούν οι προκαταλήψεις και ο ρατσισμός. Οι πρώτοι εκπροσωπούσαν από την GAPA (Greek American Progressive Association) ενώ οι δεύτεροι από την ΑΗΕΡΑ (American Hellenic Educational Progressive Association)⁹⁶. Η ΑΗΕΡΑ που ιδρύθηκε το 1922 είχε κύριο στόχο την

⁹⁴ Σαρμπάνης Πωλ, *Ελληνικά ιδανικά στην αμερικανική δημοκρατία*, Φιλελεύθερη Έμφαση, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Τεύχος 35, Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2008, σελ.23-24.

⁹⁵ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 45.

⁹⁶ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.20.

κατάργηση των διακρίσεων και την ομαλή ενσωμάτωση των νέων μεταναστών στην Αμερικανική κοινωνία αφού οι μετανάστες του πρώτου και μεγαλύτερου κύματος παρουσίασαν ποσοστιαία υψηλή τάση προς την εγκληματικότητα⁹⁷. Σήμερα η GAPA έχει αδρανοποιηθεί ενώ η ΑΗΕΡΑ κατέχει πρωτεύουσα θέση ανάμεσα στις Ελληνοαμερικανικές εθελοντικές οργανώσεις.

Η Ελληνοαμερικανική ομογένεια έκανε το μεγάλο βήμα στη μετάβαση από το πρώτο στάδιο της προλετάριας διασποράς στο δεύτερο στάδιο της κινητοποιημένης διασποράς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η επιτυχημένη ελληνική άμυνα και αντεπίθεση έναντι της ιταλικής εισβολής το 1940-1941 αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση στρατιωτικών ηττών μιας δύναμης του Άξονα, και ως εκ τούτου έλαβε μεγάλη και ευνοϊκή δημοσιότητα στις Η.Π.Α. ενώ η είσοδος των Η.Π.Α. στον πόλεμο ισχυροποίησε ακόμα περισσότερο τη σύμπλευση των ζωτικών συμφερόντων των Η.Π.Α. και της Ελλάδας γεγονός που επέτρεψε την κινητοποίηση της Ελληνοαμερικανικής ομογένειας υπέρ της χώρας προέλευσης.

Στη μεταπολεμική εποχή η Ελληνοαμερικανική ομογένεια γνώρισε θεαματική κοινωνικοοικονομική άνοδο στα πλαίσια της αμερικανικής κοινωνίας. Την επιτυχημένη ενσωμάτωσή της στη χώρα υποδοχής συνόδευσε η αδράνεια της ως πολιτικού παράγοντα ικανού να επηρεάσει το αμερικανικό πολιτικό σύστημα υπέρ των συμφερόντων της χώρας καταγωγής. Στην εξέλιξη του Κυπριακού προβλήματος κατά τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 η ελληνοαμερικανική ομογένεια ήταν αμελητέος παράγοντας. Η κατάσταση άλλαξε με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, η οποία προκάλεσε νέα πολιτική κινητοποίηση της Ελληνοαμερικανικής ομογένειας και δημιούργησε το σημερινό Ελληνοαμερικανικό λόμπι⁹⁸.

Συνεπώς, το Ελληνικό λόμπι δημιουργήθηκε για να ανταποκριθεί στις ανησυχίες της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας μπροστά σε έναν εθνικό κίνδυνο και για το λόγο αυτό λειτούργησε αυτόνομα. Δεν υπήρξε ποτέ μια οργάνωση ομπρέλα αντίστοιχη π.χ. της AIPAC που να δημιουργήσει ευρεία συναίνεση ανάμεσα στα μέλη της Ελληνικής διασποράς και να καθοδηγήθηκε από το Ελληνικό κράτος ούτε καν να προώθησε τη σύσταση μιας ενιαίας ατζέντας για το λόμπι. Ακόμα και το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού που ιδρύθηκε χρόνια αργότερα, το 1995 δεν μπόρεσε να διαδραματίσει

⁹⁷ Η τάση προς την εγκληματικότητα εξηγείται από το ότι μεγάλο μέρος των πρώτων μεταναστών ήταν ανύπανδροι νεαροί άνδρες που σκόπευαν να συγκεντρώσουν γρήγορα χρήματα και να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

⁹⁸ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 47.

συντονιστικό ρόλο για την ομογένεια στις Η.Π.Α. Η απόσταση άλλωστε που έχουν πάρει ορισμένες Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις από αυτό αντανακλά και το περιορισμένο κύρος του. Το ίδιο συμβαίνει και με τη στάση του ομογενειακού τύπου.

Το μεγαλύτερο λοιπόν οργανωτικό πρόβλημα του Ελληνικού λόμπι είναι η πολυφωνία και η πολυδιάσπασή του γεγονός που αδυνατίζει την αποτελεσματικότητα των ομογενειακών πρωτοβουλιών στην Ουάσιγκτον. Η κάθε οργάνωση ακολουθεί τη δική της πολιτική τόσο αναφορικά με τη γραμμή που ακολουθεί σχετικά με τις σχέσεις των ΗΠΑ με την Ελλάδα και την Κύπρο όσο και με την αξιολόγησή της σχετικά με το ποια είναι τα πρωτεύοντα ζητήματα. Υπάρχουν δηλαδή «σκληρές» και μετριοπαθείς πολιτικές γραμμές όσον αφορά στην πολιτική των ΗΠΑ καθώς και αναφορικά με το Κυπριακό, το Αιγαίο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το Μακεδονικό, το Βορειοηπειρωτικό, ζητήματα σχετικά με την ιστορία του Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και τον Πόντο και πιο πρόσφατα σχετικά με τις εκδηλώσεις αντι-αμερικανισμού στην Ελλάδα, μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001⁹⁹.

Αναμφίβολα ο ρόλος της Ελληνορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αμερικής υπήρξε σημαντικός στην ανάδειξη του Ελληνικού λόμπι αφού στις περισσότερες περιπτώσεις είναι συνώνυμος με την ελληνική παρουσία στις Η.Π.Α. Δεσπόζουσα φυσιογνωμία της από το 1959 έως το 1996 υπήρξε ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος, ο οποίος αν και δέχτηκε αρκετές επικρίσεις, επέδειξε εξαιρετική ικανότητα στο να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ρόλου του ως θρησκευτικός ηγέτης και ως εκπρόσωπος μιας εθνικής μειονότητας. Η ανάμειξη της Εκκλησίας ξεκίνησε με την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο και αρχικά προσανατολίστηκε στην παροχή βοήθειας στους Κύπριους πρόσφυγες. Ο Αρχιεπίσκοπος προσωπικά διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο σε συναντήσεις με διαδοχικούς Αμερικανούς προέδρους και αξιωματούχους εκφράζοντας κάθε φορά την προσωπική του άποψη για θέματα εξωτερικής πολιτικής που αφορούσαν Ελλάδα και Κύπρο¹⁰⁰. Ηγήθηκε επίσης των διαδηλώσεων τόσο για το Κυπριακό όσο και για το Μακεδονικό Ζήτημα. Προκειμένου να διαχωρίσει την πολιτική του δράση από την πνευματική του αποστολή, τον Ιούνιο του 1975 ενθάρρυνε την ίδρυση της UHAC (United Hellenic American Congress). Τα ενεργά μέλη της UHAC στρατολογούνταν από την ηγεσία της Εκκλησίας. Η παραίτηση του Αρχιεπισκόπου Ιάκωβου το 1996 αφαίρεσε από το ομογενειακό προσκήνιο μια πανίσχυρη προσωπικότητα που

⁹⁹ Κιτροπέφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α.: 1992-2001*, ο.π., σελ.408.

¹⁰⁰ Watanabe Paul, *Greek-American Activism and the Turkish Arms Ban*, στο Constan, D.C. & Platias, A., «Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective, London: Macmillan, 1993 σελ.34-35.

κατόρθωσε να λειτουργεί ως ηγέτης των Ελληνοαμερικανών και ως καθοδηγητής των πολιτικών τους ενεργειών. Δείγμα των ικανοτήτων του Αρχιεπισκόπου ήταν η δημιουργία φιλανθρωπικής λαϊκο-εκκλησιαστικής οργάνωσης ομογενών με την επωνυμία «Ηγεσία Εκατό». Η οργάνωση αποτελείται από Ελληνοαμερικανούς, οι οποίοι γίνονται μέλη συνεισφέροντας το ποσό των δέκα χιλιάδων δολαρίων. Με λίγο περισσότερα από εξακόσια επώνυμα μέλη, ο φορέας εκπροσωπεί την ελίτ της ομογένειας. Ο Ιάκωβος έχαιρε μεγάλης εκτίμησης στην Ουάσιγκτον και διατηρούσε εγκάρδιες σχέσεις με τον εκάστοτε Πρόεδρο. Ο Αρχιεπίσκοπος απολάμβανε και της εμπιστοσύνης όλων των κυβερνήσεων στην Ελλάδα μετά το 1974, παρότι διατηρούσε καλές σχέσεις με το απριλιανό καθεστώς. Ωστόσο κατά την τριετία 1996-1999 η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία στις Η.Π.Α. περιήλθε σε κρίση. Ο διάδοχος του Ιακώβου, Αρχιεπίσκοπος Σπυριδών δεν κατόρθωσε να συνεχίσει την επιτυχημένη ηγεσία του μεγάλου προκατόχου του και αμφισβητήθηκε έντονα από σημαντικά τμήματα της Ελληνοαμερικανικής ομογένειας, με αποτέλεσμα να αντικατασταθεί τον Σεπτέμβριο του 1999 από τον νέο Αρχιεπίσκοπο Δημήτριο¹⁰¹.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Αρχιεπισκοπή υπόκειται άμεσα στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο υφίσταται πιέσεις από τις τουρκικές αρχές για να μετριάσει τις αντιτουρκικές δραστηριότητες της Αρχιεπισκοπής των Η.Π.Α. Αναπόφευκτα λοιπόν η κατάσταση αυτή δημιουργεί δομικό πρόβλημα.¹⁰² Επιπλέον μια σημαντική εξέλιξη είναι ότι το θρησκευτικό αίσθημα έχει αρχίσει να διαφοροποιείται σημαντικά από το εθνικό. Αργά αλλά όχι σταθερά, η Ελληνορθόδοξη Αρχιεπισκοπή παρουσιάζεται πιο συνεργάσιμη προς τους Ρώσους, Ανατολικοευρωπαίους και Άραβες ομοδόξους. Καθώς η ταυτότητα του μετανάστη εξασθενεί, η στροφή προς την πανορθόδοξη αναμφισβήτητα κερδίζει έδαφος¹⁰³. Οι δυο αυτοί παράγοντες αποτελούν τροχοπέδη στην κινητοποίηση της Αρχιεπισκοπής υπέρ της Ελλάδας και της Κύπρου σε ότι αφορά τα εθνικά ζητήματα.

Οι υπόλοιπες Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στις οργανώσεις που τα μέλη τους επιδιώκουν τη δημιουργία σχέσεων με την αμερικανική κοινωνία και σε εκείνες που έχουν στόχο να διαιωνίσουν τους εθνικούς και τοπικούς δεσμούς με την πατρίδα, παρέχοντας ταυτόχρονα την ευκαιρία κοινωνικής ζωής στους ομογενείς. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οργανώσεις όπως η ΑΗΕΡΑ

¹⁰¹ Κιτρούφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α.: 1992-2001*, ο.π., σελ.408-409.

¹⁰² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 49.

¹⁰³ Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, ο.π., σελ 207.

(American Hellenic Educational Progressive Association) και η AHIPAC (American Hellenic Institute Public Affairs Committee) ενώ στη δεύτερη είναι τα λεγόμενα τοπικά σωματεία, δηλαδή οι σύλλογοι που σύστησαν Ελληνοαμερικανοί που κατάγονταν από την ίδια περιοχή της Ελλάδας. Τα τοπικά σωματεία ήταν οι πρώτοι ελληνικοί θεσμοί που ιδρύθηκαν στην Αμερική και παρέμειναν ισχυροί μέχρι και τη δεκαετία του 1950. Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 επανήλθαν στο προσκήνιο, ταυτόχρονα με την περιορισμένη ανάδειξη ομογενών δεύτερης γενιάς σε ηγετικές θέσεις. Οι προβλέψεις που υποστήριζαν ότι αυτοί οι τοπικιστικοί σύλλογοι θα εξασθενήσουν, δεν επαληθεύτηκαν. Τα τοπικά σωματεία παραμένουν οι πιο «ελληνικοί» θεσμοί σε σχέση με τις υπόλοιπες ομογενειακές οργανώσεις και σε αυτό ακριβώς το χαρακτηριστικό οφείλεται η ενεργητικότητα αλλά και οι περιορισμένες δυνατότητές τους¹⁰⁴.

Οι οργανώσεις αυτές διατηρούν μόνιμη παρουσία στο πολιτικό προσκήνιο, αλλάζοντας πλεύση κατ' ανάγκη ή εστιάζοντας την προσοχή τους στην απλή προβολή ελληνικών θέσεων, στη χρηματοδότηση βουλευτών και γερουσιαστών με φιλελληνικές ή τουλάχιστον δυνάμει φιλελληνικές θέσεις ακόμα και σε όχι μείζονα ζητήματα, όπως η επίσημη αναγνώριση των ελληνικών εθνικών επετείων από τον εκάστοτε Αμερικανό Πρόεδρο. Όμως τα μέλη της Ελληνοαμερικανικής Κοινότητας δεν αποτελούν μια «υπολογίσιμη» εκλογική δύναμη. Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα αν και η πολιτεία της Νέας Υόρκης περιλαμβάνει 250.000 Ελληνο-αμερικανούς (σχεδόν το 1/6 του συνόλου) δεν έχει εκλέξει ποτέ έναν ελληνικής καταγωγής πολιτικό. Αντιθέτως μερικά από τα πιο γνωστά ανθελληνικά μέλη του Κογκρέσου έχουν εκλεγεί σε αυτήν την Πολιτεία όπως ο Stephen Solartz γνωστός για τα φιλοτουρκικά του «συναίσθηματα». Παρόμοια κατάσταση επικρατεί στο Ιλλινόις, στην Καλιφόρνια και στο Μίσιγκαν. Το γεγονός αυτό δείχνει πως οι Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις έχουν περιορισμένες δυνατότητες ως ομάδες πίεσης και συνεπώς δυσκολεύονται να προωθήσουν επιτυχώς τις ελληνικές θέσεις¹⁰⁵.

¹⁰⁴ Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, ο.π., σελ. 204.

¹⁰⁵ Stavrou Nicolaos, *The Hellenic American Community in Foreign Policy Consideration of the motherland*, στο Constatas, D.C. & Platias, A., «Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective», London: Macmillan, 1993, σελ. 82.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΙΣ Η.Π.Α.	
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Νέα Υόρκη	250.000
Σικάγο	110.000
Βοστώνη	80.000
Λος Άντζελες	50.000
Βόρεια Νέα Υέρση	45.000
Ντιτρόιτ	40.000
Περιοχή κόλπου Σαν Φρανσίσκο	35.000
Βαλτιμόρη	30.000
Περιοχή Τάμπα-Τάρτον Σπρινγκς-Σαιντ Πίτεσμπουργκ	30.000
Κλήβελαντ	20.000

Πηγή: Μόσκος Τσαρλς, Οι Έλληνες της Αμερικής, στο Clogg Richard (επιμ.), Η Ελληνική Διασπορά στον 20^ο αιώνα, ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 2004, σελ 204.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αποτυπωθούν οι μορφές και η έκταση της οργανωτικής πολυφωνίας των Ελληνοαμερικανικών οργανώσεων με μια σύντομη αναφορά στις κυριότερες από αυτές.

Το American Hellenic Institute (AHI) του Ευγένιου Ρωσσίδη κρατά την πλέον αδιάλλακτη στάση απέναντι στο Κυπριακό πρόβλημα, συνεχίζοντας με συνέπεια τον αγώνα που ξεκίνησε την επαύριον της τουρκικής εισβολής. Το AHI εστιάζει τις δραστηριότητές του γύρω από τις αμερικανο-τουρκικές σχέσεις. Αποδέχεται, όπως οι Η.Π.Α., τη στρατηγική αξία και φερεγγυότητα της Τουρκίας ως συμμάχου αλλά κυρίως το ασυμβίβαστο ανάμεσα στις στενές σχέσεις Η.Π.Α.-Τουρκίας και την κατοχή της Κύπρου από τα τουρκικά στρατεύματα. Το AHI προωθεί τον ρόλο της Ελλάδας ως ιδανικού συμμάχου των Η.Π.Α., τονίζοντας για παράδειγμα τη στρατηγική αξία της αμερικανικής βάσης στη Σούδα. Δίνει βάρος στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία και τις υποθέσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Βασική λειτουργία του AHI είναι η άσκηση πίεσης προς τα μέλη του Κογκρέσου, άμεσα, μέσω επίσημων επαφών και συναντήσεων, καθώς και μέσω των μελών του που έρχονται σε

επαφή με τους βουλευτές και τους γερουσιαστές της πολιτείας τους. Η δημιουργία της επιτροπής πολιτικής δράσης, της AHI-PAC, ήταν το έναυσμα για την έναρξη της πολιτικής δραστηριοποίησης του Ρωσσίδη και των συνεργατών του. Η AHI-PAC είναι η μόνη Ελληνοαμερικανική οργάνωση που έχει καταγραφεί ως λόμπι (οι δραστηριότητες της ΑΗΕΡΑ θεωρείται ότι έχουν πολιτιστικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα και όχι πολιτικό) . Μάλιστα ο ίδιος ο Ρωσσίδης παραδέχτηκε ότι το μοντέλο λειτουργίας της είναι αυτό της AIPAC¹⁰⁶.

Η AHI-PAC έχει δημιουργήσει πρόγραμμα με την ονομασία **Congressional Contact Leadership Team** το οποίο έχει στόχο τη δημιουργία επαφών με κάθε μέλος της Βουλής και της Γερουσίας και έχει προσπαθήσει ιδιαίτερα για τη συμμετοχή των μελών της Κοινότητας σε γραπτές και τηλεφωνικές καμπάνιες διαμαρτυρίας. Η AHI-PAC παρουσιάζεται σε Επιτροπές της Βουλής και της Γερουσίας και τοποθετείται πάνω σε προτάσεις για παροχή βοήθειας σε ξένες χώρες. Οι θέσεις και τα γράμματα που στέλνει στο Κογκρέσο και στην Εκτελεστική Εξουσία αντικατοπτρίζουν το «γράμμα του νόμου» σε θέματα όπως το Αιγαίο, η Κύπρος, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, η Ελληνική μειονότητα στην Αλβανία ενώ εκφράζουν την αντίθεσή της στην αναγνώριση των Σκοπίων με το όνομα «Μακεδονία». Επιπλέον, δημοσιεύει κατάλογο (Senate Score Cards) με τη στάση που κράτησε ο κάθε εκπρόσωπος στο Κογκρέσο πάνω σε θέματα που αφορούν την Ελλάδα και την Κύπρο ενώ εκδίδει σε ετήσια βάση θέσεις υπό τον τίτλο Greek American Policy Statements οι οποίες έχουν εγκριθεί από όλες τις μεγάλες Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις. Αυτές διανέμονται στα μέλη του Κογκρέσου και αποτελούν τις θέσεις των μελών της Κοινότητας στα θέματα που την αφορούν¹⁰⁷.

Το Western Policy Center, που ιδρύθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 με πρωτοβουλία του επιχειρηματία Άγγελου Τσακόπουλου, κρατά εκ διαμέτρου αντίθετη στάση από το AHI. Το WPC δηλώνει πως έχει σκοπό του την προώθηση των γεωπολιτικών συμφερόντων των Η.Π.Α. και των «δυτικών αξιών» στη Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη καθώς και την επίλυση των Ελληνο-Τουρκικών και Νοτιο-Βαλκανικών προβλημάτων. Η οργάνωση αυτή τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης στενών σχέσεων των Η.Π.Α. με την Ελλάδα και την Τουρκία, και δεν θεωρεί το ζήτημα της τουρκικής παρουσίας στην Κύπρο ως εμπόδιο στην ανάπτυξη αυτών των σχέσεων. Το WPC συνδυάζει το ρόλο ιδρύματος πολιτικής ανάλυσης και λόμπι , διατηρώντας επαφές με

¹⁰⁶ Watanabe Paul, *Greek-American Activism and the Turkish Arms Ban*, ο.π., σελ. 34-35.

¹⁰⁷ www.aheworld.com/history.html

κυβερνητικούς, στρατιωτικούς και κοινοβουλευτικούς παράγοντες στην Ουάσιγκτον, αλλά η στάση του είναι καθαρά συμβουλευτική.

Η πολιτική της οργάνωσης Manatos & Manatos βρίσκεται κάπου ανάμεσα στις γραμμές του AHI και του WPC, ασκώντας πίεση στην Ουάσιγκτον υπέρ των ελληνικών και κυπριακών υποθέσεων και προωθώντας τις σχέσεις Ελλάδας-ΗΠΑ. Ο κύριος σκοπός είναι η βελτίωση των αμερικανο-ελληνικών και των αμερικανο-κυπριακών σχέσεων, ενώ η κριτική απέναντι στην Τουρκία είναι πιο ήπια σε σύγκριση με την πιο αδιάλλακτη γραμμή του AHI. Η οργάνωση Manatos & Manatos, την οποία διευθύνει ο Andy Manatos, υπήρξε στο παρελθόν ο επίσημος εκπρόσωπος στο Κογκρέσο των κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Κύπρου καθώς και της Ελληνο-Ορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αμερικής. Σήμερα, παίζει συντονιστικό ρόλο στην Ουάσιγκτον μέσω της CEH (Coordinated Effort of Hellenes) οργανώνοντας κοινές πρωτοβουλίες των διαφόρων ελληνο-αμερικανικών φορέων.

Η CEH δημιουργήθηκε το 1984 και συμμετέχουν, εκτός από την Manatos & Manatos, οι οργανώσεις UHAC, Pseka και PanCyprians. Η CEH διατηρεί στενές επαφές με τον Πρόεδρο, την Κυβέρνηση και το Κογκρέσο, με βασικό στόχο όχι τόσο την άσκηση πίεσης, αλλά προκειμένου να διατηρήσει ζητήματα ελληνικού ενδιαφέροντος ζωντανά στην αμερικανική πρωτεύουσα. Στη δράση της περιλαμβάνονται η διοργάνωση γευμάτων εργασίας με μη κυβερνητικούς και κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους και Ελληνο-Αμερικανούς παράγοντες, και εκδηλώσεις όπου Ελληνο-Αμερικανοί συνεισφέρουν χρηματικά σε δημοκρατικούς και ρεπουμπλικάνους βουλευτές και γερουσιαστές καθώς και σε υποψήφιους για το Κογκρέσο.

Η οργάνωση UHAC (United Hellenic American Congress) κινείται περίπου στις ίδιες κατευθύνσεις με τη Manatos & Manatos και την AHEPA. Ιδρύθηκε το 1974 από τον επιχειρηματία Andy Athens στο Σικάγο, μετά από συνεννόηση με τον τότε Αρχιεπίσκοπο Ιάκωβο. Για μεγάλο διάστημα, η UHAC θεωρούνταν οργάνωση που απηχούσε, ανεπίσημα, τις απόψεις του Αρχιεπισκόπου γύρω από τα θέματα που απασχολούσαν το Ελληνικό λόμπι. Η δράση της περιλάμβανε συνεργασία με τις άλλες ελληνικές οργανώσεις για την διοργάνωση συναντήσεων, αποστολή γραμμάτων διαμαρτυρίας, τοποθέτηση διαφημίσεων στις εφημερίδες, εισήγηση νομοθετικών αποφάσεων προς στήριξη των Ελλήνων και των Κυπρίων και ειδικότερα για την έρευνα

των Κυπρίων αγνοούμενων από την Τουρκική εισβολή¹⁰⁸. Όταν ο Athens έγινε πρόεδρος του ΣΑΕ οι κινήσεις της ΥΗΑC περιορίστηκαν. Σήμερα η ΥΗΑC πρωτοστατεί και συντονίζει δράσεις στη μεγάλη ελληνική κοινότητα του Σικάγου. Κάθε χρόνο εκδίδει ένα ημερολόγιο «Ελληνικής Κληρονομιάς», στο οποίο αναγράφονται οι διάφορες εκδηλώσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται μια παρέλαση Εθνικής Κληρονομιάς, διαλέξεις, έρανοι, δεξιώσεις, συναυλίες και προβολές ταινιών¹⁰⁹.

Η PSEKA είναι το αμερικανικό τμήμα της Παγκόσμιας Συντονιστικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα, της οργάνωσης που ίδρυσε στη Λευκωσία ο Πρόεδρος Μακάριος το 1975. Το αμερικανικό τμήμα εδρεύει στη Νέα Υόρκη υπό την προεδρία του Κύπριου επιχειρηματία Φίλιπ Κρίστοφερ. Η PanCyprian Association of America ιδρύθηκε το 1974 στη Νέα Υόρκη, με σκοπό την υποστήριξη των αγώνων της Κύπρου.

Οι πολιτικές θέσεις της ΑΗΕΡΑ (American Hellenic Progressive Association) αντιστοιχούν με τη μετριοπαθή στάση της Manatos & Manatos και της CEH. Βασικοί της σκοποί είναι η βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στις ΗΠΑ, την Ελλάδα και την Κύπρο και η προώθηση των ελληνικών και κυπριακών υποθέσεων στην Ουάσιγκτον. Η ΑΗΕΡΑ, μια αδελφότητα με μασονικές επιρροές, είναι η μεγαλύτερη ομογενειακή οργάνωση με περίπου 20.000 τακτικά μέλη και άλλα 15.000 περίπου μέλη των δύο νεολαιίστικων φορέων της, «Γιοι του Περικλή» και «Κόρες της Πηνελόπης»¹¹⁰. Οι δραστηριότητες της ΑΗΕΡΑ είναι πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα και όχι πολιτικού, συνεπώς δεν θεωρείται οργάνωση-λόμπι. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ΑΗΕΡΑ δεν παίρνει θέσεις απέναντι σε θέματα σχετικά με την Ελλάδα και την Κύπρο και τις σχέσεις των Η.Π.Α. με τις δύο χώρες. Αντίθετα, συμμετέχει σε πολιτικές εκδηλώσεις στην Ουάσιγκτον, διατηρεί επαφές με την Κυβέρνηση και το Κογκρέσο και ενθαρρύνει τις επαφές ανάμεσα στα μέλη της και τους βουλευτές και γερουσιαστές της πολιτείας τους. Η λειτουργία της αυτή εποπτεύεται από τον Διευθυντή των Δημοσίων Σχέσεων που είναι αρμόδιος για τις συναντήσεις με πολιτικούς και νομοθέτες, τη σύνταξη μνημονίων και αναφορών και το συντονισμό της εκάστοτε γραπτής ή τηλεφωνικής καμπάνιας διαμαρτυρίας¹¹¹. Οι επικεφαλές της ΑΗΕΡΑ διοργανώνουν ετήσια χοροεσπερίδα για το Κογκρέσο στην Ουάσιγκτον ενώ τα μέλη της δεσμεύονται να

¹⁰⁸ Κιτρούφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των ΗΠΑ: 1992-2001*, ο.π., σελ.411

¹⁰⁹ Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, ο.π.,σελ 212.

¹¹⁰ Κιτρούφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των ΗΠΑ: 1992-2001*, ο.π., σελ.411-412.

¹¹¹ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π.,σελ.23.

χρηματοδοτούν δραστηριότητες των υποψήφιων Προέδρων και των υποψηφίων για το νομοθετικό σώμα που διάκεινται ευμενώς προς την Ελλάδα. Προς την διευκόλυνση του σκοπού αυτού η ΑΗΕΡΑ εκδίδει έναν λεπτομερέστατο κατάλογο (Congressional Report Card) με τη στάση του κάθε εκπροσώπου στο Κογκρέσο απέναντι σε θέματα που αφορούν τον ελληνισμό και παροτρύνει τα μέλη της να ενισχύσουν ή να αποδοκιμάσουν τη στάση του εκάστοτε εκπροσώπου της πολιτείας τους.¹¹²

Η ποικιλία και το εύρος του προγράμματος της ΑΗΕΡΑ δεν συγκρίνεται με κανένα άλλο, καθώς μεταξύ άλλων περιλαμβάνει υποστήριξη ερευνητικών προγραμμάτων για την αναιμία Κούλεϋ, τελετές βράβευσης επιφανών Ελληνοαμερικανών, αθλητικά γεγονότα, σεμινάρια με θέματα που ενδιαφέρουν τους Ελληνοαμερικανούς, εκδηλώσεις ελληνικού και κυπριακού χαρακτήρα, μια επιτροπή πολιτικής δράσης και ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, που υποστηρίζει τις ελληνικές και ελληνοαμερικανικές μελέτες. Επιπλέον η ΑΗΕΡΑ συνεισφέρει ετησίως σχεδόν \$1εκατ. για φιλανθρωπικούς σκοπούς πολιτιστικού, θρησκευτικού, ιατρικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ΑΗΕΡΑ έγινε στόχος σφοδρής κριτικής για την οργάνωση και τον τρόπο λειτουργίας της. Πολλοί θεωρούν ότι είναι μια γερασμένη οργάνωση, δομημένη να προωθεί την ανέλιξη των μελών της και όχι την υλοποίηση συγκεκριμένων στόχων στη βάση ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού¹¹³. Επιπλέον η ΑΗΕΡΑ αντικατοπτρίζει τη σύνθεση των μελών της, οι οποίοι είναι αφομοιωμένοι Ελληνοαμερικανοί εξαιρετικά αφοσιωμένοι στις Η.Π.Α. αλλά και τον αρχικό στόχο της που ήταν η αφομοίωση των μεταναστών στην αμερικανική κοινωνία. Συνεπώς η ΑΗΕΡΑ δείχνει πάντα ιδιαίτερη σημασία στο να τονίζει τις Αμερικανικές ρίζες της και την ανεξαρτησία της από την Ελληνική Κυβέρνηση¹¹⁴.

Όσον αφορά τους συλλόγους με την πιο σημαντική πολιτική δραστηριότητα στις Η.Π.Α. είναι οι ομοσπονδίες Ηπειρωτών, Μακεδόνων και Ποντίων. Η Παμμακεδονική Ομοσπονδία που δημιουργήθηκε το 1947 περιλαμβάνοντας μακεδονικούς συλλόγους από όλα τα μήκη και πλάτη των Η.Π.Α., ανέπτυξε σημαντικότερη δράση γύρω από το Μακεδονικό ζήτημα τη δεκαετία του 1990, με αποκορύφωμα τη μεγάλη ομογενειακή διαδήλωση στην Ουάσιγκτον, τον Μάιο του 1992. Η Παμμακεδονική συνεργάστηκε με τις οργανώσεις στην Ουάσιγκτον προκειμένου να ασκήσει πίεση στο Κογκρέσο και συνέχισε με δικές της πρωτοβουλίες. Σε αυτές συγκαταλέγονται και ενέργειες για την

¹¹² www.ahpa.org

¹¹³ Μόσκογ Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής*, ο.π., σελ.211.

¹¹⁴ Dekmejian R.Hrair – Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.23.

έκδοση ψηφισμάτων από τα κοινοβούλια πολιτειών που υποστηρίζουν τις θέσεις της Παμμακεδονικής. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι το ψήφισμα που εξέδωσε η πολιτεία της Καλιφόρνιας, τον Αύγουστο του 2002, δηλώνοντας πως οι «αρχαίοι Μακεδόνες ήσαν Έλληνες και, σήμερα, οι κάτοικοι της Μακεδονίας, που είναι βόρεια επαρχία της Ελλάδας, είναι οι Έλληνες απόγονοί τους».

Η Παν-Ηπειρωτική Ομοσπονδία πήρε μια σειρά από πρωτοβουλίες για την προστασία του ελληνικού στοιχείου στην Αλβανία στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Η ομοσπονδία ιδρύθηκε το 1943 και αριθμεί 46 τμήματα στις Η.Π.Α.. Την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου υποστήριζε την ενσωμάτωση της Βόρειας Ηπείρου στην Ελλάδα. Με την καθεστωτική αλλαγή στα Τίρανα, οι θέσεις της Παν-Ηπειρωτικής άλλαξαν και η Ομοσπονδία υπολογίζει πως αριθμεί περίπου 400.000 άτομα. Για παράδειγμα, το 29^ο συνέδριο των Παν-Ηπειρωτικών Ομοσπονδιών Η.Π.Α., Καναδά και Αυστραλίας, που συνήλθε στην Ουάσιγκτον το 1995, εξέδωσε ψήφισμα που καλούσε την Αλβανική Κυβέρνηση να σεβαστεί τα πολιτικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά δικαιώματα των Ελλήνων. Το συνέδριο ζήτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση να αποδώσει την Ελληνική ιθαγένεια στους Έλληνες της Αλβανίας, και από τις Κυβερνήσεις της Αυστραλίας, του Καναδά και των Η.Π.Α. να μην προσφέρουν οικονομική βοήθεια στην Αλβανία, εάν δεν υπήρχε πρόοδος στην υπόθεση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας.

Η Παν-Ποντιακή Ομοσπονδία Η.Π.Α. και Καναδά αναπτύσσει ξεχωριστές ενέργειες, προσπαθώντας να πείσει κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, τις ΗΠΑ και σε άλλες χώρες να αναγνωρίσουν ως γενοκτονία τον ξεριζωμό του Ελληνισμού στον Πόντο και τη Μικρά Ασία το 1922. Μετά από σχετικές ενέργειες της Ομοσπονδίας, ο κυβερνήτης της πολιτείας της Νέας Υόρκης, Jim McGreevy αναγνώρισε την ποντιακή γενοκτονία με επίσημες δηλώσεις του. Ο McGreevy θεσμοθέτησε την 9^η Σεπτεμβρίου 2001 ως ημέρα μνήμης της καταστροφής της Σμύρνης και της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και της Μικράς Ασίας. Λίγο νωρίτερα, τον Φεβρουάριο του 2001, η Ομοσπονδία έστειλε επίσημη διαμαρτυρία στο Ελληνικό Κοινοβούλιο εκφράζοντας «τις ανησυχίες της πλειοψηφίας των Ελλήνων, και ιδίως των Ποντίων» για την υποβάθμιση της υπόθεσης της γενοκτονίας στη Μικρά Ασία από τη Βουλή των Ελλήνων¹¹⁵.

¹¹⁵ Κιτρορέφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α.: 1992-2001*, ο.π., σελ. 409-415.

Η ΣΧΕΣΗ Η.Π.Α. - ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος αποτελεί σημείο σταθμό για την αμερικανική εξωτερική πολιτική αφού σηματοδότησε τη στροφή από τον απομονωτισμό στη διεθνοποίηση της εξωτερικής της πολιτικής και την ανάληψη από τις Η.Π.Α. ενός νέου ρόλου αυτού της υπερδύναμης¹¹⁶.

Η επιτυχημένη ελληνική άμυνα και αντεπίθεση έναντι της ιταλικής εισβολής το 1940-1941 έλαβε μεγάλη και ευνοϊκή δημοσιότητα στις Η.Π.Α. όπου ο Πρόεδρος Roosevelt αγωνιζόταν με επιτυχία να μεταστρέψει την αμερικανική κοινή γνώμη από τον απομονωτισμό στην υποστήριξη της Μεγάλης Βρετανίας και των συμμάχων της. Οι Ελληνοαμερικανοί ήταν για πρώτη φορά σε θέση να ωφεληθούν κοινωνικά από την προβολή και τη σύνδεσή τους με τον τόπο καταγωγής τους στα πλαίσια της αμερικανικής κοινωνίας. Η είσοδος μάλιστα των Η.Π.Α. στον πόλεμο ισχυροποίησε ακόμα περισσότερο τη σύμπλευση των ζωτικών συμφερόντων των Η.Π.Α. και της Ελλάδας¹¹⁷.

Στη μεταπολεμική εποχή η σχέση Ηνωμένων Πολιτειών και Ελλάδας ξεκινά το 1947 όταν η βρετανική κυβέρνηση πληροφόρησε το αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών ότι, λόγω της οξείας οικονομικής κρίσης στην οποία είχε περιέλθει, δεν μπορούσε πια να φέρει το βάρος της υποστήριξης του ελληνικού κράτους. Έτσι η αμερικανική κυβέρνηση ανέλαβε με αξιοσημείωτη προθυμία τα βάρη. Στις 12 Μαρτίου ο Πρόεδρος Truman ζήτησε 400 εκατομμύρια δολάρια έκτακτης βοήθειας από το Κογκρέσο αναγγέλλοντας αυτό που έγινε γνωστό σαν Δόγμα Truman και με το οποίο οι Η.Π.Α. αναλάμβαναν να υποστηρίξουν τις προσπάθειες του «ελεύθερου κόσμου», που πάλευε να αμυνθεί ενάντια στην υπονόμευσή του από ένοπλες μειονότητες. Έτσι η Ελλάδα συμπεριλήφθηκε στο δυτικό πόλο του αναδυόμενου διπολικού ευρωπαϊκού συστήματος ενώ το 1952 γίνεται δεκτή στο NATO¹¹⁸.

Ευθυγραμμιζόμενη με τις Η.Π.Α. και το NATO, η Ελλάδα εναπόθεσε την ασφάλειά της στο ευρύτερο πλαίσιο της πολιτικής ασφάλειας της Ατλαντικής Συμμαχίας στην περιοχή. Η έκταση και η ένταση της ανάμιξης του NATO στον ελληνικό αμυντικό

¹¹⁶ Κεντικελένης Αλέξανδρος, *Εθνοτικές Ομάδες Πίεσης και Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Μια συγκριτική προσέγγιση της δραστηριοποίησης του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι τη δεκαετία του 1970*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2008, σελ.6.

¹¹⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 47.

¹¹⁸ Clogg Richard, *Σύντομη ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα, 1999, σελ. 235.

σχεδιασμό, έδωσε στις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις έναν εσωτερικό και όχι εξωτερικό «προσανατολισμό». Η Ελλάδα έπρεπε να έχει «ένα στρατιωτικό μηχανισμό ικανό να διατηρήσει την εσωτερική ασφάλεια, για να αποφευχθεί η κομμουνιστική κυριαρχία». Σ' αυτό τον καθορισμό του ρόλου των Ενόπλων Δυνάμεων ήταν εμφανής η κληρονομιά του εμφυλίου πολέμου.

Με την επίτευξη της εσωτερικής τάξης και ασφάλειας, θεωρήθηκε ότι οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις είχαν ουσιαστικά εκπληρώσει τις συμμαχικές τους υποχρεώσεις, μια και γι' αυτές η άμυνα κατά εξωτερικού κινδύνου εθεωρείτο δευτερεύον καθήκον. Σε περίπτωση επιθετικής ενέργειας από χώρα του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ο ελληνικός στρατός αναμενόταν απλώς και μόνο να καθυστερήσει τον εχθρό. Οι Η.Π.Α. και το ΝΑΤΟ είχαν αναλάβει να παρέχουν ενισχύσεις στην Ελλάδα σε περίπτωση τέτοιας επίθεσης. Συνεπώς, σύμφωνα με τα σχέδια του ΝΑΤΟ, στη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο ο ρόλος της Ελλάδας περιοριζόταν στο να αποτελεί απλώς και μόνο έναν πυροδοτικό μηχανισμό, η ενεργοποίηση του οποίου θα έθετε σε λειτουργία την πανίσχυρη νατοϊκή στρατιωτική μηχανή.

Το 1974 όμως οι Έλληνες αναλυτές διαπίστωσαν ότι ενώ η χώρα πλήρωνε το κόστος της εξάρτησης από το ΝΑΤΟ και τις Η.Π.Α., δεν απολάμβανε τα οφέλη που θα έπρεπε να της προσφέρει αυτή η εξάρτηση, δηλαδή ασφάλεια και προστασία. Και αυτό γιατί ο κίνδυνος δε προερχόταν από το «βορρά» αλλά «εξ ανατολών» και ήταν μέλος του ίδιου συνασπισμού στον οποίο ανήκε και η Ελλάδα. Την ίδια στιγμή η ελληνική πολιτική ηγεσία συνειδητοποίησε ότι η χώρα, μετέχοντας στην Ατλαντική Συμμαχία δεν βελτίωσε την ασφάλειά της. Αντίθετα, ήταν συγχρόνως και εξαρτημένη και ανασφαλής¹¹⁹.

Σε αντίθεση με το 1964 οι Η.Π.Α. έδειξαν να μπορούν να ανεχτούν μια σύγκρουση μεταξύ συμμάχων. Τότε ο Πρόεδρος Johnson ματαίωσε τα σχέδια της Άγκυρας για αποβίβαση στρατευμάτων στην Κύπρο στέλνοντας επιστολή στον Τούρκο πρωθυπουργό Ινονού λέγοντας τα εξής: *«Η συμμετοχή στο ΝΑΤΟ, βασικά σημαίνει παραδοχή του γεγονότος ότι οι χώρες-μέλη του οργανισμού αυτού, δεν είναι δυνατόν να ευρεθούν σε εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ των(...) Σύμφωνα με το άρθρο 4 της συμφωνίας με την Τουρκία του Ιουλίου 1947, η κυβέρνησή σας είναι υποχρεωμένη να αποσπάσει την έγκριση των Η.Π.Α. για την χρησιμοποίηση της στρατιωτικής βοήθειας για σκοπούς διαφορετικούς από αυτούς για τους οποίους δόθηκε(...) πρέπει να σας πω*

¹¹⁹ Ηφαιστος Παν.& Πλατιάς Αθ., *Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1992, σελ.29-30.

με όλη την ειλικρίνεια, πως οι Η.Π.Α. δεν μπορούν να δεχθούν να χρησιμοποιηθεί, κάτω από τις σημερινές συνθήκες, οποιοσδήποτε στρατιωτικός οπλισμός που παραχωρήθηκε από τις Η.Π.Α. στην Τουρκία για τουρκική επέμβαση στην Κύπρο¹²⁰. Τα επιχειρήματα αυτά «χάθηκαν» το 1974 όταν ο Υπουργός Εξωτερικών Henry Kissinger προτίμησε να σταθεί αδρανής μπροστά στον Αττίλα Ι και ΙΙ.

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία σπάνια παραδέχθηκαν μετά το 1974 ότι η αμερικανική κυβέρνηση ήταν δίκαιη στη μεταχείριση που τους επιφύλαξε. Οι Η.Π.Α. ισχυρίζονταν βέβαια πάγια ότι η πολιτική τους στηριζόταν στην επιθυμία τους για ισότιμη και δίκαιη σχέση με τους δυο πολύτιμους συμμάχους τους στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Στην πραγματικότητα όμως, μια τέτοια πολιτική ήταν συχνά όχι μόνο ανέφικτη, αλλά και ανεπιθύμητη: ανέφικτη γιατί παρά τις αμερικανικές προσπάθειες για το αντίθετο, η Ελλάδα και η Τουρκία δεν έχαναν ευκαιρία, άμεσα ή έμμεσα, να εμπλέξουν τις Η.Π.Α. στις διμερείς τους σχέσεις. Ανεπιθύμητη, γιατί σε τελευταία ανάλυση, η συγκεκριμένη συμπεριφορά κάθε συμμάχου τους μπορεί να έχει θετικές ή αρνητικές συνέπειες για την γενικότερη δυτική πολιτική και τα αμερικανικά συμφέροντα και για αυτό θεωρούσαν οι Η.Π.Α. ότι έπρεπε, έμμεσα και διακριτικά τουλάχιστον, να την ενθαρρύνουν ή να την εμποδίσουν. Έτσι, πίσω από μια συχνά ειλικρινή προσπάθεια για τήρηση αυστηρής ουδετερότητας (τουλάχιστον στις δημόσιες διακηρύξεις της), η αμερικανική κυβέρνηση δεν μπορούσε παρά να κρίνει τις ενέργειες και απαιτήσεις των δύο συμμάχων της, μέσα από το πρίσμα των επιπτώσεών τους για τα ίδια τα στενά εθνικά συμφέροντά της¹²¹.

Η μεγαλύτερη απόκλιση λοιπόν των ελληνικών από τα αμερικανικά συμφέροντα αφορά στην Τουρκία που στη μεταψυχροπολεμική εποχή αποτελεί πολύτιμο σύμμαχο των Η.Π.Α. στις γεωπολιτικά βαρυσήμαντες περιοχές της Μέσης Ανατολής, του Καυκάσου και της Κασπίας. Πέρα της σημασίας της ως προμαχώνα της Δύσης στις ταραχώδεις αυτές περιοχές, από τις οποίες εξαρτάται ο αναπτυσσόμενος κόσμος για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του, η Τουρκία αποτελεί επιπλέον πρότυπο κοσμικού και σχετικά δημοκρατικού κράτους στον μουσουλμανικό κόσμο ενώ αποτελεί σημαντικό στρατηγικό εταίρο του Ισραήλ. Ως εκ τούτου η αμερικανική πολιτική επενδύει πολλά στην τουρκική συμμαχία της και στον συνεχιζόμενο δυτικό προσανατολισμό της Τουρκίας.

¹²⁰ Βαληνάκης Γιάννης, *Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1949-1988* Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1989, σελ.102.

¹²¹ Ο.π, σελ.266.

Για την Ελλάδα απεναντίας, η Τουρκία αποτελεί τη σοβαρότερη αν όχι τη μόνη, σημαντική απειλή για τα μείζονα εθνικά της συμφέροντα. Το Κυπριακό και οι ελληνοτουρκικές διενέξεις στο Αιγαίο – και δυνητικά στη Θράκη – είναι τα οξύτερα προβλήματα ασφαλείας που αντιμετωπίζει ο Ελληνισμός εδώ και μία τουλάχιστον γενιά. Αναπόφευκτα, η αμερικανική υποστήριξη στην Τουρκία εκλαμβάνεται από την Ελλάδα ως ενίσχυση του μεγάλου αντιπάλου του Ελληνισμού. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη δικαιολογημένη απογοήτευση και πικρία των Ελλήνων με τη στάση των Η.Π.Α. κατά την επταετή δικτατορία και την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 κλόνησε βαθιά την εμπιστοσύνη της Ελλάδας στις Η.Π.Α. και κληροδότησε στην ελληνική κοινωνία μεγάλα ρεύματα αντιαμερικανισμού. Όσο λοιπόν παραμένουν ανοικτά τα ελληνοτουρκικά προβλήματα, οι τριβές θα παραμένουν καθώς την Ελλάδα τη συμφέρει η αποδυνάμωση της Τουρκίας ενώ τις Η.Π.Α. για λόγους άσχετους με τα ελληνοτουρκικά, η ενδυνάμωσή της¹²².

Ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1980 η Ελλάδα «διαπνεόταν» από έναν ρητορικό αντιαμερικανισμό. Το 1984, όταν η πλειοψηφία των Ελληνοαμερικανών ψήφισε υπέρ της επανεκλογής Reagan στην αμερικανική προεδρία, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ανδρέας Παπανδρέου δήλωνε στο συνέδριο του ΠΑ.ΣΟ.Κ., στις 10 Μαΐου 1984, ότι από τις δύο υπερδυνάμεις μόνο οι Η.Π.Α. ήταν ιμπεριαλιστική δύναμη. Με το τέλος όμως του Ψυχρού Πολέμου και την πτώση της κυβέρνησης Παπανδρέου το 1989 εξαλείφθηκαν τα εντονότερα στοιχεία των διμερών τριβών της δεκαετίας του 1980. Η συμμετοχή μάλιστα της Ελλάδας στη διεθνή συμμαχία κατά του Ιράκ στον Πόλεμο του Κόλπου το 1990-1991 έφερε τις δυο χώρες πιο κοντά¹²³.

Την ίδια περίοδο, τα Βαλκάνια άρχισαν να αποτελούν σημαντικότατο πεδίο σύγκλισης των ελληνικών και των αμερικανικών συμφερόντων. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, Αμερικανοί αξιωματούχοι διέβλεπαν τον ηγετικό ρόλο της Ελλάδας στη σταθεροποίηση των Βαλκανίων καθώς και τη δυνατότητά της να συμβάλει στη δύσκολη μετάβαση των βαλκανικών κρατών από το κομμουνιστικό στο φιλελεύθερο σύστημα. Ωστόσο, η ελληνική ηγεσία άργησε να αδράξει την ευκαιρία, που προσέφερε η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας παρά το ότι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου βρήκε τη χώρα σε εξαιρετικά πλεονεκτική θέση. Τη στιγμή που οι βόρειοι γείτονές της ήταν οικονομικά αποδυναμωμένοι και αμυντικά ακάλυπτοι με εξωτερικό

¹²² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες*, στο Τσάκωνας Παναγιώτης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Β' σελ.605.

¹²³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ.58.

προσανατολισμό προς τη Δύση, εκείνη άνηκε ήδη τόσο στο NATO όσο και στην Ε.Ο.Κ. ενώ ήταν η οικονομικά πιο αναπτυγμένη και πληθυσμιακά η πιο ομοιογενής χώρα των Βαλκανίων. Το 1991 οι Η.Π.Α. αναγνωρίζοντας αυτήν την ελληνική υπεροχή την έβλεπαν ως μελλοντική ηγεμονική δύναμη στον βαλκανικό χώρο και ήταν διατεθειμένες να την υποστηρίξουν σε έναν τέτοιο ρόλο.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 όμως επικράτησε ο φόβος, ότι η διάλυση της παλαιάς Γιουγκοσλαβίας θα απειλούσε το εδαφικό status quo ευρύτερα στην περιοχή. Η ανεξαρτησία της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αναβίωσε φόβους από τη δεκαετία του 1940 για τον σλαβομακεδονικό επεκτατισμό σε βάρος της Ελλάδας, που η αλυτρωτική ρητορική ορισμένων κύκλων στα Σκόπια έμοιαζε να επιβεβαιώνει, παρά του ότι ο διμερής καταμερισμός ισχύος ήταν συντριπτικά υπέρ της Ελλάδας, καθώς και του ότι οι ελληνικές αμυντικές δαπάνες ήταν περίπου διπλάσιες από ολόκληρο το ΑΕΠ της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Πολλοί Έλληνες ωστόσο φοβούνταν κυκλωτικές κινήσεις της Τουρκίας στα βόρεια ελληνικά σύνορα μέσω του Μακεδονικού ζητήματος¹²⁴.

Η ελληνική προσοχή εστιάστηκε πολύ γρήγορα στο πρόβλημα που θα δημιουργούσε μια διεθνής αναγνώριση της ΠΓΔΜ με ονομασία που θα περιείχε τη λέξη Μακεδονία, με αποτέλεσμα η χώρα να αντιδράσει με ακραία ανασφάλεια στις επεκτατικές βλέψεις ενός κράτους οικονομικά και στρατιωτικά ανίσχυρου. Παράλληλα αρνείτο να αντιληφθεί την πιθανότητα διαμέλισης της χώρας αυτής μεταξύ Βουλγαρίας και Αλβανίας –εξαιτίας της πληθυσμιακής της ετερογένειας- ενδεχόμενο που θα έφερνε νέα αποσταθεροποίηση στα Βαλκάνια και φυσικά δεν θα συνέφερε καθόλου την Ελλάδα¹²⁵.

Οι φοβίες αυτές συνέβαλαν στην έξαρση των φιλοσερβικών τάσεων τόσο στην ελληνική κοινωνία όσο και στην πολιτική ηγεσία. Η Σερβία που ήταν στο πλευρό της Ελλάδας τόσο στους δύο Βαλκανικούς όσο και στους δύο παγκόσμιους πόλεμους, έμοιαζε να αποτελεί τον μόνο σίγουρο σύμμαχο στο φαινομενικά απειλητικό νέο βαλκανικό περιβάλλον. Οι φιλοσερβικές τάσεις της ελληνικής πολιτικής και η αντιπαράθεση Αθηνών-Σκοπίων, που αποκορυφώθηκε με το ελληνικό εμπάργκο του 1994-5, προκάλεσαν τριβές στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Οι Η.Π.Α. ήθελαν την

¹²⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες*, στο Τσάκωνας Παναγιώτης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική :Μια συνολική προσέγγιση*, ο.π.,σελ.605-612.

¹²⁵ Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Μακεδονικό Ζήτημα: 1991-2002 στο Τσάκωνας Παναγιώτης, Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική :Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Β' σελ.487.

Ελλάδα να λειτουργήσει ως περιφερειακός σταθεροποιητικός παράγοντας και όχι να αποσταθεροποιήσει την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και να συνδράμει τον σερβικό επεκτατισμό, που σύμφωνα με μια υπεραπλουστευτική αμερικανική αντίληψη ήταν η κύρια αιτία της αιματοχυσίας στις πρώην γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες.

Η κατάσταση άλλαξε στα μέσα της δεκαετίας του 1990 με τη Συμφωνία του Ντέιτον, που τερμάτισε τον Βοσνιακό Πόλεμο και την Ενδιάμεση Συμφωνία Αθηνών-Σκοπίων, που ομαλοποίησε τις διμερείς σχέσεις, αναβάλλοντας την οριστική διευθέτηση του ζητήματος της ονομασίας της γειτονικής χώρας. Οι νέες εξελίξεις όμως στο θέμα αυτό έχουν φέρει τις δύο χώρες σε νέα ρήξη για το θέμα του ονόματος και την συνακόλουθη μη ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ¹²⁶.

Συμπερασματικά, η χώρα άργησε να αδράξει μια σημαντική ευκαιρία. Διότι μικρά κράτη σαν την Ελλάδα θα πρέπει να χρησιμοποιούν την σύγκλιση των συμφερόντων τους με την υπερδύναμη ως πολλαπλασιαστή της ισχύος τους προκειμένου να μεγιστοποιήσουν το εθνικό όφελός τους και όχι να εγκλωβίζονται σε ανασφάλειες του παρελθόντος¹²⁷. Συνεπώς, η εσωτερική οπτική που διακατείχε την ελληνική εξωτερική πολιτική στις αρχές της δεκαετία του 1990, οδήγησε τη χώρα στο να χάσει πολύτιμο χρόνο και ευκαιρίες, όπως το πακέτο Πινέρο, την καλύτερη ίσως ευκαιρία να υπάρξει συνολική συμφωνία¹²⁸. Έκτοτε οι συνθήκες υπήρξαν δυσχερέστερες προς ζημία και των δύο μερών διαιωνίζοντας ένα πρόβλημα που θα μπορούσε να έχει διευθετηθεί σχεδόν από την αρχή.

Παρόλα αυτά η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει πολιτική και οικονομική επιρροή στα Βαλκανικά κράτη. Χιλιάδες ελληνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στα Βαλκάνια καταγράφοντας θετικά αποτελέσματα και για τις δυο πλευρές. Επιπλέον η χώρα ιδίως λόγω Σούδας, αποτελεί χώρο στρατηγικής σημασίας για την ικανότητα των Η.Π.Α. να προβάλλουν ισχύ στη Μέση Ανατολή. Το γεγονός αυτό φάνηκε μέσα από τη χρήση των ναυτικών και αεροπορικών εγκαταστάσεων στη Σούδα ως προωθημένων βάσεων για

¹²⁶ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες*, στο Τσάκωνας Παναγιώτης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, ο.π., σελ.605-612.

¹²⁷ Βλ. Αρβανιτόπουλος Κων., Η ελληνική εξωτερική πολιτική: Προκλήσεις και Προοπτικές στο www.e-logos.gr/articles.asp

¹²⁸ Το πακέτο Πινέρο προέβλεπε αλλαγή των επίμαχων άρθρων του Συντάγματος των Σκοπίων, παύση της αλυτρωτικής προπαγάνδας και σύνθετη ονομασία.

την υποστήριξη της αμερικανικής και συμμαχικής παρουσίας στον Περσικό Κόλπο, στον πόλεμο των Η.Π.Α. και των συμμάχων τους κατά της τρομοκρατίας¹²⁹.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Η πρώτη μορφή κινητοποίησης της Ελληνοαμερικανική ομογένειας υπέρ της Ελλάδας σημειώνεται κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και οργανώθηκε από την GWRA (την Greek War Relief Association) που δημιουργήθηκε από τον Spyros Skouras, πρόεδρο της National Theaters Company. Σε συνεργασία με την Εκκλησία και τις υφιστάμενες ελληνοαμερικανικές οργανώσεις (ιδίως την ΑΗΕΡΑ), η GWRA διενήργησε επιτυχείς εράνους που ενίσχυσαν την Ελλάδα όχι μόνο κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του 1940-1941, αλλά κυρίως κατά την περίοδο της Κατοχής. Μέσω Σουηδικών μεταφορέων και του Ερυθρού Σταυρού η GWRA, σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις των Η.Π.Α. και της Μεγάλης Βρετανίας, οργάνωσε τη συστηματική διοχέτευση τροφίμων στην κατοχική Ελλάδα.

Η επιτυχία της κινητοποίησης της ελληνοαμερικανικής ομογένειας κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο πηγάζει από τη συστράτευση του κράτους υποδοχής και του κράτους προέλευσης στον μεγάλο αγώνα κατά του Χίτλερ και των συμμάχων του. Η Αμερικανική Κυβέρνηση Roosevelt και οι πολιτικοί σύμμαχοί της στο Κογκρέσο υποστήριξαν τις προσπάθειες των Ελληνοαμερικανών κατά το 1941, πριν ακόμα την είσοδο των Η.Π.Α. στον πόλεμο, στα πλαίσια του γενικότερου πολιτικού αγώνα τους ενάντια στους απομονωτιστές. Τον Απρίλιο του 1941 ο Πρόεδρος Roosevelt δέχθηκε αντιπροσωπεία της ΑΗΕΡΑ στον Λευκό Οίκο και εξέδωσε θερμή υποστηρικτική ανακοίνωση. Τον Αύγουστο του 1941 ο πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων του Κογκρέσου Sam Rayburn – ένας από τους ισχυρότερους πολιτικούς των Η.Π.Α. μετά τον Πρόεδρο- προσφώνησε το Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο στις Η.Π.Α. μεταφέροντας μήνυμα του ίδιου του Προέδρου Roosevelt¹³⁰.

¹²⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες*, στο Τσάκωνας Παναγιώτης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, ο.π.,σελ.605-612.

¹³⁰ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ.46-47.

Ουσιαστικά όμως, η τουρκική εισβολή στην Κύπρο ήταν που στάθηκε η αιτία της πραγματικής διαμόρφωσης του Ελληνικού λόμπι. Τον Ιούλιο του 1974 ένα πραξικόπημα που οργανώθηκε από την ελληνική χούντα υπό την καθοδήγηση του Δ. Ιωαννίδη επέφερε την πτώση του Προέδρου της Κύπρου, Αρχιεπισκόπου Μακάριου. Αυτό οδήγησε στην άνοδο στην εξουσία του δεξιού δημοσιογράφου, Νικολάου Σαμψών, που είχε γίνει γνωστός ως ηγετική φυσιογνωμία του ΕΟΚΑ-Β (μιας οργάνωσης που είχε ως σκοπό να εκδιώξει τον Μακάριο και να επιτύχει την ένωση με την Ελλάδα). Ο τελευταίος κυβέρνησε μόνο λίγες ημέρες σε μια κυβέρνηση βασισμένη στο μοντέλο της ελληνικής χούντας. Η Τουρκία εκμεταλλευόμενη τη Συνθήκη Εγγύησης του 1959 αποφάσισε να επέμβει στρατιωτικά. Το αποτέλεσμα ήταν να καταληφθεί το βόρειο 37% του νησιού και να δημιουργηθεί ένας προσφυγικός πληθυσμός περίπου 200.000 Ελληνο-Κυπρίων. Όλοι οι Ελληνο-Κύπριοι μετακινήθηκαν προς το νότιο τμήμα του νησιού, ενώ οι Τουρκο-Κύπριοι στο βόρειο, δημιουργώντας έτσι, έναν πληθυσμό χωρισμένο σε δύο εθνικές κοινότητες¹³¹.

Κατά τη διάρκεια της κυπριακής κρίσης ήταν φανερό ότι ο Henry Kissinger, ο Αμερικανός Υπουργός των Εξωτερικών, είχε γείρει την «πλάστιγγα» προς το μέρος της Τουρκίας. Ήδη λοιπόν ο Ελληνικός λαός ήταν εκτός εαυτού από τη φανερή προθυμία του Υπουργού να ανεχθεί το καθεστώς του Σαμψών καθώς και από την αδράνειά του μπροστά στον Αττίλα Ι και ΙΙ¹³². Παράλληλα τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1974 απέδειξαν ότι το μέχρι τότε στρατηγικό ελληνικό δόγμα ήταν αποτυχημένο αφού η εναπόθεση της ασφάλειας της Ελλάδος στο ευρύτερο πλαίσιο της πολιτικής ασφάλειας της Ατλαντικής συμμαχίας στην περιοχή ουσιαστικά έκανε τη χώρα ανίκανη να αμυνθεί από μόνη της σε περίπτωση επίθεσης¹³³.

Η Ελληνοαμερικανική κοινότητα αντέδρασε μπροστά στον εθνικό κίνδυνο χρησιμοποιώντας τις ήδη υπάρχουσες δομές της αλλά και δημιουργώντας νέες όπως το ΑΗΙ το οποίο συστάθηκε την 1^η Αυγούστου 1974. Το σημαντικότερο είναι ότι οι ελληνικές οργανώσεις τη συγκεκριμένη περίοδο λειτούργησαν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά. Χρησιμοποιώντας τη δομή της Αρχιεπισκοπής και της ΑΗΕΡΑ (της μεγαλύτερης ελληνοαμερικανικής οργάνωσης) κατάφεραν να κινητοποιήσουν την Ελληνοαμερικανική κοινότητα η οποία συσπειρώθηκε αρχικά για να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες που θα μπορούσαν να ανακουφίσουν τους Ελληνοκύπριους και

¹³¹ Κεντικελένης Αλέξανδρος, *Εθνοτικές Ομάδες Πίεσης και Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Μια συγκριτική προσέγγιση της δραστηριοποίησης του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι τη δεκαετία του 1970*, ο.π., σελ.6.

¹³² Clogg Richard, *Σύντομη ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, ο.π., σελ. 293.

¹³³ Ήφαιστος Παν.& Πλατιάς Αθ., *Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*, ο.π, σελ.29-30.

αργότερα για να επιβάλλει και ύστερα να διατηρήσει το εμπάργκο των όπλων απέναντι στην Τουρκία.

Ειδικότερα, το δίκτυο της Εκκλησίας διευκόλυνε ιδιαίτερα τη διάχυση της πληροφόρησης μέσα στους κόλπους της κοινότητας. Περισσότερες από 500 ενορίες οργανώθηκαν σε 8 περιφέρειες που περιλάμβαναν όλες τις πολιτείες γεγονός που διευκόλυνε ακόμα περισσότερο την επικοινωνία ανάμεσα στις επιμέρους κοινότητες. Υπό την ηγεσία του Αρχιεπισκόπου Ιάκωβου, η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, εγκαθίδρυσε επιτροπές σε κάθε πολιτεία για να διαθέσει πληροφορίες, να ενθαρρύνει τις επαφές μεταξύ των Ελληνοαμερικανών και των πολιτικών και για να βοηθήσει στην εξασφάλιση χρημάτων και προμηθειών για τους Ελληνοκύπριους πρόσφυγες. Αυτή η προσπάθεια ανακούφισης περιλάμβανε, δωρεά αίματος, φαρμάκων, κρεβατιών, κουβερτών, ρούχων και φαγητού. Σε λιγότερο από μισό χρόνο η Αρχιεπισκοπή Βορείου και Νοτίου Αμερικής συγκέντρωσε σχεδόν \$1 εκατ. σε μετρητά από συνεισφορές.

Οι επικεφαλές της Εκκλησίας επιπλέον επένδυσαν αρκετό χρόνο και ενέργεια για να διατεθούν Αμερικανικά κονδύλια για ανθρωπιστική βοήθεια στην Κύπρο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε μια ιδιαίτερα στενή σχέση με τον γερουσιαστή Edward Kennedy επικεφαλή της υποεπιτροπής για τα προβλήματα των προσφύγων και των δραπετών ενώ οι ίδιοι οι παπάδες δεν δίσταζαν στα κηρύγματά τους να προτρέπουν τους πιστούς να ενισχύουν φιλικά διακείμενους γερουσιαστές αποδυναμώνοντας παράλληλα τους αντιτιθέμενους.

Σημαντική ήταν και η χρησιμοποίηση του δικτύου της ΑΗΕΡΑ. Με σχεδόν 50.000 μέλη και άλλα 20.000 που προέρχονταν από τις βοηθητικές οργανώσεις των γυναικών και των νέων και χωρισμένη σε 450 τομείς που εκτεινόταν σε όλες τις Πολιτείες, η ΑΗΕΡΑ ασκούσε επιρροή στην Ελληνοαμερικανική κοινότητα που εκτεινόταν πέρα από τα επίσημα μέλη.

Η τοποθεσία των εθνικών της γραφείων στην Ουάσιγκτον διευκόλυνε την πρόσβαση σε ζωτικές πληροφορίες και τη διενέργεια σημαντικών επαφών. Το προσωπικό της ήταν πανέτοιμο για άσκηση πίεσης στους επιμέρους πολιτικούς και τους συνεργάτες τους. Καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε και η επιτροπή της ΑΗΕΡΑ για τη δικαιοσύνη στην Κύπρο, επιτηρώντας τη Διοίκηση και το Κογκρέσο και «σπρώχνοντας» προς ενέργειες συναφείς με τα συμφέροντα της Ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Επιπλέον η επιτροπή αυτή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη μεταφορά πληροφοριών στο Κογκρέσο και

στην κοινή γνώμη για την κατάσταση που επικρατούσε στην Κύπρο. Την χρονιά που ακολούθησε την τουρκική εισβολή εκπρόσωποι της Επιτροπής συναντήθηκαν με τον Υπουργό Εξωτερικών Kissinger ενώ το 1974 και το 1975 η ΑΗΕΡΑ παρουσιάστηκε ενώπιον της Επιτροπής της Βουλής και της Γερουσίας¹³⁴.

Η αρχική αυτή δραστηριοποίηση της Ελληνοαμερικανικής ομογένειας, μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, αντιμετώπισε την κριτική του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Henry Kissinger, κατά τον οποίο οι Ελληνοαμερικανοί επιδείκνυαν ανεπαρκή προσήλωση στην πατρίδα τους, δηλαδή στις Η.Π.Α., και καθίστατο όργανα μιας ξένης δύναμης δηλαδή της Ελλάδας. Αυτού του είδους η κριτική υποστηρίχτηκε και από μια σειρά σημαντικών Αμερικανών δημοσιογράφων, όπως οι Rowland Evans και Robert Novak (τα άρθρα τους δημοσιεύονται σε πολλές αμερικανικές εφημερίδες), ο Joseph Harsh της Christian Science Monitor και ο Charles Barlett της Washington Star News.

Στην απόκρουση των επιχειρημάτων αυτών σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η ΑΗΙ-ΡΑΚ και ιδιαίτερα ο ιδρυτής της Ευγένιος Ρωσσίδης, ο οποίος είχε υπηρετήσει πριν το 1974 ως Υφυπουργός (Assistant Secretary) Οικονομικών επί προεδρίας Nixon και ως εκ τούτου είχε διατελέσει χαμηλόβαθμος κυβερνητικός συνάδελφος του Kissinger. Ωστόσο το γεγονός της αμφισβήτησης του αμερικανικού πατριωτισμού δείχνει τη δυσκολία που αντιμετώπισαν οι Ελληνοαμερικανοί στην υποστήριξη θέσεων που, κατά την εκτελεστική εξουσία, απέκλιναν από τα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα¹³⁵.

Η ΑΗΙ-ΡΑΚ ξεκίνησε μια καμπάνια κινητοποίησης του Κογκρέσου με επιχειρήματα που βασίζονταν στο κράτος δικαίου. Συγκεκριμένα ο Ρωσσίδης επικαλέστηκε την αμερικανική νομοθεσία που απαγορεύει τη χορήγηση αμερικανικών εξοπλισμών σε κράτη που τους χρησιμοποιούν για επιθετικούς σκοπούς και ισχυριζόταν πως αν ο Kissinger την επαύριον της πρώτης εισβολής, είχε ανακηρύξει την Τουρκία «ακατάλληλη» για περαιτέρω παροχή αμερικανικής βοήθειας όπως υπαγορεύει ο νόμος τότε δε θα είχε γίνει η δεύτερη εισβολή¹³⁶.

Το έτος 1975 ήταν ιδιαίτερα κατάλληλο για μια τέτοια επιχειρηματολογία, καθώς η εκτελεστική εξουσία των Η.Π.Α. δεχόταν σφοδρότατες επιθέσεις από το Κογκρέσο και τον αμερικανικό τύπο. Μια από τις σημαντικότερες κατηγορίες ήταν ότι είχε προβεί σε

¹³⁴ Watanabe Paul, *Greek-American Activism and the Turkish Arms Ban*, ο.π., σελ.36-37.

¹³⁵ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 55.

¹³⁶ www.aheworld.com/history.html

καταχρήσεις και παρανομίες όχι μόνο βάσει του εσωτερικού δικαίου των Η.Π.Α. αλλά και του διεθνούς δικαίου τόσο με το σκάνδαλο Watergate όσο και με τον πόλεμο στο Βιετνάμ, γεγονότα τα οποία υπονόμευσαν την έννοια του εθνικού συμφέροντος στα μάτια της κοινής γνώμης¹³⁷.

Μέσα σε αυτή τη συγκύρια το Ελληνικό λόμπι με τη συντονισμένη προσπάθειά του κατάφερε να πείσει το Κογκρέσο να επιβάλλει εμπάργκο εξοπλισμών κατά της Τουρκίας, παρά την έντονη αντίθεση του προέδρου Ford και του Υπουργού Εξωτερικών Kissinger. Το προσωπικό της AHI-PAC είχε αναλάβει το δύσκολο έργο του να παρακολουθεί όλες τις συνεδριάσεις του Κογκρέσου και τις ενέργειες της εκτελεστικής εξουσίας που σχετίζονταν με την Κύπρο, ενώ κατεύθυνε την Ελληνοαμερικανική κοινότητα να επικοινωνεί με τους εκλεγμένους αντιπροσώπους της και να στέλνει επιστολές για το ζήτημα αυτό. Με τους ισχυρούς δεσμούς που είχε στο Κογκρέσο και συγκεκριμένα με τους Αντιπροσώπους J. Brademas και P. Sarbanes, που είχαν ηγηθεί της προσπάθειας επιβολής του εμπάργκο, αλλά και χρησιμοποιώντας Ελληνοαμερικανούς με μεγάλη επιρροή σε πολλά μέλη του Κογκρέσου προσπαθούσε να πείσει για την ορθότητα διατήρησης του εμπάργκο¹³⁸. Ωστόσο η άρση του εμπάργκο το 1978 δείχνει ότι η συγκυρία του 1975 ήταν παροδική. Παρά το γεγονός ότι ο νέος Πρόεδρος Carter ανακήρυξε τα ανθρώπινα δικαιώματα σε κεντρικό στόχο της εξωτερικής του πολιτικής, έπεισε το Κογκρέσο να άρει το εμπάργκο βάσει επιχειρημάτων για τη γεωπολιτική και στρατηγική σημασία της Τουρκίας.

Έτσι το Ελληνικό λόμπι επικεντρώθηκε στη διατήρηση της σχέσης 7 προς 10 της αμερικανικής βοήθειας προς την Ελλάδα και την Τουρκία. Σε σχέση με το εμπάργκο του 1975, ο στόχος αυτός ήταν περισσότερο συμβατός με τα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα. Δεδομένου ότι η Τουρκία ήταν σημαντικός σύμμαχος των Η.Π.Α. το Ελληνοαμερικανικό λόμπι συμβιβάστηκε με το γεγονός ότι δεν ήταν σε θέση, μετά το 1978, να εναντιωθεί στην αμερικανική βοήθεια προς την Τουρκία. Κατόρθωσε ωστόσο να πείσει το Κογκρέσο ότι η αμερικανική ενίσχυση της στρατηγικής ισχύος της Τουρκίας δεν θα έπρεπε να αποβεί εις βάρος της Ελλάδας, η οποία επίσης ήταν σύμμαχος των Η.Π.Α. Ως εκ τούτου, οι Η.Π.Α. κατέληξαν να παρέχουν βοήθεια στην Ελλάδα όχι με βάση τη στρατηγική της σημασία για τη δυτική συμμαχία, αλλά με γνώμονα τη διαφύλαξη της ελληνοτουρκικής ισορροπίας.

¹³⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 55.

¹³⁸ Κεντικελένης Αλέξανδρος, *Εθνοτικές Ομάδες Πίεσης και Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Μια συγκριτική προσέγγιση της δραστηριοποίησης του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι τη δεκαετία του 1970*, ο.π., σελ.18.

Η επιτυχία αυτή του Ελληνικού λόμπι είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς κατά την περίοδο 1981-1986 η κυβέρνηση Παπανδρέου ακολούθησε σε θεωρητικό επίπεδο, αντιαμερικανική και φιλοσοβιετική στάση. Κατά κανόνα, στη δεκαετία του 1980 η εκτελεστική εξουσία κατέθετε προϋπολογισμό που ανέτρεπε τη σχέση 7 προς 10 υπέρ της Τουρκίας, και στη συνέχεια το Κογκρέσο την επανέφερε με τη διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού. Πάρα ταύτα οι ετήσιες προσπάθειες του Ελληνικού λόμπι υπέρ της διατήρησης της σχέσης 7 προς 10 γίνονταν υπό συνθήκες αυξανόμενης διάστασης με την Ελληνική Κυβέρνηση λόγω του ρητορικού αντιαμερικανισμού της Αθήνας¹³⁹.

Μακροπρόθεσμα οι νέες συνθήκες της μεταψυχροπολεμικής περιόδου δημιούργησαν την προοπτική σημαντικής σύγκλισης των εθνικών συμφερόντων των Η.Π.Α. και της Ελλάδας στα Βαλκάνια. Ωστόσο, οι διμερείς σχέσεις πέρασαν από μια νέα δοκιμασία κατά την περίοδο 1992-1995, η οποία σχετιζόταν με τη Γιουγκοσλαβική κρίση, δυσχεραίνοντας εκ νέου τις προσπάθειες των Ελληνοαμερικανικών οργανώσεων.

Στις 8 Σεπτεμβρίου 1991 τα Σκόπια ψήφισαν την ανεξαρτησία τους υιοθετώντας την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Το θέμα αυτό αναδείχθηκε σε μείζον πρόβλημα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Ο κίνδυνος να αναγνωρισθεί το νεοσύστατο κράτος των Σκοπίων με αυτό το όνομα ήταν μεγάλος. Αξιωματούχοι του Υπουργείου των Εξωτερικών και άλλοι κυβερνητικοί παράγοντες των Η.Π.Α. άφηναν σαφέστατα να εννοηθεί ότι έχουν την απόφαση να προχωρήσουν στην αναγνώριση συγχρόνως με την αναγνώριση και των τριών άλλων κρατών (Κροατία, Σλοβενίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης) που προήλθαν από τη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Μπροστά σε αυτά τα δεδομένα η Παμμακεδονική Ένωση πρωτοστάτησε στις αντιδράσεις. Πρώτο βήμα της ήταν η ανάληψη εκστρατείας για ενημέρωση των Ελλήνων των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά, και ιδιαίτερα, των Ελλήνων πολιτικών αυτών των χωρών καθώς και η εξασφάλιση της συνεργασίας και των άλλων μεγάλων Ελληνοαμερικανικών οργανώσεων ενώ ανάθεσε το συντονισμό των ενεργειών στο γνωστό γραφείο δημοσίων σχέσεων «Manatos & Manatos».

Η Παμμακεδονική ετοίμασε στην Εταιρεία Wester Union τηλεγράφημα το οποίο τα μέλη της και άλλοι ομογενείς έστειλαν στον Υπουργό των Εξωτερικών J. Baker. Την ίδια εποχή οι σύλλογοι και τα τμήματα της οργάνωσης, με συντονιστές τους κυβερνήτες και με τη συνεργασία όλων των ομογενειακών οργανώσεων και κοινοτήτων,

¹³⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 56-57.

συγκέντρωσαν εκατοντάδες χιλιάδες υπογραφές σε κείμενο ανοικτής επιστολής που απευθυνόταν στον Πρόεδρο Bush, στον Υπουργό Baker στα μέλη του Κογκρέσου καθώς και στους Υπουργούς των Εξωτερικών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον σε συνεργασία με το Εθνικό Συμβούλιο και την Ομοσπονδία Ελληνικών Σωματείων της Νέας Υόρκης οργανώθηκε αντιδιαδήλωση ως απάντηση στην Σκοπιανή διαδήλωση για «την καταπίεση της Μακεδονικής μειονότητας». Συγχρόνως αλληπάλληλες ήταν οι επισκέψεις και παραστάσεις στο State Department αντιπροσωπείας που την αποτελούσαν ο Αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος, ο πρόεδρος της Παμμακεδονικής Φώτης Γερασόπουλος καθώς και ο πρόεδρος της UHAC Andrew Athens.

Στις 29 Απριλίου 1992 οργανώθηκε ημερήσιο λόμπι. Εκατόν δώδεκα σημαίνοντα στελέχη της Παμμακεδονικής συγκεντρώθηκαν στην Ουάσιγκτον και κατανεμημένα σε ομάδες δύο-τριών προσώπων επισκέφθηκαν τους γεροισιαστές και βουλευτές, προσφέροντας φάκελο με πληροφοριακό υλικό και ζητώντας τους να υπογράψουν επιστολή προς τον Πρόεδρο Bush για μη αναγνώριση των Σκοπίων αν στο όνομα υπάρχει η λέξη «Μακεδονία». Την επιστολή υπέγραψαν 180 γεροισιαστές και βουλευτές ενώ αποκορύφωμα της προσπάθειας ήταν το συλλαλητήριο που οργανώθηκε στις 31 Μαΐου 1992 στο πάρκο Ellipse απέναντι από το Λευκό Οίκο. Το συντονισμό του συλλαλητηρίου είχε αναλάβει το Εθνικό Συμβούλιο ενώ συνεργάστηκαν οι ομογενειακές ομοσπονδίες Νέας Υόρκης, Νέας Αγγλίας, Φιλαδέλφειας, Σικάγου, Φλόριντας και Καλιφόρνιας¹⁴⁰. Αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών ήταν να μην αναγνωρισθούν επίσημα τα Σκόπια από το State Department με το όνομα Μακεδονία.

Εντωμεταξύ τα Σκόπια υπέβαλλαν αίτηση ένταξης του κράτους τους στο Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Έτσι η προσοχή του Ελληνικού λόμπι στρέφεται στον Ο.Η.Ε. Στα τέλη του 1992 και αρχές του 1993 ομογενειακή αντιπροσωπεία, μ' επικεφαλής τον πρόεδρο του Εθνικού Συμβουλίου Κ. Νάθενα επισκέφθηκε τους πρεσβευτές όλων των χωρών μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας και ζήτησαν να μην προχωρήσουν στην ένταξη των Σκοπίων στον Ο.Η.Ε., αν, προηγουμένως δεν τηρηθούν οι τρεις όροι (όνομα-σημαία-σύνταγμα) που είχε θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Σ' ενίσχυση δε των ενεργειών της αντιπροσωπείας οργανώθηκε στις 15 Ιανουαρίου 1993 διαδήλωση μπροστά στο κτίριο του Ο.Η.Ε. στη Νέα Υόρκη. Προϊόν αυτών των ενεργειών ήταν η

¹⁴⁰ Παπαϊωάννου Αθ. Λαζάρου, *Η Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής: Πενήντα χρόνια ζωής και δράσης*, Κοζάνη, Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων Υπουργείο Πολιτισμού-Δήμος Κοζάνης, 1999, σελ. 163-164.

ένταξη στον Ο.Η.Ε. των Σκοπίων με το προσωρινό όνομα FYROM χωρίς το δικαίωμα ανάρτησης σημαίας και την έναρξη νέων διαπραγματεύσεων με τη μεσολάβηση των Βανς και Όουεν.

Ως συνέπεια των αντιδράσεων αυτών ήταν η καθυστέρηση από τον Πρόεδρο Clinton της σύναψης διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Ουάσιγκτον και Σκοπίων. Παρά όμως τις αντιρρήσεις των οργανώσεων της ομογένειας, το 1995 υπογράφεται η ενδιάμεση συμφωνία που ουσιαστικά υποβάθμισε (προσωρινά) το ζήτημα της ονομασίας. Στην περίπτωση μάλιστα αυτή έγινε για άλλη μια φορά αντιληπτή η διαφορετική γραμμή πλεύσης των μελών του Ελληνικού λόμπι και των μελών της Ελληνικής Κυβέρνησης.

Με αφορμή τα δύο αυτά γεγονότα είναι φανερό πως το Ελληνικό λόμπι σχεδόν ποτέ δεν κατάφερε να επηρεάσει την αμερικανική εξωτερική πολιτική σε βαθμό που εκείνη να παρεκκλίνει σημαντικά από την εξυπηρέτηση του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος. Φωτεινή εξαίρεση αποτέλεσε το παροδικό εμπάργκο εξοπλισμών κατά της Τουρκίας για την επιβολή του οποίου η επίδραση του Ελληνικού λόμπι υπήρξε αποφασιστική. Αν και αντιμετώπισαν τις έντονες αντιδράσεις του Λευκού Οίκου οι Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις κατόρθωσαν να διατηρήσουν σε ισχύ το εμπάργκο εκμεταλλευόμενες τις ιδιαίτερες πολιτικοκοινωνικές συνθήκες και βασιζόμενες αποκλειστικά στην επιρροή που είχαν στο Κογκρέσο. Καίριας σημασίας υπήρξε η συσπείρωση ολόκληρης της κοινότητας και οι συντονισμένες δραστηριότητες των βασικών οργανώσεων. Αν αναλογιστεί κανείς ότι πριν το 1974 δεν υπήρχε ένα οργανωμένο λόμπι παρά μόνο διάσπαρτες οργανώσεις, τα επιτεύγματα αυτά αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σημασία και αποτελούν κίνητρο για την υιοθέτηση μιας κοινής ατζέντας και για τον καλύτερο συντονισμό των ενεργειών της ελληνικής ομογένειας¹⁴¹.

¹⁴¹ Κεντικελένης Αλέξανδρος, *Εθνοτικές Ομάδες Πίεσης και Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Μια συγκριτική προσέγγιση της δραστηριοποίησης του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι τη δεκαετία του 1970*, ο.π., σελ.19.

ΤΟ ΑΡΜΕΝΙΚΟ ΛΟΜΠΙ

Ιστορικά

Η αρμενική μετανάστευση στις Η.Π.Α. άρχισε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και κορυφώθηκε το 1920 εξαιτίας των θηριωδιών στην Τουρκία και της Σοβιετοποίησης της Αρμενίας. Τη δεκαετία του 1970 και του 1980 νέα κύματα μεταναστών εισήλθαν στη χώρα εξαιτίας διαφόρων αποσταθεροποιητικών γεγονότων όπως οι Αραβοϊσραηλινοί πόλεμοι, ο εμφύλιος πόλεμος στη Λιβύη και η Ιρανική Επανάσταση. Τέλος, η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης δημιούργησε νέα εισροή μεταναστών.

Σήμερα, η Αρμενική κοινότητα των Η.Π.Α., υπολογίζεται ότι φτάνει τους 750.000 ανθρώπους. Περίπου οι μισοί ζουν στην Καλιφόρνια, ενώ οι υπόλοιποι συγκεντρώνονται στη Νέα Υόρκη, στη Μασαχουσέτη στο New Jersey, στην Πενσυλβάνια, στο Ιλλινόις, στο Μίσιγκαν, στο Οχάιο και τη Φλόριδα.

Παρά την επιχειρηματική τους εμπειρία, οι πρώτοι μετανάστες έπρεπε να εργαστούν ως ανειδίκευτοι εργάτες και προσπάθησαν να αποταμιεύσουν χρήματα για να δημιουργήσουν μικρές επιχειρήσεις ή να αγοράσουν εκτάσεις στην περιοχή του Φρέσνο, όπου όμως αντιμετώπιστηκαν με εχθρότητα και ρατσισμό. Η δεύτερη και τρίτη γενιά μεταναστών προσπάθησε να αποκτήσει υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και να διακριθεί στην ιατρική, σε παιδαγωγικά και πολυτεχνικά επαγγέλματα. Μια έρευνα μάλιστα το 1976 έδειξε ότι το ποσοστό των Αρμενίων στα ακαδημαϊκά επαγγέλματα ήταν 50% υψηλότερο από αυτό του Αμερικανικού πληθυσμού.¹⁴² Γενικά οι Αρμένιοι είναι ιδιαίτερα επιτυχημένοι από οικονομική άποψη και συγκρίνονται ικανοποιητικά με άλλες εθνοτικές ομάδες στις Η.Π.Α.¹⁴³

Σε αντίθεση όμως με τους Εβραίους και τους Έλληνες, οι Αρμένιοι της Αμερικής δεν ακολούθησαν σε μεγάλο ποσοστό πολιτική σταδιοδρομία. Από το 1960 ελάχιστοι ανέλαβαν δημόσιο αξίωμα με πιο γνωστούς τον Κυβερνήτη της Καλιφόρνια George Deukmejian και τα μέλη του Κογκρέσου Steven Derounian και Chip Pashayan. Αυτό συνέβαινε είτε λόγω της ελπίδας που έτρεφε μεγάλη μερίδα Αρμενίων ότι θα

¹⁴² Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.29-30.

¹⁴³ Cohen Robin, *Παγκόσμια Διασπορά*, ο.π., 2003, σελ. 107-110.

ξαναγαυρίσουν κάποια μέρα στην πατρίδα είτε γιατί έβρισκαν ότι θα ήταν ασφαλέστερη για την κοινότητα η αποχή από τα κοινά¹⁴⁴.

Η σεμνή εμφάνιση των Αρμενοαμερικανών στη δημόσια ζωή των Ηνωμένων Πολιτειών αντισταθμίζεται όμως από τις συγκρούσεις στα πολιτικά κόμματα της ίδιας της κοινότητας με ρίζες στη Μέση Ανατολή και φυσικά στην Αρμενία. Το μεγαλύτερο από αυτά είναι το Armenian Revolutionary Federation (ARF) το οποίο δρα στις Η.Π.Α για πάνω από μισό αιώνα. Στόχος του ήταν η δημιουργία μιας ανεξάρτητης Αρμενίας εκεί που ιστορικά βρισκόταν. Ως το κυρίαρχο κόμμα που κυβέρνησε την πρώτη Αρμενική Δημοκρατία (1918-20) προβλήθηκε μέσα στη διασπορά ως η κύρια αντιτιθέμενη δύναμη στον Σοβιετικό έλεγχο. Οι αντίπαλοι του ARF, το Armenian Democratic Liberal Party (ADL) και το Social Democratic Hunchakian Party (SDH) έβλεπαν το Σοβιετικό ζυγό προτιμότερο από μια αδύναμη ανεξάρτητη Αρμενία, έρμαιο στην Τουρκική επιθετικότητα! Μετά όμως από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και την ίδρυση της ανεξάρτητης Δημοκρατίας το 1991, το ADL και το SDH έδωσαν τη στήριξή τους στην κυβέρνηση του προέδρου Ter-Petrosian ενώ το ARF ακολούθησε έναν αντιπολιτευτικό ρόλο ο οποίος το οδήγησε σε διαθεσιμότητα από την αρμενική κυβέρνηση το Δεκέμβριο του 1994¹⁴⁵.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Robin Cohen μπορούμε να διακρίνουμε τρία εντυπωσιακά χαρακτηριστικά στην πορεία της αρμενικής διασποράς στις ΗΠΑ :

- Τη σχετικά δημόσια σιωπή της κοινότητας έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970
- Τον περισσότερο δημόσιο ρόλο που παίζει από τότε και
- Την ανάπτυξη ενός ισχυρού συνόλου εσωτερικών κοινωνικών και πολιτιστικών οργανώσεων.

Η αρχική σιωπή αντικατόπτριζε εν μέρει ένα ψυχοκοινωνιολογικό τραύμα, ευρύτερα γνωστό ως σύνδρομο του επιζήσαντα αφού οι άνθρωποι αυτοί γλίτωσαν από το τραυματικότερο γεγονός στην αρμενική ιστορία. Το 1915 οι Τούρκοι άρχισαν να δολοφονούν και να εκτοπίζουν Αρμένιους στη Συρία και στην Παλαιστίνη. Τη νύχτα μάλιστα της 23^{ης} Αυγούστου του 1915, πολιτικοί, θρησκευτικοί, εκπαιδευτικοί και

¹⁴⁴ Hovannisian G. Richard , *The Armenian Diaspora and the Narrative Power* στο Constan, D.& Platias A., *Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective*, London:Macmillan, 1993

¹⁴⁵ Dekmejian R.Hrair – Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.30-32.

πνευματικοί ηγέτες συνελήφθησαν και δολοφονήθηκαν. Η ίδια μοίρα περίμενε τους Αρμένιους που υπηρετούσαν στον Οθωμανικό στρατό. Σήμερα είναι ευρέως αποδεκτό ότι σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι –περίπου ο μισός αρμενικός πληθυσμός- είτε δολοφονήθηκαν είτε πέθαναν από πείνα κατά την περίοδο 1915-1916. Εάν προστεθούν σε αυτούς εκείνοι που χάθηκαν το διάστημα έως το 1922 ο αριθμός των νεκρών φτάνει το ενάμισι εκατομμύριο. Παρά τις μαρτυρίες που περιέγραφαν τις πράξεις γενοκτονίας η τουρκική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι απλώς κατέστειλε μια εξέγερση ενώ έκανε μια απίθανη καταγγελία για σφαγές Τούρκων από Αρμένιους.

Το 1970, η καταπιεσμένη οργή και ο θυμός που προκάλεσε η επί 60 χρόνια αποσιώπηση της γενοκτονίας καθώς και οι πεισματικές αρνήσεις της τουρκικής κυβέρνησης βρήκε διέξοδο σε μια σειρά από τρομοκρατικές πράξεις. Η αρχή έγινε το 1973 όταν ένας Τούρκος διπλωμάτης δολοφονήθηκε στη Σάντα Μπάρμπαρα από έναν εβδομηνταεπτάχρονο επιζώντα των σφαγών του 1915-1916. Ακολούθησαν επιθέσεις σε άλλους διπλωμάτες, στις τουρκικές αερογραμμές και σε τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι ενέργειες αυτές είχαν ως σκοπό να αναδείξουν το θέμα της γενοκτονίας όμως δίχασαν την Αρμενική κοινότητα σε σχέση με την ηθική της μεθόδου αυτής.

Ως συνέπεια του διχασμού αυτού, η νεότερη γενιά επέλεξε μια πιο διακριτική αντίδραση συμμετέχοντας στις ιδιαίτερα σημαντικές οργανώσεις που είχαν επιβιώσει στην εξορία ή είχαν δημιουργηθεί πρόσφατα. Ανάμεσα σε αυτές ήταν η Αρμενική Αποστολική Εκκλησία και το Armenian Revolutionary Federation. Στους κληρονομημένους αυτούς θεσμούς προστέθηκαν οργανώσεις που γεννήθηκαν στην διασπορά, με πιο σημαντικές την Αρμενική Γενική Φιλανθρωπική Ένωση (AGBU), την Αρμενική Συνέλευση της Αμερικής, την Αρμενική Εθνική Επιτροπή της Αμερικής (ANCA), την Αρμενική Ένωση για την Ιστορική Έρευνα, το Ινστιτούτο Ζόργιαν, τις Ενώσεις Χαϊρένικ και Μπαϊκάρ της Βοστώνης, την Αρμενική Εταιρεία Πρόνοιας και σωρεία άλλων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μεγάλο μέρος της δραστηριότητας, κυρίως σε εκπαιδευτικό και φιλανθρωπικό έργο, προωθείται από εύπορους Αρμένιους χορηγούς καθώς και από σημαντικά ιδρύματα όπως το Ίδρυμα Καλούστ Γκουλμπενκιάν¹⁴⁶.

Μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, η Αρμενική Εθνική Επιτροπή της Αμερικής (ANCA) και η Αρμενική Συνέλευση της Αμερικής αναδύθηκαν ως κυρίαρχες οργανώσεις και «δημιούργησαν» ένα ισχυρό Αρμενικό πολιτικό λόμπι στην Ουάσιγκτον που ως βασικό του μέλημα έθεσε την αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων.

¹⁴⁶ Cohen Robin, *Παγκόσμια Διασπορά*, ο.π. ,σελ. 107-110.

Γενικά η ιστορία της πολιτικής δράσης των Αρμενοαμερικανών έχει να επιδείξει συγκρούσεις ανάμεσα σε ομάδες που αντιπροσώπευαν αποκλίνοντα ιδεολογικά και θρησκευτικά υπόβαθρα, αλλά ο ανταγωνισμός ανάμεσα σε αυτές τις ομάδες οδήγησε επίσης σε υψηλότερα ποσοστά πολιτικής δραστηριότητας και σε μεγαλύτερες συνολικές επιπτώσεις¹⁴⁷.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΜΕΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ

Ήδη από το 1918 το ARF προσπάθησε να δημιουργήσει την πρώτη οργάνωση άσκησης πίεσης προς όφελος των Αρμενικών συμφερόντων, την American Committee for the Independence of Armenia (ACIA), διάδοχος της οποίας είναι η σημερινή ANCA. Παράλληλα πλούσιοι και διαπρεπείς Αρμένιοι είχαν αναλάβει την άσκηση πολιτικής πίεσης των τοπικών και εθνικών αντιπροσώπων με δική τους πρωτοβουλία ή εκ μέρους της κοινότητας.

Η κατάσταση αυτή θα παραμείνει μέχρι το 1972 όταν μια ομάδα από σημαντικές προσωπικότητες και κομματικούς ηγέτες προχωρά στην ίδρυση της Αρμενικής Συνέλευσης της Αμερικής. Η Συνέλευση ιδρύθηκε ως οργανισμός ομπρέλα με σκοπό να αρθρώσει ομόφωνα τις φιλοδοξίες της Αρμενικής κοινότητας και αντικατόπτριζε το αποκορύφωμα γεγονότων και διεργασιών που είχαν δημιουργήσει ένα υψηλότερο επίπεδο πολιτικής συνείδησης και ακτιβισμού ανάμεσα στους Αρμένιους παγκοσμίως.

Από την πρώτη όμως δεκαετία η διαδικασία διαμόρφωσης κοινής ατζέντας παρακωλύθηκε από εσωτερικές διαμάχες που οδήγησαν στην απόσυρση τόσο του ARF όσο και του ADL. Έτσι η οργάνωση που αρχικά δημιουργήθηκε ως «συνασπισμός» προσωπικοτήτων απέμεινε με τα μέλη που αντιτίθονταν στο ARF. Ανάμεσα σε αυτούς ο Steven Mugar και ο Hirair Hovhannian οι οποίοι δεν δίστασαν να ενισχύσουν την οργάνωση με εκατομμύρια δολάρια¹⁴⁸. Επομένως, όταν το 1991 η Αρμενία κέρδισε την ανεξαρτησία της υπήρχε ήδη στην Ουάσιγκτον καλά οργανωμένο Αρμενικό λόμπι που υιοθετούσε τους εξής τρόπους δράσεις:

- Συμμετοχή στην εκλεκτορική και στην εκλογική διαδικασία

¹⁴⁷ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007 σελ. 272.

¹⁴⁸ Dekmejian R.Hrair - Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.32.

- Χρηματοδότηση των υποψηφίων και των πολιτικών κομμάτων
- Προσπάθεια διαμόρφωσης των Think Tanks και επηρεασμού της κοινής γνώμης¹⁴⁹.

Σήμερα λοιπόν το Αρμενικό λόμπι εκπροσωπείται κυρίως από δύο οργανώσεις: την ANCA και την Αρμενική Συνέλευση της Αμερικής. Οι δυο αυτές οργανώσεις αν και λειτουργούν ανταγωνιστικά έχουν συμπληρωματικούς ρόλους γεγονός που επιφέρει αυξημένα οφέλη.

Η ANCA είναι μια λαοφιλής οργάνωση που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην κινητοποίηση της Αρμενικής κοινότητας κάθε περιοχής. Για το σκοπό αυτό διατηρεί πάνω από 45 τοπικά γραφεία σε 25 Αμερικανικές πολιτείες ενώ το κεντρικό γραφείο-αρχηγείο βρίσκεται στην καρδιά των πολιτικών εξελίξεων, στην Ουάσιγκτον D.C. Επιπλέον, διατηρεί γραφεία τόσο στο Ερεβάν (πρωτεύουσα της Αρμενίας) όσο και στην πρωτεύουσα του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Η σημασία που προσδίδει στην τοπική κοινωνία της δίνει ιδιαίτερη πρόσβαση στα μέλη της κάθε κοινότητας¹⁵⁰. Το γεγονός αυτό την έχει «αναδείξει στην Αρμενο-αμερικανική πολιτική οργάνωση με τη μεγαλύτερη επιρροή»¹⁵¹. Ο κόσμος της είναι το πιο ισχυρό της όπλο και για αυτό φροντίζει ιδιαίτερα για την ενημέρωσή του στα θέματα που αφορούν την Αρμενία.

Αντίθετα, η Αρμενική Συνέλευση θα μπορούσε να ειπωθεί πως είναι μια οργάνωση «ελίτ». Η δύναμή της δεν βρίσκεται στην κινητοποίηση του απλού κόσμου αλλά στην ισχύ των επιφανών μελών της. Έτσι στοχοθετεί και πλησιάζει διακεκριμένους Αρμένιους επαγγελματίες και επιχειρηματίες οι οποίοι με τη σειρά τους ενισχύουν το λόμπι τόσο οικονομικά όσο και με τη «δύναμη» των γνωριμιών τους¹⁵². Η διαφορετική αυτή αντίληψη την έχει κάνει να έχει μια πιο κεντρική δομή. Έχοντας εγκαταστήσει και εκείνη το κεντρικό της αρχηγείο στην Ουάσιγκτον DC διατηρεί μόλις ένα περιφερειακό γραφείο στο Beverly Hills και δύο ακόμα, στο Ερεβάν και στο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Το 9 μελές “Board of Trustees” είναι αυτό που χαράσσει στρατηγική ενώ το 18 μελές Διευθυντικό Συμβούλιο επιβλέπει την υλοποίησή της¹⁵³.

¹⁴⁹ Γουόλτ Μ. Στίβεν, Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ, ο.π., σελ. 271-273.

¹⁵⁰ Gregg S.Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.12.

¹⁵¹ www.anca.org/ancaprofile.php

¹⁵² Gregg S.Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.12.

¹⁵³ Dekmejian R.Hrair – Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.32-33.

Η στρατηγική της Συνέλευσης δίνει ιδιαίτερη σημασία στον επηρεασμό της Διοίκησης, του Κογκρέσου, των media και των Think Tanks γεγονός που διευκολύνεται από το status των μελών της. Επιπλέον η Συνέλευση διατηρεί στενούς δεσμούς με τα Ηνωμένα Έθνη και το Αμερικανικό Μουσείο Ολοκαυτώματος ενώ διαδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο στη δημιουργία της Επιτροπής του Κογκρέσου για τα Αρμενικά Θέματα (Congressional Caucus on Armenian Issues) το 1995. Η Επιτροπή αυτή είναι διακομματική και έχει σκοπό να «διατηρήσει και να ενδυναμώσει τις Αμερικανο-Αρμενικές σχέσεις». Σήμερα 157 μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων ανήκουν σε αυτή¹⁵⁴.

Η παραπάνω συμμετοχή των μελών της Βουλής σε μια τόσο εξειδικευμένη επιτροπή αποβλέπει φυσικά και στην ψήφο των Αρμενικής καταγωγής ψηφοφόρων αφού αν και αποτελούν μικρό ποσοστό του αμερικανικού πληθυσμού είναι συγκεντρωμένοι σε αρκετές, ιστορικά σημαντικές, περιφέρειες του Κογκρέσου¹⁵⁵. Ο παρακάτω πίνακας αναλύει τη σύνθεση της επιτροπής με βάση την πολιτεία στην οποία εκλέγεται ο κάθε γερουσιαστής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΓΚΡΕΣΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΜΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	
Αριζόνα	2
Καλιφόρνια	38
Κολοράντο	3
Κονέκτικατ	3
Περιφέρεια της Κολούμπια	1
Φλόριντα	4
Ιλλινόις	11
Ιντιάνα	2
Κάνσας	3
Κεντάκι	1
Μέιν	1
Μέριλαντ	4
Μασαχουσέτη	9

¹⁵⁴ www.aaainc.org

¹⁵⁵ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ. 273.

Μίσιγκαν	13
Μινεσότα	4
New Jersey	11
Νέα Υόρκη	14
Οχάιο	5
Όρεγκον	2
Πενσυλβάνια	8
Πουέρτο Ρίκο	1
Rhode Island	2
Νότια Καρολίνα	1
Νότια Ντακότα	1
Τέξας	5
Βιρτζίνια	2
Γιούτα	1
Ουάσιγκτον	2
Ουισκόνσιν	1

Πηγή: www.aaainc.org

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν το γεγονός ότι οι γερουσιαστές που συμμετέχουν στην Επιτροπή τείνουν να προέρχονται από περιοχές που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό Αρμενίων (Καλιφόρνια, Ιλλινόις, Μασαχουσέτη, Μίσιγκαν, New Jersey, Νέα Υόρκη). Η ενημέρωση αυτών, όπως προκύπτει από τη δομή που αναλύσαμε παραπάνω, είναι έργο της ANCA.

Η ANCA συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία σε κάθε επίπεδο «εκπαιδευοντας» από τη μία τους υποψηφίους σε θέματα που αφορούν τις Αμερικανο-Αρμενικές σχέσεις και παρέχοντας από την άλλη στους Αρμενο-αμερικανούς ψηφοφόρους πληροφορίες για τις θέσεις αυτών δίνοντας παράλληλα την ανάλογη γραμμή¹⁵⁶. Επιπλέον διατηρεί σημαντικές συμμαχίες με την Ελληνική, Κυπριακή, Κουρδική και Λιβανική κοινότητα και συνεργάζεται με αρκετές οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διαθέτει το δικό της website για να ενημερώνει τα μέλη της και εκδίδει το μηνιαίο περιοδικό “Transcaucasus: A Chronology” ενώ και το ίδιο το ARF (που βρίσκεται πίσω

¹⁵⁶ www.anca.org/ancaprofile.php

από την ANCA) εκδίδει τη δίγλωσση καθημερινή εφημερίδα Azbarez. Από το 1982, η ANCA συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Ζόργιαν το οποίο μελετά θέματα σχετικά με τη Γενοκτονία, τη διασπορά αλλά και την ίδια την Αρμενία.

Στον αντίποδα η Αρμενική Συνέλευση της Αμερικής διατηρεί και η ίδια website και προσπαθεί με δελτία τύπου, email και 'action alerts' να κινητοποιεί αξιωματούχους και μη, πάνω στα ζητήματα που απασχολούν την κοινότητα. Το 1997 μάλιστα προχώρησε στην ίδρυση του Armenian National Institute με κύριο στόχο την ανάδειξη του ζητήματος της Γενοκτονίας και την δικαίωση των θυμάτων αυτής. Όπως το Ίδρυμα Ζόργιαν έτσι και το ANI διοργανώνει συνέδρια ενώ σε συνεργασία με το ίδρυμα Facing History and Ourselves προσπαθεί να δημιουργήσει εκπαιδευτικό υλικό με θέμα τη Γενοκτονία. Επιπλέον εργάζεται για τη δημιουργία της «Εγκυκλοπαίδειας για τη Γενοκτονία» και διατηρεί άριστες σχέσεις με το Αμερικανικό Μουσείο Ολοκαυτώματος στα πρότυπα του οποίου σχεδιάζει τη δημιουργία ενός αντίστοιχου Αρμενικού.

Όπως ίσως θα ήταν αναμενόμενο και οι δυο οργανώσεις δίνουν ιδιαίτερο βάρος στην Αρμενική νεολαία, η μεν ANCA υποστηρίζοντας την Armenian Youth Federation ή δε Συνέλευση δημιουργώντας δικά της προγράμματα ή ενισχύοντας προγράμματα της Αρμενικής Γενικής Φιλανθρωπικής Ένωσης (AGBU). Σε αυτά περιλαμβάνονται μαθήματα ιστορίας και γλώσσας, ευκαιρίες για πρακτική εξάσκηση, υποτροφίες καθώς και φιλοξενία σε κατασκηνώσεις της κοινότητας. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια οι νέοι Αρμενοαμερικανοί δημιουργούν εθνική συνείδηση, συνδέονται με τους ομοεθνείς και αποκτούν εμπειρία στην πολιτική δράση¹⁵⁷.

Συνοψίζοντας λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε πως οι δυο οργανώσεις εργάζονται συμπληρωματικά. Πρώτον γιατί απευθύνονται και κινητοποιούν διαφορετικό πληθυσμό-στόχο και δεύτερον γιατί παρά την ιδεολογική τους αντιπαλότητα οι επιδιώξεις είναι κοινές:

- η αναγνώριση της Γενοκτονίας των Αρμενίων
- η αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Ναγκόρνο Καραμπάχ
- η διατήρηση του Τμήματος 907 του Νόμου για την Υποστήριξη της Ελευθερίας του 1992.
- οικονομική βοήθεια προς την Αρμενία

¹⁵⁷ Gregg S. Heather , *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.13-16.

Στην υλοποίηση των στόχων αυτών παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η Επιτροπή του Κογκρέσου για τα Αρμενικά θέματα (Congressional Caucus on Armenian Issues) που πάντα υποστηρίζει με τις ψήφους των μελών της τα Αρμενικά συμφέροντα καθώς και τα Αρμενοαμερικανικά Συμβούλια που και τα δύο μεγάλα Αμερικανικά κόμματα έχουν συστήσει στους κόλπους τους. Επιπλέον σημαντική είναι η συμβολή της Armenian-American Political Action Committee (ARMENPAC) η οποία είναι υπεύθυνη για τη χρηματοδότηση των υποψηφίων που είναι πρόθυμοι να αγωνιστούν για τα Αρμενικοαμερικανικά συμφέροντα¹⁵⁸.

Πέρα από αυτούς τους θεσμούς όμως υπάρχουν και εκλεγμένοι αξιωματούχοι στη Γερουσία που υποστηρίζουν φανατικά τις Αρμενικές θέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πρώην Γερουσιαστής και ηγέτης των Ρεπουμπλικάνων στο Κογκρέσο Robert Dole¹⁵⁹ ο οποίος από το 1982 έως το 1996 με συνέπεια υποστήριξε την αναγνώριση της Αρμενικής Γενοκτονίας από την Αμερικανική κυβέρνηση.

ΣΧΕΣΗ Η.Π.Α.- ΑΡΜΕΝΙΑΣ

Το 1904, ο Halford Mackinder για πρώτη φορά υποδεικνύει ως «νευραλγική περιοχή» της διεθνούς πολιτικής αυτήν την τεράστια εδαφική έκταση που εκτείνεται ως τις ανατολικοευρωπαϊκές και σιβηρικές πεδιάδες. Η περιοχή αυτή που συνέπιπτε με την τσαρική Ρώσικη Αυτοκρατορία «καταλαμβάνει την κεντρική στρατηγική θέση» και διαθέτει «ανυπολόγιστα μεγάλους πόρους». Αυτή τη νευραλγική περιοχή ονόμαζε ο Mackinder Κεντρική Γη και ανέδειξε τη σημασία της στο περίφημο απόφθεγμα του:

Όποιος κυριαρχεί στην Ανατολική Ευρώπη ελέγχει την Κεντρική Γη

Όποιος κυριαρχεί στην Κεντρική Γη ελέγχει την Παγκόσμια Νήσο (Ευρασία)

Όποιος κυριαρχεί στην Παγκόσμια Νήσο ελέγχει ολόκληρο τον Κόσμο¹⁶⁰.

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 έδωσε την ευκαιρία στις Η.Π.Α. να ελέγξουν την περιοχή αυτή που εκτός των άλλων αποτελεί ένα από τα περιφερειακά

¹⁵⁸ www.armenpac.org

¹⁵⁹ Λέγεται ότι κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η ζωή του σώθηκε από έναν αρμενικής καταγωγής γιατρό.

¹⁶⁰ Dougherty E. James & Pfaltzgraff L. Robert Jr., *Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων: Μια συνολική Αποτίμηση*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1992, τόμος Α', σελ. 92-93.

υποσυστήματα της Ευρασίας καθώς και περιοχή πλούσια σε ενεργειακούς πόρους. Η δημιουργία μικρότερων ανεξαρτήτων κρατών άλλωστε μείωνε τη δυνατότητα της Ρωσίας να καταστεί εκ νέου μια μεγάλη ανταγωνιστική δύναμη ενώ βοηθούσε στη μετεξέλιξη του δόγματος της ανάσχεσης σε δόγμα «λανθάνουσας περικύκλωσης» της Ρωσίας. Η σχέση Ηνωμένων Πολιτειών – Αρμενίας θα πρέπει λοιπόν να ειπωθεί μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο των σχέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών με τις υπόλοιπες χώρες της Κασπίας και του Καυκάσου καθώς και μέσα από την προσπάθεια της υπερδύναμης να ελέγξει τις ενεργειακές πηγές καθώς και τις οδούς που θα μεταφέρουν τους ενεργειακούς πόρους (κυρίως το πετρέλαιο)¹⁶¹.

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν την ανεξαρτησία όλων των πρώην Δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας και συνέδεσαν τον εκδημοκρατισμό και το άνοιγμα των αγορών των συγκεκριμένων χωρών με την προάσπιση του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος. Η αντίληψη αυτή έλαβε «σάρκα και οστά» στο Νόμο για την Υποστήριξη της Ελευθερίας του 1992. Με αυτόν εξασφαλιζόταν η αμερικανική βοήθεια στην περιοχή καθώς και ο αφοπλισμός και η μη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής¹⁶². Η αμερικανική εξωτερική πολιτική έδινε συνεπώς ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανόρθωση των ανεξαρτήτων πια κρατών της Σοβιετικής Ένωσης που θα ήταν εξαρτημένα από το αμερικανικό άρμα.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη καλά οργανωμένων φιλοαρμενικών λόμπι στην Ουάσιγκτον έθετε την Αρμενία σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι των υπολοίπων χωρών στην περιοχή της Κασπίας και του Καυκάσου. Εξέλιξη που διαπιστώνεται σε δύο σημεία. Πρώτον από το ότι τη δεκαετία του 1990 η αμερικανική εξωτερική βοήθεια στην Αρμενία ήταν κατά μέσο όρο 13,25 δολάρια κατά κεφαλή, ενώ το μέσο επίπεδο βοήθειας σε όλα τα έθνη της Κασπίας (Αρμενία, Γεωργία, Τουρκία, Κιργιστάν, Τουρκμενιστάν, Τατζικιστάν, Ρωσία και Καζαχιστάν) ήταν μόλις 1,56 δολάριο κατά κεφαλή. Και δεύτερον από την ειδική ρήτρα (Τμήμα 907) του Νόμου για την Υποστήριξη της Ελευθερίας του 1992 με την οποία απαγορευόταν κάθε αμερικανική βοήθεια προς το Αζερμπαϊτζάν¹⁶³.

Το Αζερμπαϊτζάν βρίσκεται σε διαμάχη με την Αρμενία για τη διαμφισβητούμενη περιοχή του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Στις αρχές του Φεβρουαρίου του 1988, οι Αρμένιοι της Σοβιετικής τότε Δημοκρατίας βγήκαν στους δρόμους να διαμαρτυρηθούν για τους

¹⁶¹ Βλ. Αρβανιτόπουλος Κων., Η Αμερικανική Πολιτική στα Βαλκάνια στο www.e-logos.gr/articles.asp

¹⁶² Βλ. Freedom Support Act of 1992 στο www.fas.org

¹⁶³ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, ο.π., σελ. 271.

πυρηνικούς αντιδραστήρες κοντά στο Ερεβάν. Η διαμαρτυρία αυτή γρήγορα συμπεριέλαβε αιτήματα για ένωση του Ναγκόρνο Καραμπάχ με την Αρμενία¹⁶⁴. Στις 28 Φεβρουαρίου, αφού οι Αρμένιοι στο Καραμπάχ είχαν ψηφίσει υπέρ της απόσχισής από το Αζερμπαϊτζάν, ξεκίνησαν εθνοτικές συγκρούσεις με πολλά θύματα, κυρίως Αρμένιους. Το γεγονός επέφερε νέα κρούσματα βίας μεταξύ Αρμενίων και Αζέριων προκαλώντας κύμα προσφύγων μεταξύ των δύο δημοκρατιών. Η διαμάχη αυτή εξελίχτηκε σε πολεμική σύρραξη το 1991 μόλις δηλαδή οι δύο χώρες ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Οι Αρμένιοι μαχητές κατάφεραν να υπερασπιστούν το Ναγκόρνο Καραμπάχ και να καταλάβουν το 10% του Αζερμπαϊτζάν συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής που ενώνει το Ναγκόρνο Καραμπάχ με την Αρμενία. Το 1994, αξιωματούχοι του Αζερμπαϊτζάν και του Καραμπάχ συμφώνησαν σε κατάπαυση του πυρός. Μέχρι σήμερα το πρόβλημα είναι ανεπίλυτο, με την Αρμενία να καταλαμβάνει έδαφος του Αζερμπαϊτζάν και εκείνο μαζί με την Τουρκία να επιβάλλει τον αποκλεισμό από ξηράς της Αρμενίας και του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Με το Τμήμα λοιπόν 907 η αμερικανική βοήθεια προς το Αζερμπαϊτζάν συνδεόταν με τη λήξη του αποκλεισμού της συγκεκριμένης περιοχής¹⁶⁵.

Το 1997 ξεκινά επαναπροσδιορισμός της αμερικανικής πολιτικής στην περιοχή του νοτίου Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας που καταλήγει το 1999 στην υιοθέτηση του Silk Road Strategy Act. Στόχος των Ηνωμένων Πολιτειών είναι να προωθήσουν πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην περιοχή βοηθώντας παράλληλα τα εν λόγω κράτη να αναπτύξουν τους φυσικούς πόρους με τρόπο που να επωφεληθούν τα ίδια ώστε να λειτουργήσουν ως αντίβαρα στο Ιράν και στον Ισλαμικό φομενταλισμό. Ειδικότερα το αμερικανικό συμφέρον στην περιοχή είναι:

- η ανάπτυξη από τα συγκεκριμένα κράτη δημοκρατικών θεσμών και η επίλυση των περιφερειακών συγκρούσεων
- σύναψη φιλικών σχέσεων των κρατών αυτών με τις Η.Π.Α. και τους συμμάχους της
- η εξασφάλιση ότι οι οικονομίες και οι φυσικοί πόροι της περιοχής αναπτύσσονται με τρόπους που υπαγορεύει η οικονομία της αγοράς και όχι μέσω της εκμετάλλευσης περιφερειακών, ηγεμονικών δυνάμεων¹⁶⁶.

¹⁶⁴ Το Ναγκόρνο Καραμπάχ είναι μια περιοχή με κυρίως Αρμενικό πληθυσμό που δόθηκε στο Αζερμπαϊτζάν το 1921.

¹⁶⁵ Gregg S. Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.19-20.

¹⁶⁶ Βλ. Silk Road Strategy Act of 1999 στο www.eurasianet.org/resource/regional/silkroad.html.

Επιπλέον το 2002 τροποποιήθηκε το Τμήμα 907 δίνοντας τη δυνατότητα στον Αμερικανό Πρόεδρο να άρει τους περιορισμούς για τη βοήθεια προς το Αζερμπαϊτζάν όταν αυτό επιβάλλει το αμερικανικό εθνικό συμφέρον. Για την τροποποίηση αυτή η Αρμενία αποζημιώθηκε επίσης με μια δωρεά \$4,6 εκατ. σε στρατιωτική βοήθεια και εκπαίδευση¹⁶⁷.

Είναι ξεκάθαρο πως η νέα αυτή στρατηγική προσπαθεί να διασφαλίσει τόσο τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών και των οδών μεταφοράς (κυρίως του αγωγού Baku – Tbilisi-Ceyhan¹⁶⁸) όσο και την αποτροπή της ανάδυσης κάποιας ανταγωνιστικής δύναμης. Η παράκαμψη των εδαφών της Αρμενίας στην υλοποίηση του εν λόγω αγωγού ήταν αποτέλεσμα της μη ξεκάθαρης στάσης της απέναντι στην Ουάσιγκτον αλλά και εξαιτίας της αντιπαλότητας Αρμενίας- Τουρκίας κυρίως για το θέμα της Γενοκτονίας¹⁶⁹.

Σε αυτό το σημείο λοιπόν θα πρέπει να ξαναθυμηθούμε όσα αναφέρθηκαν για την Τουρκία στα πλαίσια των σχέσεων Ελλάδας - Η.Π.Α. για την γεωπολιτική της σημασία, το κοσμικό και σχετικά δημοκρατικό κράτος - πάντα σε σχέση με τα άλλα μουσουλμανικά κράτη- και φυσικά τη σημαντική σχέση που έχει αναπτύξει με το Ισραήλ. Όμως η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας παρουσιάζει σοβαρές ανακολουθίες και σημαντικές αντιφάσεις. *«Η συγκεκριμένη χώρα προκειμένου να προωθήσει τα εθνικά της συμφέροντα χρησιμοποιεί έναν πρωτόγονο λεονταρισμό που ασφαλώς δεν συνάδει με την εικόνα του επιδέξιου διπλωμάτη που θέλει να επιδείξει, αλλά μάλλον σχετίζεται με την εικόνα ενός ανασφαλή διαχειριστή των πολιτικών θεμάτων με έντονα αναπτυγμένο το πνεύμα του παζαρέματος. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραγνωριστεί ότι είναι η γεωπολιτική / γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας αυτή που της προσδίδει κάποιο συγκεκριμένο (πλην όμως περιορισμένο στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας), ρόλο. Έτσι, όταν οι Δυτικές δυνάμεις στηρίζουν τις τουρκικές επιλογές δεν σημαίνει ούτε ότι αυτές πείθονται από τη διπλωματική δεινότητα των Τούρκων ούτε ασφαλώς ότι υποκύπτουν υπό το «πολιτικό στρατιωτικό» βάρος του δυναμικού τους εταίρου. Οι Δυτικές δυνάμεις στηρίζουν πολιτικά ή / και οικονομικά την Τουρκία μόνο όταν εξυπηρετούνται πρωτίστως τα δικά τους συμφέροντα»¹⁷⁰.*

¹⁶⁷ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, ο.π., σελ. 271.

¹⁶⁸ Ο αγωγός αυτός έχει μήκος 1.090 μίλια και μεταφέρει πετρέλαιο από την Κασπία Θάλασσα στο λιμάνι Ceyhan της Τουρκίας διασχίζοντας εδάφη του Αζερμπαϊτζάν και της Γεωργίας.

¹⁶⁹ Lewis Eric Jonathan, *Replace Turkey as a Strategic Partner?*, στο www.meforum.org/article/928

¹⁷⁰ Λιούσης Μ. Νικόλαος, *Στρατιωτική και οικονομική ισχύς της Τουρκίας*, στο Μπόση Μ. –Λιούσης Ν. – Κουμαρτζής Αθ., *Τρεις Γεωπολιτικές Προκλήσεις για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2005 σελ. 103-104.

Η συμπεριφορά αυτή θα έπρεπε να αξιοποιηθεί κατάλληλα από την Αρμενία που από τον Οκτώβριο του 2005 φαίνεται να αναζητά μια πιο στενή στρατιωτική συνεργασία με τις Η.Π.Α. Η Αρμενία, η μοναδική χώρα στην περιοχή χωρίς ενεργή ισλαμική εκλογική περιφέρεια στην επικράτειά της, θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει έναν ενεργό και αφοσιωμένο σύμμαχο των Η.Π.Α. αν μπορούσε να κρατήσει ασφαλείς αποστάσεις από τη Ρωσία και το Ιράν ώστε να αποδείξει τις καλές της προθέσεις. Η στάση αυτή θα της επέτρεπε να εκμεταλλευτεί τον «πρωτόγονο λεονταρισμό» της Τουρκίας που σε αρκετές περιπτώσεις φέρνει ψυχρότητα στις σχέσεις της με τις Η.Π.Α. και έτσι να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή προωθώντας παράλληλα τα δικά της εθνικά συμφέροντα.¹⁷¹

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΜΕΝΙΚΟΥ ΛΟΜΠΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αν η Τουρκία για τις Η.Π.Α. είναι ένας πολύτιμος σύμμαχος για την Αρμενία είναι ο μεγάλος εθνικός κίνδυνος. Ο διάδοχος μιας αυτοκρατορίας (της Οθωμανικής) που επιδίωξε τον αφανισμό του Αρμενικού πληθυσμού, συνέβαλε στο διαμελισμό του Αρμενικού κράτους του 1918 και τώρα συμπράττει με το Αζερμπαϊτζάν στη διαμάχη για το Ναγκόρνο Καραμπάχ. Μα πάνω από όλα είναι ένα κράτος που αρνείται την ιστορία του και στερεί και την ιστορία από τους άλλους. Γιατί σε αντίθεση με την μεταπολεμική Γερμανία που στην περίπτωση των Εβραίων αποδέχτηκε την προσπάθεια αφανισμού τους, εκείνη αρνήθηκε την ύπαρξη Αρμενικής Γενοκτονίας.

Ειδικότερα την δεκαετία του 1980 όταν πρέσβης στην Αμερική ορίστηκε ο Sukru Elekdag εγκαινιάστηκε μια καινούρια πολιτική επηρεασμού της διοίκησης, των Think Tanks και κυρίως των νέων Αμερικανών. Επιστέγασμα αυτής της πολιτικής ήταν οι δύο πληρωμένες διαφημίσεις στη New York Times και στην Washington Post –ενόψει της πρότασης 192 του 1985 για την αναγνώριση της 24^{ης} Απριλίου ως ημέρα μνήμης της Αρμενικής Γενοκτονίας- στις οποίες 69 «επιχορηγούμενοι» από την Τουρκική κυβέρνηση ακαδημαϊκοί εξέφραζαν τις αμφιβολίες τους για το αν μπορούν τα γεγονότα του 1915-1923 να χαρακτηριστούν ως γενοκτονία¹⁷². Έτσι η διαμάχη για το θέμα της

¹⁷¹ Lewis Eric Jonathan, *Replace Turkey as a Strategic Partner?*, στο www.meforum.org/article/928

¹⁷² Vryonis Speros, Jr. *The Turkish State and History Clio meets the Grey Wolf*, Thessaloniki, Institute of Balkan Studies, 1991, σελ.94-95.

αναγνώρισης είναι ουσιαστικά διαμάχη μεταξύ δύο λόμπι ενός εθνικού (Αρμενικού) και ενός ειδικού λόμπι (Τουρκικό) επί της διοικητικής γραφειοκρατίας¹⁷³.

Η αναγνώριση της Αρμενικής Γενοκτονίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες αποτελεί για το Αρμενικό λόμπι τη νούμερο ένα προτεραιότητα στην πολιτική του ατζέντα. Τόσο η ANCA όσο και η Αρμενική Συνέλευση της Αμερικής αγωνίζονται από το 1982 να περάσουν το νόμο που αναγνωρίζει τη Γενοκτονία του 1915-1922 και ορίζει ως ημέρα μνήμης για τα θύματα την 24^η Απριλίου. Κάθε χρόνο όμως η πρόταση αυτή απορρίπτεται με την αιτιολογία ότι η αναγνώριση θα διατάρασσε τις σχέσεις Ηνωμένων Πολιτειών και Τουρκίας και θα έβλαπτε σφοδρά τα στρατηγικά συμφέροντα της πρώτης. Έχει όμως πολύ μεγάλη σημασία η εξέλιξη της διαμάχης αυτής με αποκορύφωμα την αναμέτρηση του Αρμενικού και Τουρκικού λόμπι τον Οκτώβρη του 2007 όταν η επιτροπή Διεθνών Σχέσεων της Βουλής αναγνώρισε για πρώτη φορά την πρόταση με οριακή πλειοψηφία φέρνοντας έτσι το θέμα στην Ολομέλεια.

Ήδη από τη δεκαετία του 1980 όταν το Αρμενικό λόμπι άρχισε να προωθεί τις προτάσεις για αναγνώριση της γενοκτονίας η Τουρκική Πρεσβεία και το Ινστιτούτο Τουρκικών Σπουδών της Αμερικής κινητοποιήθηκαν όχι μόνο για να μην υιοθετηθεί μια τέτοια πρόταση αλλά και να αμφισβητηθεί η ιστορικότητα των γεγονότων. Μάλιστα το 1982 το Υπουργείο Εξωτερικών της Αμερικής για πρώτη φορά έδειξε να δέχεται την άποψη αυτή, αφού σε ανακοινωθέν του ανέφερε τα εξής: «Επειδή τα ιστορικά στοιχεία του 1915 στη Μικρά Ασία είναι ασαφή το Υπουργείο Εξωτερικών δεν επιδοκιμάζει την άποψη ότι το Τουρκικό κράτος διέπραξε γενοκτονία εναντίων των Αρμενίων». Οι παραπάνω γραμμές αντικατόπτριζαν όχι μόνο την αδυναμία του Αρμενικού λόμπι να αναμετρηθεί με τα γεωπολιτικά, στρατηγικά και οικονομικά πλεονεκτήματα του αντιπάλου και την ισχύ του Τουρκικού λόμπι επί της διοίκησης αλλά και το ότι η Αρμενία άνηκε στην Ε.Σ.Σ.Δ.¹⁷⁴.

Μπροστά στα δεδομένα αυτά οι Αρμενικές οργανώσεις αναζήτησαν νέους τρόπους αντίδρασης. Η μεν ANCA δίνοντας βάρος στην τοπική κοινωνία - όπως άλλωστε επέβαλλε και η δομή της - επεδίωξε την αναγνώριση σε επίπεδο πολιτείας πετυχαίνοντάς την σε τουλάχιστον 30. Η δε Συνέλευση όχι μόνο συνέχισε την άσκηση πίεσης σε μέλη του Κογκρέσου αλλά έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην τεκμηρίωση της

¹⁷³ Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α και τα λόμπι*, ο.π., σελ.30.

¹⁷⁴ Hovannisian G. Richard, *The Armenian Diaspora and the Narrative Power*, ο.π.,σελ.190.

Αρμενικής Γενοκτονίας ώστε να καταρρεύσουν τα επιχειρήματα της άλλης πλευράς. Υπό αυτό το πρίσμα άλλωστε προέκυψε και το Armenian National Institute (ANI)¹⁷⁵.

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, η ανακήρυξη της ανεξάρτητης Αρμενίας και η νέα στρατηγική που ακολούθησαν οι Η.Π.Α. στην περιοχή του Καυκάσου και της Κασπίας έδωσε μεγαλύτερη δυνατότητα ελιγμών στο Αρμενικό λόμπι. Κομβικής σημασίας, όπως είναι φυσικό, ήταν και η δημιουργία της Επιτροπής του Κογκρέσου για τα Αρμενικά θέματα που συνέβαλε στην ενδυνάμωση του λόμπι που το 2007 πραγματικά έκανε επίδειξη ικανοτήτων. Η πρόταση του 2007 στηρίχθηκε στους Αρμενικής καταγωγής πολίτες και είχε την αρχική υποστήριξη 200 μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, ανάμεσα σε αυτούς και της προέδρου Nancy Pelosi. Όπως ανέφερε ο εκτελεστικός διευθυντής της ANCA, Aram Hamraparian ο ίδιος και η οργάνωσή του κινητοποίησαν περισσότερους από 100.000 ανθρώπους από το να στείλουν fax μέχρι να συναντηθούν απευθείας με μέλη του Κογκρέσου. Η προσπάθεια αυτή έφερε το θετικό αποτέλεσμα στην επιτροπή των Διεθνών Σχέσεων. Όμως η DLA Piper και η Livingston Group εκπρόσωποι της Τουρκίας στην Ουάσινγκτον άσκησαν έντονη πίεση για να μην περάσει ούτε αυτή η πρόταση.

Με βαθιά γνώση του Κογκρέσου και των σημείων που πρέπει να ασκηθούν πίεση στη Βουλή των Αντιπροσώπων στοχοθέτησαν ανθρώπους με εμπειρία στις διεθνείς σχέσεις και σε θέματα άμυνας. Βασικό τους επιχείρημα ήταν ότι θα έπρεπε Αρμενία και Τουρκία να λύσουν μόνες τους τις διαφορές τους αφού μια έξωθεν διευθέτηση θα είχε μεγάλο αντίκτυπο. Στα τέλη μάλιστα Αυγούστου υπήρξαν συναντήσεις των εκπροσώπων της DLA Piper με πολλούς αξιωματούχους ακόμα και με τον αντιπρόεδρο Cheney με θέμα τις «Αμερικανοτουρκικές σχέσεις». Ως αποτέλεσμα ήταν ο ίδιος ο Πρόεδρος Bush να ζητήσει τη μη υιοθέτηση της πρότασης εξαιτίας της στρατηγικής σημασίας της Τουρκίας για τις Η.Π.Α. Έτσι μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 25 μέλη της Βουλής είχαν αποσύρει την στήριξη τους από την πρόταση για αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων μη επιτρέποντας την απόκτηση της απαραίτητης πλειοψηφίας. Παρά την εξέλιξη αυτή και οι δυο πλευρές είναι πεπεισμένες ότι το θέμα δεν έχει κλείσει.¹⁷⁶ Το Αρμενικό λόμπι άλλωστε δείχνει να μαθαίνει από τις αδυναμίες του και μέσα από την εικοσαετή πορεία του μάλλον ενδυνάμωση και επιτυχίες σημειώνει παρά απογοητευτικά αποτελέσματα. Μια πιθανή μάλιστα στενότερη

¹⁷⁵ Gregg S. Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.19-20.

¹⁷⁶ Legal Times, 17 December 2007, Lobbying Campaigns of the year.

συνεργασία μεταξύ Αρμενίας- Η.Π.Α. μπορεί να δώσει νέα δυναμική στις προσπάθειες του λόμπι.

Η πιο τρανταχτή πάντως απόδειξη της επιτυχούς δράσης του λόμπι είναι η διατήρηση της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας προς την Αρμενία σε υψηλά επίπεδα. Η ανάγκη για τη βοήθεια αυτή ξεκίνησε με το σεισμό του 1988 στον οποίο σκοτώθηκαν πάνω από 25.000 Αρμένιοι, τραυματίστηκαν 19.000 και έμειναν πάνω από 500.000 άστεγοι. Η φυσική αυτή καταστροφή στάθηκε η αιτία ώστε τα αρμενικά λόμπι να ασκήσουν πίεση για ομοσπονδιακή βοήθεια προς την ταλαιπωρημένη δημοκρατία¹⁷⁷. Οι προσπάθειες τόσο της ANCA όσο και της Αρμενικής Συνέλευσης είχαν αποτέλεσμα αφού εξασφάλισαν ετήσια βοήθεια προς την Αρμενία και το Ναγκόρνο Καραμπάχ \$90 εκατ. ετησίως γεγονός που έκανε πολλούς να αποκαλέσουν την Αρμενία «Ισραήλ του Καυκάσου». Το 1999 η απόπειρα να περιοριστεί η βοήθεια αυτή στα \$75 εκατ. ηττήθηκε χάρις στις προσπάθειες του Αρμενικού λόμπι, νίκη που επαναλήφθηκε το 2002 και το 2003¹⁷⁸. Την τελευταία μάλιστα χρονιά στα \$90 εκατ. προστέθηκε και στρατιωτική βοήθεια ύψους \$4 εκατ. Σύμφωνα με εκπρόσωπο της ANCA που στις 28 Μαρτίου 2001 κατέθεσε μπροστά στην House Appropriations Subcommittee on Foreign Operations:

«Η ANCA υποστηρίζει τη χρηματοδότηση της Αρμενίας και του Νοτίου Καυκάσου στα ίδια επίπεδα με το 2000. Αυτή η διατήρηση θα βοηθήσει να αντισταθμιστούν τα αποτελέσματα του αποκλεισμού στον οποίο έχει προχωρήσει η Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν ενώ θα συμβάλλουν και στον πολιτικό και οικονομικό μετασχηματισμό της χώρας. Ειδικότερα η Αμερικανική βοήθεια θα ενισχύσει την οικονομία και τις υποδομές, θα ενδυναμώσει τους δημοκρατικούς θεσμούς και γενικότερα θα βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό της Αρμενίας».

Η ANCA μέσα από αυτές τις παρεμβάσεις της και μέσα από την κινητοποίηση των απλών πολιτών που επικοινωνούν και πιέζουν τα μέλη του Κογκρέσου προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση έχει συμβάλει τα μέγιστα για τη διατήρηση της οικονομικής βοήθειας. Αλλά και η Αρμενική Συνέλευση χρησιμοποιεί τη δύναμή της για την επίτευξη του ίδιου σκοπού¹⁷⁹. Η προσπάθειά τους αυτή βασίζεται στην στρατηγική που οι Ηνωμένες Πολιτείες προσπαθούν να εφαρμόσουν στην περιοχή. Ειδικότερα μέσα από

¹⁷⁷ Gregg S. Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π.,σελ 23.

¹⁷⁸ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, ο.π., σελ. 273.

¹⁷⁹ Gregg S. Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π.,σελ 24.

το Silk Road Strategy Act δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο άνοιγμα των κρατών αυτών στην οικονομία της αγοράς και στην εγκαθίδρυση των δημοκρατικών θεσμών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι η Αρμενία βρίσκεται σε δυσχερέστερη θέση λόγω του αποκλεισμού αποτελεί το καλύτερο επιχείρημα για τη διατήρηση της οικονομικής βοήθειας προς την Αρμενία σε υψηλά επίπεδα.

Ένα άλλο ζήτημα, για το οποίο έγινε αναφορά και νωρίτερα, είναι η διατήρηση του Τμήματος 907 του Νόμου για την Υποστήριξη της Ελευθερίας του 1992. Ο νόμος αυτός εξαιρεί το Αζερμπαϊτζάν από το να λαμβάνει Αμερικανική βοήθεια όσο συνεχίζονται οι εχθροπραξίες με την Αρμενία και η υιοθέτησή του αποτέλεσε επίτευγμα του Αρμενικού λόμπι. Το 1999, χρονιά που υιοθετήθηκε το Silk Road Strategy Act, το Τμήμα 907 διασώθηκε στη Γερουσία χάρις σε μία μόνο ψήφο. Ουσιαστικά το Τμήμα 907 εμποδίζει την πλήρη εφαρμογή της στρατηγικής αυτής αφού εξαιρεί το Αζερμπαϊτζάν από την αμερικανική βοήθεια παρά το γεγονός ότι διαθέτει πολύτιμους ενεργειακούς πόρους. Το 2002 όμως, υπό το βάρος των γεγονότων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου η Γερουσία πέρασε μια τροποποίηση σχεδόν ομόφωνα η οποία επιτρέπει στον Πρόεδρο να παραμερίσει τους περιορισμούς αν κρίνει πως είναι προς όφελος του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος. Η απόφαση αυτή ήταν εν μέρει ανταμοιβή για την προθυμία του Αζερμπαϊτζάν να παραχωρήσει στις Ηνωμένες Πολιτείες δικαίωμα πτήσεων πάνω από το έδαφός του και πρόσβαση σε βάσεις στη διάρκεια του πολέμου των Η.Π.Α. στο Αφγανιστάν¹⁸⁰. Η διατήρηση του Τμήματος 907 ακόμα και με την αποδυναμωμένη αυτή ρύθμιση είναι αποτέλεσμα της πίεσης που άσκησε το Αρμενικό λόμπι παρά τις προσπάθειες αντιτιθέμενων λόμπι, κυρίως 14 πετρελαϊκών εταιριών, της Τουρκικής Επιτροπής και των φιλο-Ισραηλινών λόμπι. Αυτές οι ομάδες προωθούν την κατάργησή του και την πλήρη εφαρμογή του Silk Road Strategy Act που προβλέπει την στήριξη του Αζερμπαϊτζάν με σκοπό την ανάπτυξη των κρατών της Κασπίας και του Καυκάσου ώστε να λειτουργήσουν ως αντίβαρα στο Ιράν, την Κίνα αλλά και στον Ισλαμικό φομενταλισμό.

Η εξέλιξη αυτή ήταν για άλλη μια φορά αποτέλεσμα της συντονισμένης δράσης και των δύο μεγάλων Αρμενικών οργανώσεων που συντόνισαν εκστρατείες αποστολής επιστολών και προσεταιρίστηκαν εκπρόσωπους του νομοθετικού σώματος και από τα δύο κόμματα. Μάλιστα φάνηκε να υπάρχει μια στενή σχέση μεταξύ των μελών της Αρμενικής Επιτροπής του Κογκρέσου και όσων ψήφισαν για τη διατήρηση του Τμήματος 907. Συγκεκριμένα, το Σεπτέμβριο του 1998 το αποτέλεσμα της διαδικασίας

¹⁸⁰ Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ*, ο.π., σελ. 271.

έδειξε ότι η διατήρηση του Τμήματος 907 οφειλόταν στην θετική ψήφο των μελών αυτών. Συνεπώς οι συμμαχίες που δημιουργούνται μέσα στην Επιτροπή φαίνεται να δίνουν νομοθετική υποστήριξη στους Αρμενικούς στόχους. Αντίθετα η οικονομική στήριξη φαίνεται να είχε δευτερεύοντα ρόλο αφού μόνο τα πετρελαϊκά λόμπι συνεισέφεραν \$6.870.672 εκατ. ενώ οι Αρμενικές PAC μόλις \$26.681χιλ. ανά διετία¹⁸¹.

Μέσα από τη δραστηριότητα του Αρμενικού λόμπι γίνεται αντιληπτό πως η κινητοποίηση δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας κλειδί για τον επηρεασμό της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Σημαντικότερο ρόλο στην επιτυχία η μη ενός λόμπι παίζει ο παράγοντας αντίπαλος καθώς και η παρουσίαση των στόχων. Δηλαδή όσο πιο συμβατός παρουσιάζεται ο στόχος με τις επιδιώξεις των πολιτικών ελίτ και τη διασφάλιση του εθνικού συμφέροντος τόσες περισσότερες είναι οι πιθανότητες επιτυχίας. Παραδείγματος χάριν στην περίπτωση της γενοκτονίας το Τουρκικό διοικητικό λόμπι εξακολουθεί να κερδίζει στα σημεία και αντισταθμίζει τη δύναμη που διαθέτει το Αρμενικό λόμπι, μέσω της αντίστοιχης Επιτροπής, στο Κογκρέσο. Όμως στην περίπτωση της οικονομικής ενίσχυσης της Αρμενίας τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι εκπρόσωποι των Αρμενικών οργανώσεων θυμίζουν πολύ τις αντιλήψεις της αμερικανικής πολιτικής ελίτ (ανάγκη για διακυβέρνηση της χώρας με βάση τους δημοκρατικούς θεσμούς και την οικονομία της αγοράς) γεγονός που ενισχύει μια πολιτική προς την κατεύθυνση αυτή. Ιδιαίτερη είναι η περίπτωση του Τμήματος 907. Όσο η ύπαρξή του δεν έπληττε ζωτικά αμερικανικά συμφέροντα οι προσπάθειες αποδυνάμωσής του αποτύγχαναν. Μόλις όμως οι συνθήκες διαφοροποιήθηκαν τότε ακόμα και οι σύμμαχοι του Αρμενικού λόμπι δέχθηκαν την τροποποίησή του.

Το σημαντικό λοιπόν με το Αρμενικό λόμπι είναι ότι προσπαθεί να εκμεταλλευτεί κάθε ευκαιρία. Μαθαίνει από τις αδυναμίες του, αξιοποιεί τις εκάστοτε οικονομικοπολιτικές συνθήκες ενώ διατηρεί κοινούς στόχους παρά τη διχασμένη του «φύση». Η στρατηγική του αυτή λοιπόν του εξασφαλίζει μια σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

¹⁸¹ Gregg S. Heather , *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π. ,σελ 22-23.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκριτική ανάλυση των τριών λόμπι είναι απαραίτητη για να αναδειχθούν καλύτερα οι δυνατότητες αλλά και οι περιορισμοί τους. Η σύγκριση αυτή θα πρέπει να προκύπτει μέσα από την εξέταση των εξής παραγόντων:

- Της σχέσης μεταξύ Η.Π.Α και χώρας προέλευσης
- Της οργάνωσης και κινητοποίησης του λόμπι
- Της παρουσίασης των θέσεων του
- Της ποσοτικής και ποιοτικής παρουσίας του
- Της πολιτικής συμμετοχής του

Το Ισραηλινό λόμπι πραγματικά δείχνει πολύ δυνατό αφού αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες που του δίνει το αμερικανικό πολιτικό σύστημα ενώ έχει βρει σημαντικότερους τρόπους επηρεασμού της αμερικανικής κοινής γνώμης. Στην οργάνωσή του κυριαρχεί η πανίσχυρη AIPAC η οποία κινητοποιεί και επηρεάζει τόσο την τοπική κοινωνία όσο και τις ελίτ. Μέσα από τις τοπικές ισραηλινές οργανώσεις, τα 10 περιφερειακά και δορυφορικά γραφεία της αλλά και τις συναγωγές βρίσκεται κοντά στον κόσμο της τον οποίο ενημερώνει και καθοδηγεί¹⁸². Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι πως παρά το μεγάλο αριθμό ισραηλινών οργανώσεων επικρατεί ενότητα και ομοφωνία που πηγάζει μέσα από τις θέσεις που το Ισραηλινό κράτος πρεσβεύει. Έτσι οι Εβραίο-αμερικανοί προσέρχονται στην κάλπη μαζικά και στρατευμένα ενώ δεν διστάζουν να χρηματοδοτήσουν με υπέρογκα ποσά προεκλογικές καμπάνιες υποψηφίων και πολιτικών κομμάτων¹⁸³. Επιπλέον, η ανάδειξη εκλεγμένων και διορισμένων αξιωματούχων σε θέσεις κλειδιά μετατρέπει το εθνικό λόμπι και σε διοικητικό ενδυναμώνοντας το με αυτόν τον τρόπο ακόμα περισσότερο. Οι προσβάσεις μάλιστα του λόμπι στα ΜΜΕ αλλά και στα αμερικανικά Πανεπιστήμια ενισχύει ακόμα περισσότερο τις φιλοϊσραηλινές θέσεις¹⁸⁴. Σε αυτό συμβάλλει ιδιαίτερα η μη ύπαρξη μιας «αντίρροπης δύναμης» και φυσικά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου.

Γενικά, το Ισραηλινό λόμπι έχει μια μοναδική ικανότητα να εκμεταλλεύεται τις «τάσεις» που ευνοούν τις φιλοϊσραηλινές θέσεις. Αυτό συνέβη τόσο στην περίπτωση των

¹⁸² www.aipac.org

¹⁸³ Smith Tony, *Foreign Attachments: The Power of Ethnic Groups in the Making of American Foreign Policy*, ο.π., σελ.99.

¹⁸⁴ Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική Των Η.Π.Α.*, ο.π., σελ.42-49.

νεοσυντηρητικών όσο και στην περίπτωση των Χριστιανών-Σιωνιστών. Όμως η πιο σημαντική συμβολή του ήταν ότι κατάφερε να προσδέσει το Ισραηλινό Κράτος στο Αμερικανικό άρμα του Ψυχρού πολέμου γεγονός που έχρισε το Ισραήλ αυτόματα ως το μοναδικό σύμμαχο σε μια κρίσιμη περιοχή για τα αμερικανικά συμφέροντα εγκαινιάζοντας με αυτό τον τρόπο την ειδική σχέση¹⁸⁵.

Το Ελληνικό λόμπι από την άλλη φαίνεται ιδιαίτερα αδύναμο αφού δεν μπορεί να αξιοποιήσει επαρκώς τα πλεονεκτήματα που του προσφέρει το αμερικανικό πολιτικό σύστημα. Καταρχήν τίθεται θέμα οργάνωσης αφού εκλείπει μια οργάνωση ομπρέλα που θα καθοδηγήσει και θα στρατεύσει τις ήδη υπάρχουσες οργανώσεις ενώ δεν υπάρχουν ξεκάθαρες θέσεις και αιτήματα¹⁸⁶. Ακόμα όμως και στα σημεία όπου υπάρχει συμφωνία τροχοπέδη αποτελεί η αδυναμία κινητοποίησης των τοπικών κοινωνιών. Οι Ελληνοαμερικανοί παρά το ότι αποτελούν σε 10 τουλάχιστον πολιτείες σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα δεν φαίνεται να εκμεταλλεύονται τη δύναμή τους αυτή. Συγκεκριμένα δεν προσέρχονται μαζικά στις κάλπες ενώ τα χρήματα από μόνα τους δεν επαρκούν για τη στήριξη των ελληνικών θέσεων¹⁸⁷.

Φωτεινό σημείο παραμένει η αρκετά μεγάλη εκπροσώπηση των Ελληνοαμερικανών στο Κογκρέσο γεγονός που όμως δεν είναι αρκετό αφού πρόκειται για εκπροσώπους της δεύτερης γενιάς των ομογενών που έχουν χάσει τους ισχυρούς δεσμούς με τη μητέρα πατρίδα¹⁸⁸. Μέσα σε όλα αυτά η ύπαρξη ενός δυνατού διοικητικού Τουρκικού λόμπι και οι διακυμάνσεις των σχέσεων Ελλάδος - Η.Π.Α. συρρικνώνουν ακόμα περισσότερο τις δυνατότητες του λόμπι για επηρεασμό της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Αντίθετα το Αρμενικό είναι ένα αναδυόμενο λόμπι που παρά τη διχασμένη του φύση φαίνεται να έχει καλές προοπτικές. Αυτό συμβαίνει γιατί παρά τις ανταγωνιστικές τους σχέσεις οι δυο βασικές οργανώσεις κινητοποιούν διαφορετικά τμήματα του πληθυσμού ενώ οι θέσεις τους στα κρίσιμότερα αρμενικά θέματα συμφωνούν. Έτσι μέσω της ANCA έχουμε την κινητοποίηση των απλών μελών των τοπικών κοινωνιών ενώ η

¹⁸⁵ Rubenberg A. Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.15.

¹⁸⁶ Κιτρορέφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α.: 1992-2001*, ο.π., σελ.409.

¹⁸⁷ Stavrou Nicolaos, *The Hellenic American Community in Foreign Policy Consideration of the motherland*, ο.π., σελ.82.

¹⁸⁸ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, ο.π., σελ. 48.

Αρμενική Συνέλευση προσεταιρίζεται τα εύρωστα μέλη της Αρμενικής ελίτ¹⁸⁹. Επιπλέον η μη ανάδειξη Αρμενοαμερικανών σε πολιτικά αξιώματα αντισταθμίζεται πλέον από την ίδρυση (1995) της Επιτροπής του Κογκρέσου για τα Αρμενικά θέματα. Η όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή σε αυτή μελών που προέρχονται από περιοχές με μεγάλο αρμενικό πληθυσμό καταδεικνύει την εκλογική δύναμη της συγκεκριμένης διασποράς παρά το ότι αριθμητικά είναι μικρότερη από την ελληνική¹⁹⁰. Επιπλέον το αρμενικό λόμπι δίνει ιδιαίτερη σημασία στον επηρεασμό των Think Tanks και της κοινής γνώμης. Για το λόγο αυτό προχώρησε στην ίδρυση Πανεπιστημιακών εδρών καθώς και στη δημιουργία Ινστιτούτων τεκμηρίωσης για το θέμα της Γενοκτονίας¹⁹¹.

Τροχοπέδη όμως για την υλοποίηση βασικών στόχων του είναι το ότι έχει απέναντί του δυνατούς αντιπάλους όπως το ισχυρό Τουρκικό διοικητικό λόμπι ενώ η Αρμενία είναι μια χώρα που μέχρι πριν μια εικοσαετία άνηκε στον αντίπαλο συνασπισμό με όσα προβλήματα μπορεί αυτό να επέφερε. Παρόλα αυτά το Αρμενικό λόμπι δείχνει να μαθαίνει από τις αδυναμίες του και φαίνεται να ισχυροποιείται όλο και περισσότερο ως προς την επιρροή του στην αμερικανική εξωτερική πολιτική.

Μέσα λοιπόν από αυτή τη σύντομη παράθεση των χαρακτηριστικών των λόμπι φαίνεται ότι αυτό που κάνει το Ισραηλινό να ξεχωρίζει είναι η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που του παρέχει το αμερικανικό πολιτικό σύστημα καθώς και των τάσεων που επηρεάζουν τόσο την κοινή γνώμη όσο και τα Think Tanks¹⁹². Βέβαια όλα αυτά δεν θα είχαν καμία σημασία αν το Ισραήλ δεν είχε μια τόσο σημαντική γεωπολιτική θέση στον παγκόσμιο χάρτη σε μια περιοχή ζωτικής σημασίας για τα αμερικανικά συμφέροντα και αν το ίδιο δεν αποτελούσε μια δυτικού τύπου δημοκρατία¹⁹³.

¹⁸⁹ Gregg S.Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.12.

¹⁹⁰ www.aaainc.org

¹⁹¹ Dekmejian R.Hrair – Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, ο.π., σελ.30 και Gregg S.Heather , *Divided they Conquer: The success or Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, ο.π., σελ.19.

¹⁹² Rubenberg A. Cheryl , *Israel and the American National Interest: A critical examination*, ο.π., σελ.15.

¹⁹³ Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και τα λόμπι*, ο.π., σελ.34.

Βιβλιογραφία

Ελληνική (Βιβλία-Άρθρα-Συλλογικοί Τόμοι)

- Βαληνάκης Γιάννης, *Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: 1949-1988*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1989.
- Γουόλτ Μ. Στίβεν, *Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των Η.Π.Α.*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007.
- Ήφαιστος Παν. & Πλατιάς Αθαν., *Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1992.
- Κεντικελένης Αλέξανδρος, *Εθνοτικές Ομάδες Πίεσης και Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Μια συγκριτική προσέγγιση της δραστηριοποίησης του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι τη δεκαετία του 1970*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2008.
- Κιτρορέφ Αλέξανδρος, *Ο ρόλος του Ελληνο-αμερικανικού Λόμπι στην εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.: 1992-2001* στο Τσάκωνας Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Α΄.
- Κοτζιάς Νίκος, *Προκλήσεις της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και τα λόμπι στο Γουόλτ Μ. Στίβεν, Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των Η.Π.Α.*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007.
- Λιούσης Μ. Νικόλαος, *Στρατιωτική και οικονομική ισχύς της Τουρκίας στο Μπόση Μ.-Λιούσης, Ν.-Κουμαρτζής Αθ., Τρεις Γεωπολιτικές Προκλήσεις για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2005.
- Μόσκος Τσαρλς, *Οι Έλληνες της Αμερικής* στο Clogg Richard (επιμ.), *Η Ελληνική Διασπορά στον 20^ο αιώνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2004.
- Μουσουρού Λ.Μ., *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Αθήνα, Gutenberg, 1991.
- Παπαϊωάννου Αθ. Λαζάρου, *Η Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής: Πενήντα χρόνια ζωής και δράσης*, Κοζάνη, Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων Υπουργείου Πολιτισμού-Δήμος Κοζάνης, 1999.
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, Αθήνα, Ποιότητα, 2003.
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Διασπορά και Εθνική Στρατηγική*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες στο Τσάκωνας Παναγιώτης(επιμ.), Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Β΄.
- Πλατιάς Αθανάσιος, *Οργάνωση και λειτουργία του Ισραηλινού λόμπι στις Η.Π.Α.: Ιστορική αναδρομή*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων – Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1996.
- Ροζάνης Στέφανος (επιμ.), *Ο Σύγχρονος Ιουδαϊσμός*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1995.
- Σαρμπάνης Πωλ, *Ελληνικά ιδανικά στην αμερικανική δημοκρατία, Φιλελεύθερη Έμφαση*, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Τεύχος 35, Απρίλιος-Μάιος- Ιούνιος 2008.
- Τσιαμπήρης Αριστοτέλης, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Μακεδονικό Ζήτημα, 1991-2002: Από τη Σύγκρουση στη Συνεργασία* στο Τσάκωνας Παναγιώτης(επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Αθήνα, Σιδέρης, 2003, τόμος Β΄.
- Χάουαρντ Ρότζερ, *Ιράν και κρίση: Πυρηνικές φιλοδοξίες και αμερικανική απάντηση*, Αθήνα, εκδόσεις ΚΨΜ, 2006.
- Clogg Richard, *Σύντομη ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, Αθήνα, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, 1999.
- Cohen Robin, *Παγκόσμια Διασπορά*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2003.
- Dougherty E. James & Pfaltzgraff L. Robert Jr., *Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων: Μια Συνολική Αποτίμηση*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1992, τόμος Β΄.

Grand Larousse, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, Τόμος 2, 2001.
Mearsheimer John & Walt Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική των Η.Π.Α.*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Θύραθεν, 2006.
Schwartzener, R.G., *Πολιτική Κοινωνιολογία*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1984, Τόμος Α΄.

Ελληνική (Ηλεκτρονικές Πηγές)

Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, 6 Μαρτίου 2008, Η Αμερικανική Πολιτική στα Βαλκάνια, διαβάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2009 στο www.e-logos.gr/articles.asp
Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, 27 Απριλίου 2005, Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Προκλήσεις και Προοπτικές, διαβάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2009 στο www.e-logos.gr/articles.asp

Ξενόγλωσση (Βιβλία)

Armstrong. J.A., *Mobilized and Proletarian Diasporas in International Politics*, American Political Science Review, No. 70, June 1976.
Dekmejian R. Hrair –Themelis Angelos, *Ethnic Lobbies in U.S. Foreign Policy: A comparative Analysis of the Jewish, Greek, Armenian & Turkish Lobbies*, Occasional Research Paper 13, Athens, Institute of International Relations – Panteion, 1997.
Grant Mc Donnel, *Private Power and American Democracy*, New York , Knopf, 1996.
Gregg S. Heather, *Divided they Conquer: The success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States*, Rosemary Rogers Working Paper Series No. 13, 2002.
Koliopoulos Constantinos & Athanassios G. Platias, *Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and their relevance today*, Athens, Eurasia publications, 2006.
Lewi Theodore, *The end of Liberalism*, New York, Norton, 1979.
Mearsheimer John & Walt Stephen, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, New York, Farrar Straus and Giroux, 2007.
Moskos C.Charles, *Greek Americans: Struggle and Success*, New Brunswick- New Jersey, Transaction Publisers, 1989.
Rubenberg A.Cheryl, *Israel and the American National Interest: A critical examination*, Urbana and Chicago, University of Illinois Press, 1986.
Smith Tony, *Foreign Attachments: The power of Ethnic Groups in the Making of American Foreign Policy*, Massachusetts, Harvard University Press, 2000.
Vryonis Speros, Jr., *The Turkish State and History Clio meets the Grey Wolf, Thessaloniki*, Institute of Balkan Studies, 1991.

Ξενόγλωσση (Συλλογικοί Τόμοι)

Ahrari M.E. (eds), *Ethnic Groups and U.S. Foreign Policy*, Westport CT, Greenwood Press, 1987.
Constas, D.C. & Platias, A.G.(eds), *Diasporas in World Politics: The Greeks in Comparative Perspective*, London: Macmillan, 1993.
Hovannisian G.Richard, The Armenian Diaspora and the Narrative power στο Constas, D.C.& Platias A., *Diasporas in World Politics: The Greeks in comparative perspective*, London: Macmillan, 1993.
Stavrou Nicolaos, The Hellenic American community in Foreign Policy consideration of the motherland στο Constas, D.C.& Platias A., *Diasporas in World Politics: The Greeks in comparative perspective*, London: Macmillan, 1993.
Watanabe Paul, Greek-American activism and the Turkish arms ban στο Constas, D.C.& Platias A., *Diasporas in World Politics: The Greeks in comparative perspective*, London: Macmillan, 1993.

Ξενόγλωσση (Πρακτικά Συνεδρίων)

Rouvelas L.Emanuel, *Modern American Lobbying*, Athens, Constantinos Karamanlis Institute for Democracy, 2007.

Ξενόγλωσση (Άρθρα Εφημερίδων)

Legal Times 17 December 2007, "Lobbying Campaigns of the year".

Ξενόγλωσση (Ηλεκτρονικές Πηγές)

Lewis Eric Jonathan, 2006, Replace Turkey as a Strategic Partner ?, viewed 19 September 2006, < www.meforum.org/article/928 >

www.aaainc.org

www.ahepa.org

www.aheworld.com/history.html

www.aipac.org

www.aipac.org/about_AIPAC

www.anca.org/ancaprofile.php

www.armenpac.org

www.eurasianet.org/resource/regional/silkroad.html

www.mfa.gov.il/MFA

www.fas.org

www.uscis.gov/portal/site/uscis/menuitem.eb

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ